

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 20 mars justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:561

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:561 Indragen färdtjänst

av Adrian Magnusson (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 maj 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 9 april 2025

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:576

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:576 Den humanitära situationen i Kongo och

Sveriges syn på handeln med Rwanda

av Lorena Delgado Varas (V)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 28 april 2025.

Skälet till dröjsmålet är att statsrådet har andra åtaganden.

Stockholm den 9 april 2025

Utrikesdepartementet

Benjamin Dousa (M)

Enligt uppdrag

Klas Molin

Expeditionschef

§ 3 Anmälan om faktapromemorior

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2024/25:FPM28 Förordning om statistik över kommersiella fastigheter
COM(2025) 100 till finansutskottet
2024/25:FPM29 Kompetensunionen COM(2025) 89, COM(2025) 88,
COM(2025) 90 till utbildningsutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motioner
2024/25:3370 och 3381 till justitieutskottet

EU-dokument
COM(2025) 137 till miljö- och jordbruksutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 3 juni*.

§ 5 Nya anpassningar till EU:s förordningar om medicinteknik

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU26
Nya anpassningar till EU:s förordningar om medicinteknik (prop.
2024/25:85)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 11.)

Militära frågor

§ 6 Militära frågor

Försvarsutskottets betänkande 2024/25:FöU5
Militära frågor
föredrogs.

Anf. 1 ERIK EZELIUS (S):

Fru talman! För ett år sedan när vi stod här och debatterade förra årets betänkande var vi i slutskedet av Försvarsberedningens arbete. Till skillnad från då har vi nu ett beslut i kammaren om inriktningen för totalförsvaret 2025–2030.

För ett år sedan tog vi upp mycket som senare återfanns i regeringens proposition om totalförsvaret, nämligen en fortsättning på den förda politiken från inriktningsbesluten 2015 och sedermera 2020 som bröt de tidigare trenderna om nedskärningar och bantad försvarsmakt. Fokus ligger nu på en kraftfull expansion exempelvis vad gäller inköp av materiel och

utökad värnpliktsutbildning i syfte att bygga upp våra krigsförband och därmed stärka vår försvarsförmåga.

När jag kom in i riksdagen 2014 och samtidigt fick tjänstledigt från mitt jobb som yrkesofficer på P 4 Skaraborgs regemente låg anslagen på cirka 45 miljarder. I takt med beslutet 2020 låg vi på 60 miljarder, och i dag är det 143 miljarder. I och med beslutet i höstas är prognosen att vi kommer att komma upp i ungefär 186 miljarder kronor till 2030, motsvarande 2,6 procent av bnp.

Fru talman! Varför lyfter jag upp budget- och inriktningsbeslut när vi ska debattera militära frågor? Jo, det finns de som tror att det svåraste är gjort och ligger bakom oss och att det nu när vi har fattat beslut för 2025–2030 bara är för försvarsutskottet att luta sig tillbaka och se på när besluten ska verkställas. Inget kunde vara mer fel. För att likställa med militära termer: planen upprättad och beslutad. Nu kommer det svåra, nämligen att genomföra planen.

Siffror blir lätt abstrakta, vilket vi minns från pandemin när stödåtgärder i form av mångmiljardbelopp sattes in. Senare var det stödpaket i form av mångmiljardbelopp till Ukraina.

Om vi ser på årets siffror, det vill säga försvarets budget, på 143 miljarder, exklusive eventuella förändringar i vårändringsbudgeten, i förhållande till statens totala utgifter på 1 374 miljarder, inser vi att det handlar om över 10 procent av statsbudgeten. Märk då att vi fortfarande förhåller oss till beslutet som har fattats i kammaren. Mycket vatten har, som bekant, runnit under broarna sedan dess, och Sveriges regering talar om nivåer på 3 ½ procent av bnp men flaggar för högre. USA:s utrikesminister Marco Rubio uttalade sig så sent som för några veckor sedan om nivåer närmare 5 procent.

När vi talar om procent av bnp säger det sig självt att det inte är fråga om statiska belopp utan att de har sin utgångspunkt i tillväxten. Vi kan konstatera att det är fråga om enorma belopp, och allt detta ska omsättas i vapensystem, stridsfordon, fartyg, transportflyg, stridsvagnar, värnpliktiga, anställda gruppbefäl, soldater, sjömän, visstidsanställda, officerare, reservofficerare, utbyggnad av våra funktionsskolor, infrastruktur, kaserner, övnings- och skjutfält, ammunition, uniformer, kängor och så vidare. Listan kan göras lång.

För oss som på olika sätt jobbar med försvarsfrågor handlar det nu om att vara framåtlutade och inse att vissa saker kommer att behöva rättas och justeras för att bättre träffa målet. Försvarsmakten står i detta nu i en tillväxtfas – och kommer så att göra under en lång tid framöver.

Men omvärldsläget medger inte hur lång tid som helst, snarare tvärtom. Vid en eventuell fredsuppgörelse i Ukraina handlar det om några år, upp till fem år, innan Ryssland har återtagit förmågan från innan den fullskaliga invasionen den 24 februari 2022.

Sverige står inte ensamt, utan samtliga likasinnade länder i väst står inför samma faktum. Förr hade vi lite pengar och mycket tid. Nu har vi mycket pengar och lite tid. Uppbyggnaden av totalförsvaret kommer att kräva mycket resurser, ansträngningar och uppoffringar, och jag vet att stödet är stort för detta. Kriget i Ukraina har gjort att allvaret har kommit alldeles inpå oss och att medvetenheten om att vi alla har ett ansvar är stor.

Prot. 2024/25:99
10 april

Militära frågor

Fru talman! Jag vill ändå understryka att frågan om vilka konsekvenser försvarets utbyggnad för med sig för samhället i övrigt ständigt måste finnas med. Här är samexistens ett nyckelord. För att ha en hög acceptans och en stark försvarsvilja måste vi se samhället som en helhet där samspelet mellan det civila och militära måste funka för att vi ska nå bäst uthållighet.

Låt mig ge ett par exempel. Det första gäller vindkraften, ett återkommande ämne i debatten och i kammaren. Något som fick temperaturen att stiga i november förra året var när regeringen sa nej till 13 havsbaserade vindkraftsparker av försvarsskäl. Låt mig än en gång betona att försvarsaspekten väger tyngst när det handlar om försvarsförberedelser i vårt land och hos våra allierade, men det betyder inte att man inte kan vara en konstruktiv part som i förekommande fall positivt rapporterar var det är möjligt att bygga vindkraft i stället för att i slutskedet ge det korta svaret nej.

Utskottet tog initiativ till att höra flera parter och instanser för att se hur man ska komma framåt. Utan att ge sken av att olika intressen kommer att sammanfalla finns det ändå en insikt om att en annan ordning måste till, utifrån det samhälleliga intresset att havsbaserad vindkraft är en viktig komponent för att lösa det nu och i närtid akuta elbehovet och för att samexistensen som sådan är av största vikt för att skapa acceptans för en kraftfull utbyggnad av försvaret.

Regeringens utredare lade i december fram rapporten *Möjligheter till samexistens mellan Försvarsmaktens verksamhet och utbyggd vindkraft* på bordet. Där finns flera intressanta förslag på hur vi kan hitta en mer framkomlig väg för att beakta olika intressen.

Låt mig ta upp min egen valkrets och den ort där jag själv inledde min militära bana för 17 år sedan. Karlsborg tjänade under lång tid som Sveriges reservhuvudstad. Karlsborg är verkligen sinnebilden av en kommun där Försvarsmakten och samhället går hand i hand. Där förvånas ingen av att möta män och kvinnor i uniform, utan de utgör snarare en del av stadsbilden. Karlsborg kan på många sätt lyftas upp som ett föredöme gällande dialog och samverkan eftersom Försvarsmakten och kommunen är medvetna om att de är ömsesidigt beroende av varandra.

Låt mig koppla ihop detta med vad jag lyft upp tidigare i mitt anförande om utmaningen som kommer med att Försvarsmakten växer. Missförstå mig inte: Karlsborg är förmodligen en av de kommuner som har mest positiv syn på Försvarsmakten, men läget är att kommunen mer eller mindre har fått en våt filt över sig som gör det omöjligt att bygga nya bostäder. Bakgrunden är flerbottnad med frågor om bullernivåer och riksintressen, och det finns ingen anledning att ifrågasätta att bedömningarna tillsammans med kommunens geografiska förutsättningar och begränsningar skapar problem. Konsekvenserna blir att kommunen som har behov av 70 nya bostäder per år står helt stilla.

Vilka är då utöver kommunen mest kritiska till detta? Jo, Försvarsmakten lokalt – K 3. Varför? Jo, i takt med att Försvarsmakten växer finns ett behov av att anställa fler officerare och soldater, men de har ingenstans att bo. I det här fallet har kommunen och Försvarsmakten kroat arm för att försöka få till en lösning, även om den inte verkar finnas i närtid. Men det här är ett tydligt exempel på vår förmåga att ratta och justera, vara framåt-lutade och hitta lösningar för att skapa acceptans för att stärka samverkan mellan det militära och det civila, som ju tillsammans är totalförsvaret.

I förlängningen handlar det om att stärka vår uthållighet. Här fordras det politiska hantverket i såväl stort som smått.

Så bygger vi på lång sikt vår försvarsförmåga, stärker försvarsviljan och ökar motståndskraften i samhället.
(Applåder)

Prot. 2024/25:99
10 april

Militära frågor

I detta anförande instämde Johan Andersson (S).

Anf. 2 PER SÖDERLUND (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 10.

Fru talman! För att vara ett betänkande med titeln *Militära frågor* är det många yrkanden i försvarsutskottets betänkande 5 som rör miljöprovningar. Det visar att miljöprovningar har varit ett långvarigt problem för Försvarsmakten, och problemen hänger kvar trots att de är väl kända hos myndigheterna och i politiken.

Det handlar egentligen om en konflikt mellan olika intressen. Å ena sidan har vi miljö- och klimataspekter, och å andra sidan har vi vårt lands försvarsförmåga. Ibland ställs de intressena mot varandra, och då tenderar processerna att bli långdragna. Det kan handla om hur många flygtimmar som tillåts vid en flygplats, om hur många artillerigranater som får avlossas på ett skjutfält eller om nyetablering av övningsfält.

3 kap. 10 § första stycket miljöbalken säger att totalförsvaret och försvarsintresset ska ges företräde i avvägningen mellan oförenliga riksintressen. Uppenbarligen har miljöprovningar varit ett hinder för Försvarsmaktens tillväxt trots den lagtexten.

Fru talman! I sin årsredovisning för 2024 bedömde Försvarsmakten att det med dåvarande lagstiftning skulle ta upp till tio år innan ett giltigt miljötillstånd skulle finnas på plats för ett specifikt skjutfält. Samtidigt varnade såväl svenska som utländska myndigheter för att Ryssland bara behöver två år efter kriget i Ukraina för att bygga upp militären för ett anfall på ett annat europeiskt land. Det är alltså åtta år snabbare än den tid det bedömdes ta för oss att ens skapa möjligheter för våra värnpliktiga att öva på ett närbeläget skjutfält.

Med det försämrade säkerhetsläget är det viktigare än på väldigt länge att ge Försvarsmakten de förutsättningar de behöver för att bygga upp försvaret till en acceptabel nivå. Därför får vi vara glada över att regeringen agerat på det här området för att underlätta framtida miljöprovningar, något som vi har drivit på för under en tid.

Förordning 2024:1212 med särskilda bestämmelser om anmälan av vissa försvarsverksamheter är en sådan åtgärd som kommer att underlätta Försvarsmaktens tillväxt, men den slutar gälla vid utgången av år 2030. Vi hade gärna sett att den gällt tills vidare, då säkerhetsläget med stor sannolikhet inte kommer att förbättras nämnvärt de kommande fem åren.

Förordningen gäller Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarsmaterielverket, inte försvarsindustrin och eventuella framtida civilförsvarsanläggningar. Det hade varit en mer effektiv förordning om den omfattat all totalförsvarsverksamhet, även om jag ser svårigheter som kan uppstå med en sådan formulering.

Det pågår en utredning för att se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsägbar. Jag ska ärligt

säga att jag inte har läst hela den del som har redovisats. Den är på mer än 1 500 sidor. Men utredningen har förlängts, och man kommer att lämna ytterligare två betänkanden under 2025. Det ska bli intressant att se vad resultatet blir, då det kan vara en mer långsiktig lösning än nyss nämnda förordning.

Så tidigt som i morse meddelade regeringen att man fattat beslut om alla miljötillståndsärenden som rör ökad verksamhet på Försvarsmaktens övningsfält, skjutfält och flygplatser. När det gäller vissa av besluten har man väntat på avgöranden i över ett decennium. Detta var ett välkommet besked – och det visar att regeringen tar Försvarsmaktens behov på största allvar – även om man kan tycka att det här borde ha gjorts tidigare.

Fru talman! Alla som håller på med skytte, vare sig det rör jakt eller sport, vet att träning är oerhört viktigt för att man ska uppnå god skjutskicklighet. Många skyttar som är seriösa med sitt skytte skjuter därför tusentals, kanske tiotusentals, skott varje år.

Av förståeliga skäl är tillgången till skjutbanor viktig för den som vill bli en duktig skytt. Det gäller även Försvarsmakten och Polismyndigheten. Dessvärre är tillgången till deras egna skjutbanor i vissa fall begränsad. Det löser de delvis genom att ibland låna civila skjutbanor för att öva. Hemvärnspersonal har ofta närmare till en civil skjutbana än till Försvarsmaktens. För dem är civila skjutbanor ett tids- och kostnadseffektivt alternativ.

Likaså har poliser ofta begränsad tillgång till ändamålsenliga skjutbanor. De hyr också in sig på civila skjutbanor för att öva sitt skytte. En del poliser och soldater är också sportskyttar med medlemskap i en skytteförening för att ytterligare öva upp sitt skytte.

De civila skjutbanorna fyller alltså en viktig funktion för de här två myndigheterna. När det gäller de civila skjutbanorna är det de föreningar som driver dem som ansvarar för att de är säkra att använda och att nödvändiga tillstånd är aktuella.

Fru talman! Så långt skulle allt kunna vara gott, men så enkelt är det sällan. I dag hotas civila skjutbanor från flera håll.

Det handlar bland annat om EU:s kommande regler om förbud mot bly i ammunition som används i eller nära våtmark. Våtmark kan vara en vattenpöl, enligt svenska myndigheters bedömning. Därmed riskerar i princip allt skytte på landets skjutbanor att bli förbjudet vid regn om blyförbudet realiseras.

Ett annat problem är att Polismyndigheten inte klarar av att genomföra inspektioner av skjutbanor i den omfattning som behövs. Skjutbanor ska nämligen inspekteras och godkännas vart femte år, och de får inte användas om så inte sker.

Det har alltså varit svårt för Polismyndigheten att hinna med inspektioner, vilket har lett till den så kallade skjutbanedöden. Flera skjutbanor får inte användas i väntan på inspektion. Man skulle skämtsamt kunna säga att Polismyndigheten har skjutit sig själv i foten då man i praktiken har minskat möjligheten för sin personal att öva på sitt skytte – poliser vittnar om att det är svårt att få tid med det.

Fru talman! Sammantaget har allt det här en negativ inverkan på försvarsförmågan. Problemen med inspektion av skjutbanor har redan lett till att vissa föreningar helt enkelt har avslutat sin verksamhet. I stället för att motarbeta organisationer som hjälper statliga myndigheter, i det här fallet

främst Polismyndigheten och Försvarsmakten, bör man ge dem den hjälp och det stöd de behöver för att fortsätta utveckla sin verksamhet – för att stärka försvarsförmågan.

Därför föreslår vi i motion 2024/25:1407 några åtgärder som handlar om just det. Det handlar om att underlätta tillståndprocessen för skjutbanor, om att främja etablering och upprätthållande av skjutbanor genom ekonomiska incitament, om forskning för att minska miljöpåverkan från skjutbanor samt om regelbunden dialog och samtal med skytterörelsen. På så sätt skulle föreningarna känna sig mer delaktiga i skyddet av samhället, och förståelsen för föreningarna hos myndigheterna och regeringen skulle öka. Skjutbanedöden skulle också kunna vändas till en återfödelse för såväl skjutbanor som skytterörelsen i sin helhet. Det, fru talman, skulle också gynna uppbyggnaden av det svenska försvaret.

Anf. 3 LARS PÜSS (M):

Fru talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande nummer 5, *Militära frågor*. Det är ett så kallat motionsbetänkande, där motioner från den allmänna motionstiden behandlas.

Låt oss börja med en sak som gör mig ytterst betänksam.

I försvarsutskottet diskuterar vi ofta detta med att Sveriges försvar inte enbart är en fråga för försvarsutskottet utan måste inkluderas i alla utskott och alla verksamheter i riksdagen. Det ankommer på alla och envar att tänka till och börja förhålla sig till det vi måste göra om det värsta skulle hända. Sveriges försvar bygger på att alla bidrar och förbereder sig, inte enbart militären. Lärdomarna från kriget i Ukraina är väldigt tydliga. Att civilsamhället fungerar är helt avgörande för att också det militära försvaret ska fungera.

I förra veckan satt jag på ett utskottssammanträde i Nordiska rådet där vi fick lyssna på en presentation om nordisk arbetsmarknad. När bilden med utmaningar och hot kom upp listades klimatförändringar, åldrande befolkning och låga födelsetal. Men det var inte ett enda ord om att det är krig i Europa, att 1,4 miljoner människor har döats eller sårats i kriget i Ukraina, att Grönlands status som en del av Danmark ifrågasätts och att vi börjat diskutera att ställa om Sveriges ekonomi till en krigsekonomi i stället för en civil sådan.

Det duger helt enkelt inte. Det funkar inte. Vi måste börja tänka på och förbereda oss för att det värsta kan hända och börja planera för att världen håller på att förändras. Det är bara så som vi kan stå starka och rustade och därigenom undvika krig.

Fru talman! Lite på samma tema är betänkandets delar som behandlar samexistens men även miljötillstånd. Vi har under en lång rad år inte bara monterat ned vårt militära och civila försvar. Vi har också monterat ned vår förmåga och vår förståelse för vad som kommer att krävas av oss för att vi ska kunna hantera ett krig.

Vissa av oss kommer ihåg telefonkatalogens inledande del: Om kriget kommer. Det var en självklarhet för de allra flesta att från tid till annan läsa en liten del av alla de råd och uppmaningar som fanns på de sidorna. Vi visste att det värsta kunde hända, och vi agerade utifrån det. I dag har vi slutat göra det. Även om läget sakta har förbättrats finns det en väldigt lång bit kvar att gå. Det värsta vi kan göra är att inte prata om detta eller

Prot. 2024/25:99
10 april

Militära frågor

att förringa sannolikheten. Det är när vi pratar om det, planerar för det och förbereder oss som vi kan minska sannolikheten.

När det gäller samexistens måste vi inse att det militära försvaret måste ges företräde på en mängd olika områden, precis som vi tillät det under kalla kriget. Vi måste hela tiden säkerställa att till exempel de sensorer vi satt upp för att kunna upptäcka hot kan fungera fullt ut, utan onödiga störningar. Det fungerar inte att säga: Jo, men tekniken håller på att utvecklas. I morgon kommer vi säkert att kunna klara av det. Det är ju nu det ska fungera. Vi kan inte anta eller hoppas på att någonting ska lösa sig med framtida teknik. Det vi placerar ut i dag och använder i dag måste fungera fullt ut i dag och inte bara eventuellt någon gång i framtiden. Den principen är helt avgörande för att vi ska kunna möta ett väpnat hot. Det vi gör i dag måste fungera i dag.

Fru talman! Det kommer därför att bli fortsatt nej till havsbaserad vindkraft på många ställen runt våra kuster. Men för att göra hela tillståndprocessen enklare och mer effektiv ser regeringen nu över möjligheterna att kunna peka ut specifika områden i stället för att man ska ansöka för varje enskild plats.

På samma gång är det angeläget att få tillstånd till ett nytt förhållnings sätt till försvarets övningsverksamhet. Jag är själv uppvuxen vid och bor återigen vid Ringenäs skjutfält utanför Halmstad. Där har skjutfältet under årtionden använts för att öva luftvärn. Man har skjutit ut över havet med 40 millimeters ammunition.

Jag kan berätta att det låter ganska ordentligt. Men det har varit en del av vardagen, och vi tog det. I dag skjuter man inte med 40 millimeters automatkanoner längre, utan man övar med simulatorer i stället med tanke på att tekniken har utvecklats. I miljötillstånden finns det fortfarande ett jättestort utrymme att öva med 40 millimeters ammunition, men det är begränsat för finkalibrig ammunition.

När jag skrev anförandet visste jag inte om nyheten som kom nu på morgonen. Vår försvarsminister har tillsammans med miljöministern nu sagt ja till en mängd olika miljötillstånd som har legat på hög i Regeringskansliet. Förhoppningsvis kommer det att innebära att vi får justerade och betydligt bättre förutsättningar att öva.

Ska vi kunna ha ett fungerande försvar måste också våra soldater ges möjlighet att öva. I takt med att värnpliktskullarna växer kommer behoven att öka ytterligare. Det måste vi som medborgare visa både respekt och förståelse för.

De skjutfält och övningsplatser vi har är begränsade och dessutom färre än tidigare. Det kommer att innebära att belastningen på de som finns kvar också kommer att bli högre än tidigare.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 4 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Jag och ledamoten Püss är överens om väldigt mycket av det han säger.

Vi är överens om det allvarliga säkerhetspolitiska läget och krigets fasor i Ukraina. Vi är överens om olämpligheten i att en viktig allierad, USA, hotar en annan nära allierad, Danmark, angående Grönland.

Vi är överens om att vi behöver öka vår militära och civila förmåga att stå emot krig så att vi förhoppningsvis håller kriget borta genom att avhålla en fiende från att över huvud taget anfalla.

Men vi måste också ha ett samhälle som fungerar. Då måste samexistens uppnås mellan försvaret och den civila omkringliggande verksamheten. Just därför är det viktigt att vi ändå håller fast vid miljölagstiftning som skyddar vår miljö och vårt klimat.

Processer kan skyndas på. Man kan göra undantag för exempelvis bultar. Men vi får inte äventyra miljön på ett sådant sätt att vi skapar irreversibla konsekvenser. Det är väldigt viktigt att ta med sig.

Vi måste också hitta en möjlighet att få ett samhälle som fungerar såväl i fred som i höjd beredskap eller i allra värsta fall krig. Då behöver vi ha en fungerande, hållbar energiförsörjning. Det måste även Försvarsmakten kunna vara med och bidra till.

Precis som sades här tidigare av ledamoten Erik Ezeliuss måste man till exempel arbeta konstruktivt för att kunna peka ut platser där det kan fungera med vindkraft och inte bara som regeringen här säga nej på ett kollektivt sätt till 13 ansökningar på en och samma gång. På det viset lägger man en död hand över möjligheten att utveckla havsbaserad vindkraft i Östersjön.

Jag frågar ledamoten Püss: Vilka avsteg och avkall från ett fungerande samhälle och skydd av miljön är han beredd att göra för att hålla kriget borta?

Anf. 5 LARS PÜSS (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan! Jag tycker att den i allra högsta grad är relevant.

Jag tror att vi har ganska stor samsyn i detta. Samsyn, eller samexistens eller samförstånd, finns. Jag kommer från en kommun där Försvarsmakten i allra högsta grad är verksam och har varit det under väldigt många år. Jag vet behovet av att man behöver ha dialog för att båda två ska kunna existera.

Jag tror att vi på en rad områden måste bli bättre på att helt enkelt föra dialog och beskriva sina behov. Det gäller både Försvarsmakten och kommuner och regioner. När det gäller den delen har jag ändå en god tillförsikt.

Specifikt som svar på frågan om vindkraft och havsbaserad sådan är det ingen tvekan om att med den ordning som vi nu går mot, enligt det förslag som regeringen lägger fram, handlar det om att kunna peka ut specifika områden så att vi inte ska ha den komplicerade och väldigt långdragna processen med att få till havsbaserad vindkraft.

Vi vill också se havsbaserad vindkraft. Men det får inte skada vår förmåga att försvara vårt land. Därför blev det nej på ett antal områden där det fanns en uppenbar risk att vi skulle ha svårt att använda våra sensorer.

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm (M).

Anf. 6 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Tack så mycket för svaret, ledamoten!

Jag kan konstatera att samexistens handlar om dialog med kommuner och företag men också om till exempel lantbrukare eller kringboende i närheten av våra övningsområden. Det är väldigt viktigt att både säkerställa

säkerheten i den verksamhet som militären bedriver och kunna hitta lösningar så att man kan existera sida vid sida.

Det är någonting som vi måste värna i den situation vi nu befinner oss i, där militärens verksamhet kommer att växa i omfattning och påverka allt fler.

Det är också viktigt att ha förståelse för att människor påverkas och att människor kommer att ha åsikter och synpunkter. För att få acceptans och förståelse för militärens verksamhet behövs den här samexistensen.

När det gäller den havsbaserade vindkraften kan jag ändå konstatera att det kollektiva avslaget har lagt en död hand över förmågan att utveckla havsbaserad vindkraft i Östersjön. Det gör att man inte kan ta till vara de tekniska möjligheter som finns.

Det är inte bara någonting som finns i framtiden, som ledamoten Püss säger. Det finns faktiskt tekniska möjligheter här i dag att utöka vår förmåga att få en omvärldsbild genom att till exempel koppla ihop sensorer med havsbaserade vindkraftverk men också att titta på lämpliga lokaliseringar.

Nu är signalen som regeringen har skickat till alla aktörer, såväl de företag som vill investera i vindkraft som Försvarsmakten: Bemöda er inte, det är ingen idé. Här ska det vara öppet, och här ska vi inte ha någon vindkraft.

Detta sker i ett läge där man samtidigt gör stora utfästelser om att bygga kärnkraft. Vi vet att det är förenat med både stora ökade risker och ekonomiska konsekvenser som inte är positiva för vår energiförsörjningsförmåga.

Anf. 7 LARS PÜSS (M) replik:

Fru talman! Vi är på väg till en ordning där det ska bli tydligare och enklare. Vi ska peka ut specifika områden just för att göra processen snabbare, billigare och väldigt mycket tydligare för dem som vill investera i havsbaserad vindkraft. Det är det system vi har i dag som inte är effektivt nog.

Om nu Försvarsmakten säger i sina yttranden att det är olämpligt med havsbaserad vindkraft litar jag hellre på den än på någon annan. Om den säger att det kommer att skapa problem för den kommer jag att säga nej varenda gång om frågan ställs till mig. Det är Försvarsmakten som måste få avgöra och säga om det fungerar eller inte.

Det vi nu är på väg mot är en tydligare och snabbare ordning. Den är också betydligt mer kostnadseffektiv. Jag tycker att det är en utmärkt väg som vi nu håller på att gå in på.

Anf. 8 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman och ärade ledamöter! Hej till alla er som lyssnar och tittar, hemma eller på läktaren!

När man pratar om försvarspolitik är det viktigt att börja med att höja blicken. Samtidigt som vi står här och debatterar pågår kriget i Ukraina och kriget i Gaza. Det är två krig som här och nu gör att människor dödas och samhällen slås i spillror. Vi behöver alla tillsammans arbeta för en fredligare och säkrare värld, både här hemma och i Ukraina och Gaza. Invasioner och ockupationer måste upphöra för att alla människor ska kunna leva i fred och frihet och demokrati.

Fru talman! Vi debatterar i dag ett betänkande med rubriken *Militära frågor*, som innehåller en mängd olika motioner om totalförsvaret. Vi lever i en tid där det är uppenbart att vi behöver bygga upp hela vårt totalförsvaret. Totalförsvaret är som alla vet brett och stort. Vårt samhälle och vår värld hänger verkligen ihop. Det militära försvaret skyddar våra gränser, medan det civila försvaret skyddar vårt samhälle. Samhället måste fungera här och nu för att under en stor kris och i värsta fall ett krig kunna skala upp och fortsätta arbeta under betydligt svårare förutsättningar och omständigheter.

Fru talman! Men om personalen i sjukvården går på knäna redan nu kommer det att vara svårt att kunna utöka sjukvården i ett läge där man behöver göra det. Om infrastrukturen ideligen kraschar här och nu kommer den inte att kunna klara ett krig.

Vi är som människor beroende av ett robust samhälle för vår överlevnad. Det innebär hållbara system där vi har mat, vatten och frisk luft att andas. Men vi behöver också ha bin och insekter som ser till att vi kan odla vår mat. Vi lever i en klimatkris. Det blir mer och mer uppenbart hur även det hänger ihop med totalförsvaret – hur varje litet bi faktiskt är en del av hela vårt totalförsvaret. Utan bin blir det ingen odling, ingen försörjningstrygghet och inget robust samhälle vid krig och kris.

Fru talman! Man skulle kunna kalla betänkandet för Klimat och miljö i totalförsvaret i stället för Militära frågor, för det är just klimat och miljö som många av motionerna handlar om.

Vid tidigare debatter har jag pratat mycket om Vättern, en stor dricksvattentäkt som måste säkras trots ökade militära övningar både runt omkring och i, på och över sjön.

Jag har också pratat mycket om utsläppen av PFAS från våra flygplatser och övningsfält, där det har varit både militära övningar och civila räddningstjänstövningar. Utsläppen av PFAS är otroligt allvarliga och något som många människor har drabbats av runt om i vårt land, framför allt i Blekinge. Både Försvarsmakten och det civila samhället måste se till att sanera och rena områdena och betala ut ersättning. Den som orsakar ett utsläpp måste också vara den som ansvarar för rening och uppstädning, framför allt när det handlar om förorening av dricksvatten.

En annan viktig fråga som berör betänkandet är kontakten mellan våra regementen och flottiljer och det omgivande samhället. När övningsverksamheten ökar och Försvarsmakten byggs ut finns risk att det uppstår konflikter om användning av mark, om buller och om avspärningar. Det uppstår också svårigheter när det gäller bostadsbyggande, som vi vet behövs i många delar av vårt land.

Detta är ett problem som Försvarsmakten har ett stort ansvar för att hantera och mildra. Det gäller även MSB på de orter där de har övningsfält. Boende, näringsliv, jordbruk och friluftsliv ska kunna fortsätta att finnas, leva och fungera även i närheten av övningsfälten. Jag, som bor precis vid Revingehed, ser själv hur verksamheten ökar och att det påverkar de boende runt omkring. Dialog är verkligen viktigt.

Samverkan och samexistens är viktigt för hela totalförsvaret eftersom totalförsvaret är allting. En sak som vi brukar prata mycket om i totalförsvaret är energiförsörjningen – en av de absolut viktigaste delarna. För att våra samhällen ska fungera i kris och i värsta fall krig behövs energi och el; det är grundläggande för att mycket annat ska fungera.

Jag vill lägga lite extra fokus på detta. Vi behöver bygga ut den fossilfria och förnybara energin, inte bara för klimatets skull – vi lever som sagt i en klimatkris – utan också för totalförsvaret och vår egen försörjning av energi här hemma, även i kris och krig. Vind- och solkraft är energislag som måste byggas ut, och de måste byggas ut *nu*. Framför allt behöver vi bygga ut vindkraften runt våra långa kuster, samtidigt som Försvarsmakten ska kunna öva och bedriva verksamhet.

Det här är inte en lätt ekvation, fru talman, men vi måste kunna bygga ut totalförsvaret och bygga ut energiförsörjningen samtidigt. Det är verkligen inte lätt; det är det ingen som påstår. Men det är inte lätt att hålla på med totalförsvaret. Vi ägnar oss inte åt den här delen av politiken eller samhället för att vi vill hålla på med lätta saker.

I december kom en utredning om en ny möjlighet att fatta beslut om utbyggnaden av havsbaserad vindkraft. Om dessa förslag genomförs kanske det blir lite lättare att bygga ut den havsbaserade vindkraften. Men det viktigaste är att det finns en vilja och ett samarbete. Alla parter måste vilja bygga ut den fossilfria och förnybara energin och sätta sig ned och lösa problemen tillsammans.

Jag hoppas att vi kan få ett bra politiskt samarbete om detta, och jag har just hört från både socialdemokrater och moderater här i talarstolen att det finns ett genuint intresse av frågorna.

Fru talman! Med anledning av detta yrkar jag bifall till reservation 1.

Vi måste se helheterna. De militära och civila myndigheterna måste bli bättre på att samarbeta, hantera stora kriser och tillsammans bygga upp totalförsvaret. Det finns resurser och kunskaper i Försvarsmakten som i högre grad bör komma det civila samhället till nytta. Samtidigt behöver det civila samhället stärkas för att kunna säkra befolkningens överlevnad och samhällets funktionalitet och för att kunna stödja Försvarsmakten i händelse av krig.

I slutändan handlar samexistens om folkförankring. Om befolkningen inte förstår varför avspärrningar görs eller varför olika beslut om mark- och vattenanvändning fattas finns en stor risk att förankringen av totalförsvaret hos befolkningen brister. Därmed riskerar också försvarsviljan att drabbas.

Det här är ganska stora ord. Men vi måste se till att dialogen och samarbetet blir bättre så att vi kan arbeta bort problem. Så kan vi även arbeta bort en del gnäll, om man får använda det ordet, för att tillsammans kunna stärka totalförsvaret.

Anf. 9 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande 5, *Militära frågor*.

Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Vi befinner oss i ett kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge. Det är någonting som vi här i kammaren känner till. Också ni som sitter på läktaren känner säkert till det, liksom alla ni som följer debatten i tv.

Det här gör att vi behöver rusta upp. Vi har en granne, Ryssland, som inte drar sig för någonting. De respekterar inte krigets lagar. Vi ser det i Ukraina, där Ryssland för ett krig där man inte bara ger sig på militära mål utan även köpcentrum, äldreboenden, elcentraler och liknande.

Fru talman! Det här gör att vi måste ha en ökad beredskap. Och vi har ökat vår beredskap; vi har på fyra år fördubblat försvarsanslagen.

Den militära underrättelsetjänsten, Must, förklarade i en rapport alldeles nyligen att de bedömer att Ryssland bara två år efter ett eventuellt stridsuppehåll i Ukraina kan ha hunnit återuppbygga sin förmåga att utkämpa ett regionalt krig och inom fem år ett storkrig. Detta gör att vi måste – och det säger också Must i sin rapport – snabba på upprustningen både militärt och civilt.

Det handlar om avskräckning. Har vi en militär förmåga som avskräcker ökar chanserna att vi aldrig får något krig. Sverige har varit ett lyckligt lottat land, ett välsignat land, som stått utanför krig i tvåhundra år, och det tror vi ska fortsätta. Men det är ingen naturlag. Det är detta som är så viktigt: att vi på alla nivåer förstår att det nu krävs att vi rustar upp.

Det gör vi också. Vi tog i december ett bra och viktigt försvarsbeslut i stark enighet. Men det räcker inte, fru talman. Det finns stora brister som behöver rättas till. Natos förmågemål, som blir offentliga inom ett par månader, kommer sannolikt att ge vid handen att exempelvis ammunition är något som det finns alldeles för lite av. Det är brist på luftvärn. Det behövs mer markstridsstrupper. Vi är ju med i Nato där det finns resurser, men det är också fråga om att kunna hålla ut om det värsta skulle hända – och kunna visa att vi kan göra det.

Nu har regeringen offentliggjort att vi ska gå från nuvarande 2,4 procent upp till 3,5 procent. Det är väldigt mycket pengar, men det är egentligen inte konstigare än om man har en fastighet någonstans i Sverige och inte håller efter den på några decennier. Det är klart att det kommer att kosta pengar.

Det handlar om något så viktigt som vår frihet. Det är därför vi gör denna satsning. Vi kristdemokrater har ju det här med människovärdet i vårt dna, och är det någon gång människovärdet förtrampas är det i krig. Det är därför det är så viktigt att återskapa en militär förmåga, både som land och som en del i Nato.

Betänkandet tar också upp frågan om miljötillstånd och liknande. Jag tänkte att det kunde vara på sin plats att citera ur Försvarsmaktens årsredovisning för 2024. På sidan 33 finns exempel på vad Försvarsmakten säger sig inte kunna göra på grund av att regelverket hindrar dem. Det handlar om åtgärder ur ett försvarsbeslut vi tog 2020, alltså för fem år sedan, och som skulle ha varit genomförda vid det här laget.

Angående I 13 i Falun säger Försvarsmakten så här: ”Valet av plats för det nya regementsområdet försenades på grund av naturvärdesinventering och hydrologiska undersökningar.”

Lite längre ned fortsätter man: ”I nuläget bedöms den infrastrukturella uppbyggnaden av permanent infrastruktur för I 13 att färdigställas först i perioden 2030–2032, främst med anledning av nu pågående kommunala detaljplaneprocess.”

Det finns fler exempel. Jag väljer ett till, som handlar om I 21 i Sollefteå och Östersund: ”Grytans skjutfält i Östersund” – det är säkert flera av ledamöterna som har varit där; jag har varit där på besök – ”saknar befintligt miljötillstånd ... Med nuvarande lagstiftning bedömer Försvarsmakten att det kommer ta upp till tio år innan ett giltigt miljötillstånd finns på plats för Grytans skjutfält.”

Fru talman! Naturligtvis ska man kunna göra överklaganden. Naturligtvis ska man titta på saker och ting. Men det här är inte rimligt! När den militära underrättelsetjänsten säger att vi behöver snabba på är det orimligt att det tar så lång tid. Vi måste ha en annan lagstiftning.

Jag vet att regeringen jobbar med detta, men det måste snabbas på. Det handlar om rikets säkerhet. Om vi inte kan öva fullt ut kan vi inte ha full militär effekt. Detta hänger ihop. Det är jätteviktigt att se till att detta nu ordnas.

Med de strävanden som görs och de tillskott som ges är vi på rätt väg. Vi gör en rejäl upprustning, och det är glädjande att vi har en samsyn omkring detta. Men det finns utmaningar, och vi behöver snabba på. Vi har inte all tid i världen.

Anf. 10 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! I dag debatterar försvarsutskottet militära frågor. Många av de motioner Centerpartiet har väckt inom detta område behandlades inom ramen för totalförsvarspropositionen, som vi debatterade strax före jul.

Jag kommer i mitt anförande att fokusera lite övergripande på försvaret men också gå in på sådant som mina kollegor tidigare varit inne på, som samexistens och en del miljöfrågor.

Fru talman! Det totalförsvarsbeslut vi nu är inne i tar sikte på perioden 2025–2030. Det är oerhört viktigt att nu ta det försämrade säkerhetspolitiska läge som råder i Europa på största allvar. Därför är det glädjande att vi har en så stor samsyn i fråga om att hela totalförsvaret måste rustas och stärkas i alla sina olika delar. Den grundorganisation som vi har beslutat om, med exempelvis nya organisationsenheter, måste komma på plats mycket tidigare för att vi ska kunna stärka upp och få en mycket starkare krigsorganisation än vad vi har i dag.

Till detta är det självklart viktigt att väga in att vi nu också är medlemmar i Nato med allt vad det innebär. Bland annat behöver vi ta hänsyn till Natos förmågemål i vår fortsatta planläggning av stärkt totalförsvar. Vi behöver också få in värdlandsstödsplaneringen på ett mycket tydligare sätt. I dagens offentliga sammanträde kopplat till civilt försvar hörde vi exempelvis hur länsstyrelserna och berörda kommuner jobbar med värdlandsstödet.

Att få ihop ett stärkt totalförsvar och en stark försvarsmakt kräver också mer och djupare samarbete mellan Försvarsmakten, personaldelen, och Försvarets materielverk, materielden – men också Fortifikationsverket, som har byggnader och lokaler. Det är tillsammans vi når framgång och stärker totalförsvaret.

Fru talman! För att öka motståndskraften, försvarsviljan och folkförankringen i hela totalförsvaret och i hela samhället är samexistens inom i princip hela Sverige oerhört viktigt att jobba med. Det är också viktigt att alla då sitter vid samma bord och löser de problem som finns.

Från Centerpartiets sida tror vi på den utredning om havsbaserad vindkraft som regeringen har avlämnat där Försvarsmakten tillsammans med andra berörda i princip ska kunna peka ut områden för havsbaserad vindkraft. Vi behöver ha mer havsbaserad vindkraft, och vi behöver ha mer energiproduktion i Sverige. Där kommer den havsbaserade vindkraften att

vara oerhört viktig. Det är dock viktigt att Försvarsmakten utifrån de säkerhetspolitiska aspekterna kan peka ut var det är lämpligt att bygga.

Samexistens är dock mycket mer än bara just vindkraft. Det är verkligen precis allting som berör samhället. Jag vill lyfta ett exempel som jag fått till mig och tycker är bra, där Försvarsmakten samverkar med flera aktörer inom samhället. När man exempelvis ska ha övningar och behöver hyra mark från markägare runt om i landet samlar man berörda markägare, informerar om hur övningen går till och är också tydlig med hur de ekonomiska förutsättningarna ska se ut. På sådant sätt bygger vi samexistens tillsammans.

Samexistens kommer att vara viktigt framöver. När exempelvis skjutfälten byggs ut och övningsverksamheten och övningskapaciteten ökar runt om i landet är det viktigt med information och dialog med civilsamhälle, kommuner och regioner samt alla som verkar i hela samhället.

Fru talman! Försvarets miljöpåverkan i stort är oerhört viktig i det fortsatta arbetet med totalförsvaret. Miljö- och klimatpåverkan är en högt prioriterad fråga, som vi måste ta på största allvar. Det gäller självklart kopplat till skjutfält, men jag vill lyfta fram exempel som havsbottnarna runt om våra kuster och även våra sjöar.

Vi vet ju att det sedan en tid tillbaka förekommer angrepp och sabotage på exempelvis Östersjöns botten i form av att man klipper av kablar och dylikt. Man kan faktiskt uttrycka det som att det pågår ett krig även på havsbotten längs våra kuster. Det drabbar oss, men det drabbar också flera andra länder inom ramen för Natoalliansen.

Det är viktigt att Försvarsmakten även fortsatt tillsammans med andra myndigheter, exempelvis Havs- och vattenmyndigheten, Sjöfartsverket och andra berörda, kan kartlägga hur de svenska sjöbottnarna och sjöterritorierna ser ut. Man behöver få så bra koll som möjligt på detta, dels utifrån behoven av att lägga nya kablar och var det är lämpligt och inte, dels utifrån säkerhetsaspekterna. Säkerheten ska självklart alltid gå först, men även här handlar det om samexistens och att fortsatt kunna jobba med utveckling i hela vårt land.

Fru talman! Samverkan och samarbete föder framgång och också att vi kan ta vårt samhälle framåt. Jag vill verkligen understryka att Försvarsmakten och det säkerhetspolitiska läget måste få så stort utrymme som det bara går. Men vi får absolut inte tappa bort den regionala och nationella utvecklingen, exempelvis inom den gröna omställningen. Självklart ska allting kunna samexistera och samverka. Försvarsmakten är i behov av bostäder och energi, och därför måste allt detta fungera tillsammans, oavsett var vi är i landet. Samverkan och samarbete föder som sagt framgång.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 7.

Anf. 11 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! Vi står i en historiskt osäker tid. Rysslands olagliga anfallskrig mot Ukraina fortgår med lidande, död och stora skador på det ukrainska samhället som följd. Kriget har fått många europeiska länder, inklusive Sverige, att snabba på uppbyggnaden av försvarsförmågan samtidigt som man stöttar Ukraina.

Prot. 2024/25:99

10 april

Militära frågor

Försvarsberedningen föreslog i enighet att Sverige ska utöka sina militära försvarsutgifter till 2,6 procent av bnp samtidigt som satsningarna på det civila försvaret successivt ökas för att år 2028 nå 15 miljarder. Detta fattade riksdagen beslut om i december.

Nu står vi i ett skeende där USA:s relationer till omvärlden, inklusive Europa, är under förändring. Det är en förändring som sker snabbt och där vi inte vet vad slutresultatet blir. Men det står klart att även om försvarsbeslutet bara är några månader gammalt kommer det att behövas ännu mer satsningar på försvaret. Det gäller inte bara det militära försvaret, som regeringen har fokuserat på i sina kommunicerade utspel om tillskott till det militära försvaret, utan i allra högsta grad också det civila försvaret. Vi behöver ett totalförsvar i balans. Det civila försvaret är avgörande för ett fungerande militärt försvar.

Fru talman! Syftet med vårt försvar är att bevara freden. Försvars- och säkerhetspolitiken ska skydda Sverige och främja fred i vårt närområde. Totalförsvaret ska därför byggas så att det avhåller andra länder från försök att kontrollera eller på annat sätt utnyttja svenskt territorium, skada det svenska samhället eller utöva hot och utpressning mot Sverige.

Försvaret tar sin utgångspunkt i folkrättens rätt till självförsvar. Det ska därför vara defensivt till sin karaktär och uppbyggnad. Genom att vi ökar vår beredskap, både civilt och militärt, kan vi påverka risken för att det blir krig.

Fru talman! Att bygga upp det militära försvaret snabbt är en stor utmaning. Det tar tid att utbilda nya soldater, sjömän och officerare. Det tar tid att upphandla försvarsmateriel. Det tar tid att bygga den infrastruktur som krävs för att hysa både materiel och personal. Tillväxten måste ske på ett balanserat sätt, annars blir det problem.

En annan utmaning när det militära försvaret växer är samexistensen med det omgivande samhället. Försvaret är till för att försvara oss. Därför blir det problem om försvarets verksamhet går ut alltför mycket över det omgivande samhället. Försvaret är till för att skydda oss, och då är det viktigt att man i möjligaste mån ser till att det omgivande samhället inte påverkas alltför mycket negativt.

Det är viktigt att ha en transparens och dialog med det omgivande samhället men också att hitta en balans där annan samhällsviktig verksamhet kan få fortsätta att utvecklas. Jag tänker till exempel på vindkraften. Den havsbaserade vindkraften behöver fortsätta att byggas ut. Försvarsmakten behöver i högre grad prioritera energisäkerheten i sina bedömningar av potentiella vindkraftsprojekt.

Försvarsmakten bör verka för att underlätta utbyggnad av havsbaserad vindkraft genom att samarbeta med aktörer i energisektorn för att hitta lämpliga lokaliseringar och tekniska lösningar så att utbyggnaden inte ska störa försvarets intressen. Det var ett uppdrag som Försvarsmakten hade när Miljöpartiet satt i regeringen men som Tidöregeringen har tagit bort.

Försvarsmakten är en myndighet, och den följer regeringens direktiv. Regeringen kan välja om man vill att Försvarsmakten ska titta på det bredare perspektivet och underlätta för att hitta samexistens med havsbaserad vindkraft eller om man vill att Försvarsmakten ska fokusera snävt på det militära perspektivet.

Tidöregeringen har lagt en död hand över möjligheten att bygga ut havsbaserad vindkraft i Östersjön genom ett kollektivt avslag till 13 vindkraftsprojekt. Det är en tydlig signal som gör att företag inte vågar satsa på att tillsammans med Försvarsmakten hitta de tekniska lösningar som skulle kunna både möjliggöra vindkraftsutbyggnad och värna vår försvarsförmåga. Villkorade tillstånd hade kunnat vara en möjlighet att säkerställa att mer hållbar energiproduktion kan byggas ut.

Fru talman! Klimatförändringarna utgör ett allvarligt och långsiktigt hot som påverkar Försvarsmaktens uppbyggnad. Klimatomställningen berör hela samhället, och Försvarsmakten kan inte stå utanför denna omställning. Det handlar både om att försvaret ska bidra till minskade utsläpp och om att försvaret ska kunna fungera i ett samhälle som har ställt om.

Vi från Miljöpartiet menar att försvarets klimatanpassning behöver ske i ökad takt och att regeringen borde ge Försvarsmakten i uppdrag att återkomma med en plan för hur utbyggnaden av försvaret ska kunna genomföras utan ytterligare påverkan på klimat och miljö. Bland annat krävs det planering för att Försvarsmaktens fordon ska kunna fungera som en del av totalförsvaret i framtidens energi- och bränslesystem, som baseras på el och förnybara bränslen. Därtill behöver man klargöra vilka effekter svenska och internationella övningar på svenskt territorium har på miljön.

Vi från Miljöpartiet anser också att man behöver undersöka på vilket sätt man kan hantera föroreningar från exempelvis kollapsade byggnader som läcker ut i grundvatten under krig samt hur man på bästa sätt kan röja minor och klusterbomber efter krig. Detta är viktigt för att öka kunskapen om hur man snabbt efter krig kan skapa förutsättningar för att odla mat, för att boskap ska kunna beta, för att skogen ska kunna växa och för att man ska kunna återgå till ett samhälle som fungerar. Totalförsvarets forskningsinstitut är en lämplig aktör för ett sådant uppdrag. Lärdomarna bör sedan integreras i utbildningar för att säkerställa att hela Försvarsmakten har kunskap om miljöeffekter av krig och hur miljöpåverkan vid militära övningar kan undvikas.

Fru talman! Det behövs en nationell kraftsamling i arbetet mot PFAS-föroreningar. PFAS är långlivade kemikalier, så kallade evighetskemikalier, som finns kvar mycket länge i naturen när de har spridits ut – och inte bara där. Genom exempelvis dricksvattnet når de våra kroppar, och där kan de såväl öka risken för cancer som påverka vår förmåga att få barn. Självklart påverkas även djur som får i sig PFAS.

Försvarsmakten har bedrivit mycket verksamhet som gett upphov till PFAS-utsläpp. Ett exempel är Karlsborgs flygplats, en av de mest förorenade platserna i Europa, där det förekommer halter av PFAS som är miljontals gånger högre än de fastställda gränsvärdena. En sanering av Försvarsmaktens förorenade områden, inklusive Karlsborgs flygplats, behöver ske. Försvarsmakten och Fortifikationsverket måste skyndsamt vidta åtgärder för att PFAS-föroreningar inte ska spridas från förorenad mark.

Fru talman! Det är viktigt att myndigheterna inom försvarsområdet verkar för att stärka samexistensen med det omgivande samhället och i sin verksamhet tar hänsyn till både klimat och miljö.

Även om vi från Miljöpartiet står bakom alla våra reservationer yrkar jag avslutningsvis bifall endast till reservationerna 3 och 6 för att spara tid vid voteringen.

Anf. 12 GÖRAN HARGESTAM (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande 5 *Militära frågor*.

Fru talman, ärade ledamöter och övriga åhörare! Mitt anförande i dag handlar om en av de mest grundläggande, utmanande och samtidigt mest komplexa frågor som vi står inför som nation: Hur ska vi balansera miljöhänsyn och hållbarhet med en skyndsam och nödvändig tillväxt av vårt militära försvar? I det långa perspektivet är det givet att dessa två målsättningar måste samexistera, men i det korta perspektivet finns det ett ofrånkomligt behov av att ge det militära försvaret en överordnad roll.

Krasst kan vi konstatera att det inte skulle tjäna oss väl med ett försvar i världsklass där konsekvensen är en miljöpåverkan så stor att vi begränsas i vår möjlighet att vistas fritt i naturen, att vi får begränsad tillgång till rent vatten och odlade produkter och att det inte längre ges förutsättningar för flera i dag hotade djur- och växtarter att reproducera sig. Det motsatta får också sägas gälla: att ha en miljö fri från störningar men att vi tvingas leva under förhållanden där medborgarna inte är fria. Som tur är behöver vi inte välja. Vi får dock vara beredda att kompromissa.

Det är en hård verklighet vi lever i. Världen förändras snabbt, och den geopolitiska situationen är mer instabil än på länge. Vi ser hur hoten mot vårt land och våra allierade blir alltmer påtagliga och hur säkerheten i vårt närområde utmanas på daglig basis. Vi har i detta läge inget val: Det är en absolut nödvändighet att Sverige får ett försvar som både är avskräckande och samtidigt stärker vår förmåga att försvara vårt land och våra värderingar. Detta är ett ansvar som vi varken vill eller kan undandra oss.

Fru talman! Om Sverige skulle tvingas försvara sig militärt skulle det få stora negativa konsekvenser för miljön. I det fall Sverige, eller delar av Sverige, skulle bli ockuperat av fientlig stat kan vi räkna med att miljöhänsyn inte står högst upp på dagordningen. Här finns erfarenheter från Ukraina att dra lärdom av.

För miljöns skull behöver vi snabbt och effektivt stärka vår militära förmåga. Detta kräver investeringar i modern teknologi, förbättrad beredskap och en starkare försvarsmakt. Samtidigt som vi måste vara beredda att skydda vår frihet och våra medborgare står vi också inför en situation där vår miljö på olika sätt riskerar att påverkas negativt. Att inte agera för att ta hänsyn till vår miljöpåverkan är inte längre ett alternativ.

Vi kan inte blunda för de långsiktiga effekterna av våra handlingar. Vi har ett gemensamt ansvar för att bevara en hälsosam miljö för kommande generationer. Men att försena uppbyggnaden av vårt försvar för att först och främst möta miljömål skulle vara en farlig och naiv väg att gå när vårt lands säkerhet är hotad. Vi måste agera nu.

Här krävs att vi gemensamt kan komma överens om att vi inte ska välja det ena eller det andra. Vårt försvar och vår miljö måste kunna få verka och utvecklas i positiv riktning i symbios med varandra. Med ett innovativt tänkande och långsiktighet kan vi uppnå detta.

På sikt behöver vi integrera miljöhänsyn i hela försvarsplaneringen. I det sammanhanget är det naturligtvis inte bra att Sveriges försvar under många år avvecklats. Det har fått till följd att vi nu är i tidsnöd och måste prioritera uppbyggnaden av det militära försvaret och att miljöhänsyn i delar får stå tillbaka.

Fru talman! I det korta perspektivet är det därför nödvändigt att vårt försvar får en överordnad roll. Det handlar inte om att förneka vikten av miljöhänsyn. Men när vår säkerhet och vårt nationella skydd står på spel måste vi som nation göra det som är nödvändigt för att säkra vår framtid.

Det betyder inte att vi ska bortse från miljöansvaret. När vi bygger upp vårt försvar och utvecklar våra förmågor måste vi också tänka på hållbara lösningar, men det får inte vara på bekostnad av behovet att vara beredd på dagens och framtida hot. Det innebär att vi måste vara smarta och tänka långsiktigt genom implementera grön teknologi där det är möjligt, samtidigt som vi rustar upp vårt försvar för att möta de omedelbara hoten.

När vårt försvar har ett tillfredsställande skydd och avskräckning kan vi bygga våra fortsatta försvarsstrukturer, utveckla nya teknologier och planera för övningar och verksamhet där koldioxidutsläpp och annan miljöpåverkan minimeras. Det handlar bland annat om att välja hållbara material och att tänka på återanvändning och återvinning. Detta får dock inte innebära att vi skjuter upp nödvändiga investeringar i vårt försvar.

Fru talman! Vi står nu vid ett vägskäl. I det långa perspektivet kan vi inte tillåta oss att antingen prioritera tillväxten av vårt försvar eller skydda vår miljö. Vi måste hitta en väg som gör att vi kan göra både och, och vi måste göra det snabbt. Om vi misslyckas riskerar vi att vårt land och vårt folk inte står rustade för framtidens utmaningar.

Låt oss därför ta detta ansvar på största allvar. Låt oss bygga ett försvar som är både starkt och hållbart, som skyddar vår säkerhet och som samtidigt i nödvändig utsträckning tar hänsyn till vår framtid. Det är fullt möjligt att stärka vår försvarsförmåga utan att förlora fokus på miljön. När vi bygger och underhåller försvarsanläggningar, såväl som när vi utvecklar försvarsmateriel, bör vi prioritera hållbara lösningar. Det kan till exempel handla om att välja miljövänliga materiel eller mer energieffektiv infrastruktur.

Vi lever i en tid av snabb teknologisk utveckling, och det finns många exempel på hur försvars- och miljöteknologi kan samverka. Genom att främja forskning och innovation kan vi utveckla nya lösningar som stärker vårt försvar. En del av lösningen är att samverka med industrin, akademien och internationella partner för att utveckla hållbara och effektiva försvarslösningar.

Det finns ingen enkel lösning på denna balansgång, men genom att arbeta strategiskt, med en helhetssyn och långsiktighet, kan vi hitta vägar för att både stärka vårt försvar och ta ansvar för vår miljö. Vi måste förstå att dessa frågor inte står i motsatsförhållande till varandra; snarare kompletterar de varandra. Ett starkt försvar kräver ett stabilt och hållbart samhälle, och ett hållbart samhälle kräver att vi ser till både vår säkerhet och vår miljö.

För Sverige handlar det om att vi måste vara både starka och kloka, rustade för framtiden och ansvarsfulla mot både våra medborgare och vår planet. Låt oss därför arbeta för att på sikt säkerställa ett totalförsvar som är både miljövänligt och försvarseffektivt och på så sätt visa vägen för framtidens nationer.

Fru talman! Vår försvarsberedskap kan inte vänta. Hoten mot vårt land och vår säkerhet är verkliga och närvarande. Miljöfrågorna är självklart en central del av vårt framtida arbete, men just nu kräver omständigheterna

att vi fokuserar på att snabbt och effektivt bygga ett försvar som är starkt. När det gäller försvar och säkerhet finns ingen tid att förlora.

Låt oss därför agera med största försiktighet och visdom men också med den handlingskraft och beslutsamhet som krävs för att skydda vårt land och våra medborgare i en värld som förändras snabbt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 7 Företag, kapital och fastighet

Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU13
Företag, kapital och fastighet
föredrogs.

Anf. 13 FREDRIK AHLSTEDT (M):

Fru talman! Detta betänkande, SkU13, handlar om företag, kapital och fastigheter och berör några av de mest centrala delarna av vårt skattesystem och därmed en mycket stor del av statens inkomster och välfärdens finansiering.

Beskattning av företag, kapital och fastigheter är samtidigt några av de skatteområden där det finns mest forskning med tydligast resultat. Det är min mening att enkla och tydliga regler tillsammans med låga skattesatser är det som skapar bäst förutsättningar för tillväxt och därmed högre skatteintäkter. När man läser alla motioner får man dock intrycket att oppositionens motionärer har struntat i detta. I stället ser man att det i deras motioner föreslås en farlig blandning av skadliga förmögenhetsskatter, arvs-skatter, värnsskatter, gåvoskatter och så vidare.

Fru talman! De svenska företagen utgör ryggraden i vår ekonomi. Genom att företagen växer och utvecklas skapas nya jobb och högre skatteintäkter. För att kunna bibehålla och öka vår levnadsstandard är tillväxt i ekonomin avgörande, och en viktig del är att nya företag kan växa fram.

Det är avgörande att ha ett robust, förutsägbart och rättvist skattesystem. Särskilt viktigt är att svenska skatter är konkurrenskraftiga på den globala marknaden då många svenska företag, men även arbetstagare, verkar i en internationell miljö.

I stället för att öka beskattningen av företag och arbetsgivare behöver vi gå i motsatt riktning för att stimulera investeringar i våra befintliga svenska företag och attrahera nya investeringar till Sverige. Detta är särskilt viktigt i den tid vi lever i just nu. Med tio år av låg tillväxt och fem år av i stort sett obefintlig tillväxt måste vi vara ganska pragmatiska och genomföra skattereformer som gynnar företagande och investeringar. I år befinner vi oss fortfarande i en lågkonjunktur med låg sysselsättning och för få arbetade timmar.

Detta har regeringen naturligtvis förstått och uppmärksammat, och som vi slår fast i Tidöavtalet måste bolags- och kapitalskatterna göras mer konkurrenskraftiga för att främja nya och befintliga företag. Det tydliggörs även i regeringens ekonomiska plan, finansplanen, som bland annat innehåller åtgärder för att bekämpa inflationen och stötta hushållen, tackla låg-

konjunkturen genom återupprättad arbetslinje och få fart på tillväxten genom nya strukturreformer.

Detta är vad som behövs, inte straffskatter på ägande eller beskattning av redan intjänade pengar. Ett flertal av oppositionens motioner innehåller förslag som är av sådan art att de är samhällsekonomiskt ineffektiva och skulle skada vår ekonomi och välfärd. De som skulle drabbas hårdast av de föreslagna kraftigt höjda skatterna är inte någon rikemansklass utan alla hårt arbetande svenskar som är i behov av en trygg välfärd och en pålitlig stat.

För er som inte är fullt övertygade av mina och Moderaternas argument är det bara att titta på hur det har gått i exempelvis Norge, där man har återinfört förmöghetsskatt och också utreder om arvsskatten ska införas igen. Har dessa reformer varit till någon nytta för Norge? Nja, knappast. Nu flyr i stället entreprenörer och investerare till andra länder med sitt kapital, vilket gör att Norge går miste om tiotals miljarder norska kronor som i stället kunde ha gått till företagsinvesteringar i norskt näringsliv.

Fru talman! De små och medelstora företagen är centrala för att säkerställa långsiktig tillväxt och utveckling. Det är just inom de små och medelstora företagen som majoriteten av alla nya jobb skapas. Att främja övergången från små till stora företag är en viktig del av en återupprättad arbetslinje och möjliggör för fler människor att få sin första anställning.

Sverige har på ett bra sätt lyckats få fram framgångsrika och internationellt kända företag med tusentals anställda, bland annat tack vare skickliga entreprenörer. Klarna och Spotify är två lysande exempel på detta.

Fru talman! När det gäller att driva utveckling och tillväxt i hela landet spelar entreprenörsskatten en viktig roll. En attraktiv entreprenörsskatt bör stärka företagande, skapa fler arbetstillfällen och öka Sveriges konkurrenskraft. En sådan beskattning gynnar också den gröna omställningen.

I maj förra året kom det efterlängttade utredningsbetänkandet *Förenkla och förbättra!*, som beskriver hur våra befintliga regler för små och medelstora företag kan förenklas och förbättras – detta för att stärka och främja entreprenörskap i små och medelstora företag och möjliggöra för dem att växa och anställa fler. Utredningen tar sikte på hur reglerna kan bli enklare genom ett mer schabloniserat sätt att beskatta och på att reglerna ska bli ännu bättre, bland annat genom att ett högre belopp inledningsvis kan undantas från tjänstebeskattnings. Jag ser fram emot att regeringen lägger fram förslag på detta viktiga område.

Fru talman! I flera av motionerna i detta betänkande ser man tydligt att Socialdemokraterna har svängt i skattefrågan sedan de själva var i regeringsställning. De föreslår i sin kommittémotion *Skattepolitik* att man ska återinföra värnskatten, beredskapsskatten, som de själva avskaffade så sent som 2020 samt öppna för att återinföra fastighetsskatten, vars avskaffande påbörjades av en S-ledd regering.

Värnskatten är en av de genomgående mest kritiserade skatter vi har haft, en skatt som Socialdemokraterna menar ska öka skatteintäkterna med uppåt 8 miljarder kronor. I verkligheten drabbas arbetstagarna av en skatteökning på 8 miljarder medan staten knappt tjänar någonting på skatten. I stället för att drastiskt öka skatteintäkterna får straffskatter, som Socialdemokraternas nya värnskatt och beredskapsskatt, till följd att våra välbehövda läkare, tandläkare och entreprenörer väljer att arbeta färre timmar.

Prot. 2024/25:99
10 april

*Företag, kapital
och fastighet*

Det finns många studier på detta område, och vill man fördjupa sig finns det flera studier från IFAU i ämnet.

Fru talman! Det är genom ökad tillväxt i Sverige som vi får ökad välfärd och ett större välstånd och klarar den gröna omställningen. Det är så vi bygger Sverige rikare och tryggare. Detta åstadkommer vi inte genom straffskatter och symbolpolitik. Många av oppositionens motionärer i detta betänkande verkar vilja ta oss tillbaka till skattepolitiken på 80-talet, då arbete inte lönade sig och entreprenörerna var få. Detta gjorde att såväl svenskt kapital som svenska bolag drevs utomlands.

Fru talman! Jag vill härmed yrka bifall till utskottets förslag angående motionsbetänkandena i SkU13.

(Applåder)

Anf. 14 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka ledamoten för ett brinnande anförande. Det var roligt, även om jag vill uppmana ledamoten att ta på glasögonen. Det finns inga förslag om återinförande av en fastighetsskatt i vårt betänkande. Jag uppmanar alla åhörare att läsa betänkandet själva. Jag tror att Ahlstedt kommer att vidhålla att det står så, men det är faktiskt inte sant.

Sedan sjunger Ahlstedt en lovsång till skattesänkningar i allmänhet. Ju mer skattesänkningar, desto bättre – så tror jag att man kan tolka ledamotens inlägg.

Jag vill rekommendera ledamoten att läsa gedigen forskning från de främsta universiteten i USA eller, för den delen, LSE i London. De har utvärderat Thatchers och Reagans skattesänkningar under 80-talet. Vet ledamoten vad de ledde till? Lägre inkomster till staten. Det var den enda effekten. Skattesänkningar har inte den effekt som ledamoten påstår – att avsevärt öka arbetskraftsutbudet. Det är faktiskt inte korrekt, enligt modern, internationell forskning.

Jag uppfattar att ledamoten låter lite som ett eko från 80-talet, när det var modernt att prata om breda skattesänkningar som skulle leda till framgång. Men sanningen är att stora internationella organisationer som OECD, IMF och Världsbanken pratar om social sammanhållning och effekterna av ojämlika samhällen. Även svensk forskning om tillväxtens djupa bestämningsfaktorer konstaterar att om klyftorna blir för stora kommer människor inte att våga. Om klyftorna blir för stora kommer det inte att finnas resurser till det som är viktigt och skapar tillväxt: innovation, infrastruktur, utbildning.

Därför undrar jag: Ser inte Ahlstedt att det finns en risk för att ökade klyftor kommer att få handelshindren att öka och för att en liten, exportberoende nation som Sverige då kommer att drabbas stenhårt?

Anf. 15 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Tegnér! När vi talar om ekonomisk tillväxt som bärande motor i ett samhälle där vi vill att välfärden ska öka, där vi vill ha en ekonomisk utveckling och där vi vill att fler ska få det bättre, finns det tre viktiga beståndsdelar, precis som ledamoten påpekade, även om det kanske snabbades förbi lite.

Det första är vilken kompetens eller utbildning som finns att tillgå. Där har regeringen gjort stora satsningar för att rusta Sverige starkare när det

gäller både vidareutbildning och högre utbildning – förhoppningsvis kommer också forskningspropositionen snart – liksom för att människor ska kunna komma i omställning.

Det andra är infrastruktur. Den här regeringen har lagt fram ett historiskt stort infrastrukturpaket som ska bygga Sverige eller egentligen först reparera det som inte fungerar men också utveckla infrastrukturen i Sverige.

Det tredje, som kanske är en av de viktigaste sakerna, är tillgången på kapital. Finns det inget kapital kommer inte företagen att växa. Finns det inte kapital kommer inte företagen att utvecklas. Tillgången på kapital är avgörande. Det handlar om riskvilligt kapital men också om kapital för att företagen ska kunna fortsätta att växa. Detta är viktigt att komma ihåg i den här debatten. Det räcker inte med utbildning och infrastruktur, utan det måste också finnas tillgång på kapital.

Kapital får vi genom att vi har framgångsrika företagare som kan återinvestera de pengar de har tjänat i sina framgångsrika företag för att bygga nya företag eller utveckla befintliga företag och på det sättet se till att arbetskraften växer och att det blir fler jobb i Sverige.

Anf. 16 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för inlägget! Vi får vara eniga så långt att vi tycker att tillväxt är viktigt. Vi är eniga om att det är viktigt att ha en bred och fungerande riskkapitalmarknad i vårt land.

Däremot är vi oense om ett par saker. Det första är att det bara är i nominella termer, alltså om man inte justerar för det som är rimligt, som infrastrukturpropositionen är den största infrastruktursatsningen på flera år. När man har sådan inflation som vi har och inte justerar på ett rimligt sätt blir det bara ett spel för gallerierna.

Den andra poängen jag vill göra är att det inte finns någon tydlig koppling, som ledamoten gör gällande, mellan breda skattesänkningar för dem som är rikast och skapandet av en kapitalmarknad. Det finns ingen sådan koppling. Titta till exempel på Stockholm! Det är per capita den största kapitalmarknaden i världen. Den skapades inte av breda skattesänkningar utan av kluster. Den skapades av framgångsrika företag. Det skapades av riskvilligt kapital. Men vägen dit är inte breda skattesänkningar för dem som redan har. Den skattepolitiken gör Sverige fattigare och farligare.

Vi lever i en osäker tid. Vi är på väg in i en lågkonjunktur. Tillväxten är svag och välfärden blöder. Gångvåldet skenar. Då är det inte rimligt att ledamoten kan vara så nöjd som regeringsföreträdare.

När man sänker skatterna på det här sättet missar man också rimliga åtgärder för att jämna ut klyftorna i Sverige. Ni säger nej till vår tillfälliga bankskatt, som skulle kunna finansiera ett höjt barnbidrag, precis som man har gjort i Danmark, Norge och Finland. Det innebär att klyftorna i Sverige blir större, och de som får ta den ekonomiska smällen för krisen är vanligt folk – de som kämpar på golvet och de som faktiskt har det sämst. Det är helt orimligt, och det skapar klyftor i Sverige.

(Applåder)

Anf. 17 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik:

Fru talman! Ledamoten tar upp bankskatten. Det är en väldigt intressant fråga. För vad hände i Sverige när vi införde en ansats – alltså bara en

Prot. 2024/25:99
10 april

*Företag, kapital
och fastighet*

början – till en bankskatt? Jo, en av Sveriges största banker flyttade sitt huvudkontor från Sverige. Det kan inte bli tydligare hur saker och ting hänger ihop.

Med en bankskatt flyttar bankerna härifrån. Samma sak hände i Norge. Där höjde man förmögenhetsskatten. Då flyttade riskkapitalister, företagsledare, entreprenörer och många som äger företag från Norge. Det finns ett samband.

Jag vill än en gång understryka hur viktigt detta är. Utbildning är viktig. Infrastruktur är viktig. Men kapitalet är viktigt för att man ska kunna ha en utveckling i företag som i sin tur skapar arbetstillfällen.

Sedan vill jag att ni ska vara uppmärksamma på vad ledamoten säger. Jag har inte föreslagit några ytterligare skattesänkningar. Jag bara varnar för de skattehöjningar som föreslås av bland annat ledamotens parti. Det är de skadliga skatterna som riskerar att förstöra det fina entreprenörs- och innovationsklimat som finns i Sverige.

Vi ska bland annat med utredningen *Förenkla och förbättra!* se till att vi kan få ytterligare lite bättre entreprenörs- och innovationsklimat i Sverige. Vi ska få ett enklare och lite bättre skattesystem för att få små och medelstora företag att växa, så att de kan anställa fler och bli större företag och också bli internationellt framgångsrika.

(Applåder)

Anf. 18 MATHIAS TEGNÉR (S):

Fru talman! Skatteutskottets betänkande nummer 13 behandlar ett stort antal motioner i vitt skilda frågor. Rubriken *Företag, kapital och fastighet* vittnar om bredden i det som ska diskuteras. Det är allt från en bankskatt, som vi precis har hört, till skogskonton och jämställd avdragsrätt för sponsring. Det finns mycket att säga, men jag skulle vilja börja med några av de grundläggande principerna för skattepolitiken.

Som socialdemokrater har målet för vår ekonomiska politik i alla tider varit full sysselsättning. Det är därför vi har en ekonomisk politik och en skattepolitik. Den socialdemokratiska näringspolitiken är ett medel för att nå dit, alltså att skapa jobb och därmed också stärka välfärden och samtidigt frigöra människors potential.

Vår skattepolitik är ett verktyg för rättvisa, för ansvar och för att ge företag goda och stabila villkor. Dessa politikområden hänger ihop. Vi behöver också en legitimitet i skattesystemet. Det bygger framför allt på tre saker: att skatterna är generella, att skattebaserna är breda och att skatterna är allmänt accepterade. Den svenska skattepolitiken bygger i allmänhet på just de principerna.

Sedan skattereformen på 1990-talet har dock ett stort antal förändringar gjorts. Det har gjort våra skatteregler till ett lapptäcke. Där är vi socialdemokrater tydliga med att vi vill se flera ändringar av skattesystemet, men vi tycker att de helst bör göras sammanhängande. Vi är tydliga med att det är dags för en ny stor skattereform. Vi beklagar att den svenska högern i allmänhet och statsministern i synnerhet inte ser det behovet. Det är dåligt för medborgarna, det är dåligt för tillväxten och det är dåligt för företagen. Det är riktigt dåligt.

Den stora reformen från 90-talet har tjänat oss väl, men samhället har förändrats sedan dess. Vi menar att det är dags att bredda skattebaserna, öka kapitalbeskattningen i några avseenden och samtidigt hålla nere skat-

ten för dem som tjänar minst. Vi behöver ett mer rättvist skattesystem, men det behöver också i vissa avseenden vara mer neutralt. Det är inte bara för rättvisans skull utan faktiskt också för tillväxten, precis som vi konstaterade i replikskiftet tidigare.

Fru talman! Jag vill i det här sammanhanget göra en liten utvikning och särskilt ta upp frågan om tonnageskatten. Det är en särskild företagsbeskattning för rederibranschen som syftar till att stärka den svenska sjöfarten. De senaste två decennierna har antalet svenskflaggade fartyg mer än halverats. På tio år har vi tappat en tredjedel av den svenska flottan. Under samma period har våra nordiska grannar byggt upp sina flottor.

Sjöfarten spelar en stor roll. Det är en viktig roll nu när totalförsvaret behöver byggas upp. Vi behöver fler fartyg som seglar under svensk flagg. Det är här som tonnageskatten har en så viktig funktion.

För drygt ett år sedan kom utredningen *Vågade skatter*. I den föreslår utredaren att stämpelskatten ska slopas och att tonnageskattesystemet ska revideras. Vi socialdemokrater förstår inte varför SD-regeringen nu sitter på händerna. Det duger inte att regeringen bara väntar och väntar, likt en trött sängångare. Vi socialdemokrater är rädda att SD-regeringen inte ageerar förrän hela den svenska flottan är borta. Vi menar att tonnageskatten behöver justeras omgående, så att fler fartyg och fler verksamheter inkluderas. Därmed kan man trygga en svensk handelsflotta i framtiden. Det här är en lågt hängande frukt som till och med en sängångare borde kunna plocka. Därför yrkar vi bifall till reservation 23.

Fru talman! Den här regeringens skattepolitik gör Sverige både fattigare och farligare. Som jag konstaterade i replikskiftet lever vi i en osäker tid. Vi har ett hot om en lågkonjunktur som lurar runt hörnet. Tillväxten är svag, välfärden blöder och vi har gängvåld på våra gator. Som jag konstaterade uppfattar jag att vi har en regering och ett regeringsunderlag som är opassande självbelåtna. Det är som att verkligheten utanför den här kammaren inte existerar.

Vi socialdemokrater har en annan bild, och vi föreslår också andra prioriteringar. Vi föreslår en tillfällig bankskatt för att kunna finansiera ett tillfälligt höjt barnbidrag. Vi vill värna vårdplatser – vi vill inte se dem försvinna. Vi vill att kapital beskattas rättvist, inte att de allra rikaste får ytterligare skattesänkningar.

Finessen med att ha en rimlig kapitalbeskattning, där man dessutom aktivt täpper till de luckor som finns, är att man också skapar rättvisa mellan företag. När vi har en regering som inte aktivt jobbar med att täppa till de luckor som finns hamnar vi i läget att företag som betalar sina skatter faktiskt hamnar i underläge mot dem som inte gör det.

Därför har vi föreslagit att källskatten ska moderniseras och att exit-skatteutredningen ska fullföljas. Den här regeringen valde i stället att lägga ned exitskatteutredningen. Vi vet ju att den typen av regler finns i hela Norden, i stora delar av EU och dessutom i Nordamerika. Vi vet att de fungerar, men den här regeringen valde den enkla vägen: att blunda för miljardbortfallet och blunda för välfärdens behov.

Fru talman! Det sägs ibland att företagens konkurrenskraft sitter i skattesatserna. Jag tror minsann att ledamoten Ahlstedt ibland brukar anförä den typen av resonemang. Min absoluta uppfattning är att det är ett missförstånd. Sveriges konkurrenskraft byggs av tillgång på utbildning, fungerande infrastruktur, en stark välfärd och frihandel som fungerar,

kombinerat med ett välfärdssystem som gör att man inte tvingas lämna hus och hem om man är verksam eller anställd i ett företag som får ekonomiska problem. Det är ett samhälle som ger trygga medarbetare, kreativa miljöer och nya innovationer.

Som socialdemokrat anser jag att Sverige måste fortsätta att vara ett ledande kunskapsland, men det vi behöver då är mer än sänkta skatter. Det behövs en politik som präglas av mod. Vi behöver en aktiv näringspolitik. Vi behöver en regering som investerar i framtidens jobb, inte monterar ned möjligheten att finansiera dem.

Slutligen, fru talman, behöver kapital beskattas mer rättvist. I dag är skillnaden för stor mellan beskattningen av arbete och kapital. Dessutom är situationen den att skillnaderna i vårt samhälle – ojämlikheten – är alldeles för stora. Det som händer då är att tilliten brister och legitimiteten försvinner. Det är en av de viktigaste bestämningsgrunderna för tillväxten. När vi är i ett läge som vi är i nu, när tilliten försvinner och det inte finns legitimitet för våra system, kommer också tillväxten att drabbas på sikt.

Därför är det olyckligt att regeringen gång på gång försvarar skatteförändringar för de allra rikaste. Man motsätter sig en bankskatt på övervinster, vilket är tragiskt. Man tvekade att införa en EU-beskattning av energibolagen. Vi kan också se att andra länder i Europa gör det här, utan att det skapar den typ av förflyttning som ledamoten Ahlstedt talar om.

Vi menar att det inte är värdigt ett land som Sverige att man driver en politik som motverkar att samhället hålls ihop. Vi tycker inte att det är värdigt ett land som Sverige, eftersom vi menar att Sverige behöver bli mer tryggt, mer rättvist och mer starkt.

Fru talman! Vi står naturligtvis bakom samtliga yrkanden i vår kommittémotion. Men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 23 och reservation 25.

Jag menar att Sverige kan bättre. Sverige blir bättre med en annan skattepolitik. Men ska det bli möjligt behövs det politiskt mod. Det behövs en regering som ser vanligt folk, klarar av att sätta välfärden främst och låter de rika bidra lite mer. Det krävs en ny politik för framtiden. För att få en ny skattepolitik i enlighet med våra förslag i betänkandet behövs det en ny regering 2026.

(Applåder)

Anf. 19 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Tegnér för ett intressant anförande. Jag tänkte så här när jag hörde anförandet: Vi startade en skattereform redan 2006. Då hade vi – en del kommer ihåg det – höga skatter på låga inkomster. Vi startade då en resa med det som kallas jobbskatteavdrag och som innebär att man förflyttar beskattningen från låga inkomster och gör det mer attraktivt att arbeta och mer attraktivt att spara. Den resan påbörjades redan 2006, och sedan har det kommit jobbskatteavdrag efter jobbskatteavdrag som förbättrat villkoren för sparande och företagande.

Vid regeringsskiftet 2014 var det inte så många av de här skattesänkningarna som rullades tillbaka. Det blev snarare stiltje. Det hände inte så mycket. Man höjde en del skatter, särskilt punktskatter. Men man accepterade hela förflyttningen mot lägre skatt på arbete för låg- och medelinkomsttagare.

Vi fortsatte med det här när vi kom till makten 2022. Det är en viktig bärande del i Tidöavtalet att fortsätta med jobbskatteavdrag, stimulera människor och öka möjligheten att få arbete och jobba. Jobbskatteavdragen har varit en jättestor och bärande del i skattereformen. Vi har ändrat andra skatter också. Skattereformen pågår hela tiden.

Jag förstår alltså egentligen inte vad ledamoten Tegnér menar – om han inte menar att man ska sätta igång med att höja inkomstskatterna igen.

Anf. 20 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Om ledamoten Ahlstedt slår upp en enkel bok i ekonomisk historia som beskriver svensk skattepolitik under de senaste decennierna tror jag att han kommer att se att det som av forskning benämns ”den stora skattereformen” inträffade på 90-talet. Det som var finessen med den stora skattereformen på 90-talet var att man i politiken låg väldigt nära det som akademi och samhälle föreslog. Man kompromissade också. Vet ledamoten Ahlstedt vad som är finessen med det? Jo, finessen med det är att man skapar förutsägbarhet för människor så att de vet vad de ska betala i skatt.

Innan jag blev riksdagsledamot arbetade jag huvudsakligen i näringslivet. Vet ledamoten Ahlstedt vad näringslivet ofta brukar be om? Förutsägbarhet! Finessen med hela den stora skattereformen är att skapa förutsägbarhet, inte att som Moderaterna gjorde 2006 och senast 2022 ensidigt ändra skattepolitiken så att det riskerar att bli en backlash när en annan regering kommer till makten.

Du har rätt i att vi inte vände på alla skattereformer som hade gjorts under de två Reinfeldtregeringarna. Vi har nämligen respekt för människors livssituation. Man måste ge människor förutsättningar att planera sina liv, och det var precis det som var min kritik mot regeringen: att ni inte ser vanliga människor.

Min fråga till ledamoten Ahlstedt är därför: Nog måste du väl se skillnaden mellan en bred politisk uppgörelse, alltså en kompromiss, och en ensidig moderat skattesänkarpolitik?

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill påminna om att vi tilltalar varandra med namn eller ”ledamoten”. Vi säger inte ”du”).

Anf. 21 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Tegnér, vi tycker inte att det behövs en skattereform. För oss pågår det nämligen en skattereform hela tiden. Vi vill inte ha en skattereform som går ut på höjda skatter. Det är ju det som är själva kärnan i det hela: Ni vill ha en skattereform för att kunna maskera höjda skatter.

Ni talar om en skattereform som ska göra det bättre och mer rättvist med bredare skattebaser. Men egentligen handlar det om höjda skatter. Kanske inte höjda inkomstskatter – det har jag faktiskt inte hört någon säga, så det jag ska inte lägga i munnen på er. Men ni pratar om bankskatt, beredskapsskatt, värnskatt, fastighetsavgift eller fastighetsskatt och bologsskatt. Allt det där ska ingå i paketet.

Vi gör det här hela tiden. Regeringen har pumpat ut propositioner på skattesidan. Vi har knappt gjort någonting annat. Vi har haft otaliga debatter här i kammaren för att det finns så många propositioner på skatteområdet.

Vi vill, och tror, att rätt medicin är att sänka fler skatter, inte höja dem. Vi vill inte höja fastighetsskatten. Vi vill inte höja bankskatten. Vi vill inte höja bolagsskatten. Vi vill inte försämma 3:12-reglerna. Vi vill inte höja inkomstskatterna med en beredskapsskatt eller värnsskatt. Det är det som är hela essensen, och därför anser vi inte att vi behöver ha en skattereform som syftar till att höja skatterna.

Vi tror att vi ska ha rättvisa skatter som är effektiva, och vi ska ha regelverk som är enkla och som ger människor möjlighet att arbeta och företag möjlighet att växa.

(Applåder)

Anf. 22 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Fru talman! Det är spännande att ledamoten Ahlstedt berättar hur en politisk förhandling skulle sluta!

Det är förstås riktigt att vi nu, i en speciell situation, tycker att det är rimligt med en tillfällig bankskatt, till exempel för att finansiera höjt barnbidrag för dem som behöver. Det är helt riktigt, och det är korrekt som ledamoten säger: Det finns skillnader i vår politik. Det är inte tu tal om det.

Det som den stora skattereformen från 90-talet ger vid handen är dock att man kan skapa ett bättre skattesystem där man breddar skattebaser så att inte alla nominella skatter behöver öka, och därför skulle jag ändå vilja be ledamoten Ahlstedt att titta på vad hans kloka partivänner lyckades göra på 90-talet.

Jag är övertygad om att vi kan genomföra skattereformer som skulle göra vår ekonomi mer effektiv och som också skulle leda till goda förutsättningar för både näringsliv och vanliga människor.

Problemet just nu är att Moderaterna och SD-regeringen genomför en extremt ensidig skattepolitik, där man sänker skatten för dem som har absolut mest, samtidigt, och det är kanske mest anmärkningsvärt, som man ser mellan fingrarna när det gäller stora skatteluckor i vårt system, till exempel genom att inte hantera exitskatten, som faktiskt är ett brott mot hur vi brukar se på skatter. Den tidigare moderata finansministern Anders Borg arbetade ju med den typen av frågor just för att skattesystemet skulle fungera.

Jag skulle därför vilja säga att problemet med Moderaternas politik just nu är att det bara handlar om att sänka skatterna för dem som har mest och att man vägrar att täppa till skatteluckor för dem som faktiskt fuskar. Det är inte bra politik för Sverige.

(Applåder)

Anf. 23 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Fru talman! Kristdemokraternas ekonomiska politik vilar på insikten om att det är ett starkt och konkurrenskraftigt näringsliv som skapar möjligheter för människor att få ett arbete. Det är en av politikens viktigaste uppgifter att skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt och skatteintäkter som kan användas till vår gemensamma välfärd.

Skatter och avgifter ska bidra till en rättvis konkurrens, och regelbördan som drabbar företagare ska minskas. Flera av våra myndigheter har fått uppdraget att aktivt arbeta med regelförenklingar i sina verksamheter.

Denna regering arbetar för ett rättvist skattesystem, med generella och tydliga regler.

Fru talman! Vi kristdemokrater är glada att betänkandet *Förenkla och förbättra!* från utredningen om 3:12-reglerna nu är på lagrådsremiss. Att göra det enklare för företagare att förstå och använda regelverket är inte bara en fråga om effektivitet – det är också en fråga om rättvisa och respekt för de människor som i egenskap av företagare tar risker, jobbar hårt och skapar arbete för andra och därmed bistår vårt samhälle.

Vi ser positivt på att man nu föreslår att förenklingsregeln och huvudregeln ska slås ihop. Det skapar likvärdighet och transparens, oavsett om du är en stor eller liten delägare. Förslaget att alla får tillgodoräkna sig ett höjt schablonavdrag stärker också de mindre företagen, ofta familjeägda, som vi kristdemokrater särskilt vill se till.

Att slopa det nuvarande löneuttagskravet och ersätta det med ett schablonavdrag är en välkommen förenkling. Samtidigt är det bra att modellen fortsatt gynnar dem som faktiskt skapar sysselsättning. Löneunderlaget kommer fortsatt att kunna användas. Vi vet att företag som anställer behöver ha långsiktig trygghet och förutsägbarhet.

Kristdemokraterna tror på företagandets kraft men också på att regler ska vara enkla och begripliga och främja ett rättvist ansvarstagande. Det är vår övertygelse att de föreslagna förändringarna ligger i linje med detta.

Fru talman! Den 1 januari 2025 markerade ett viktigt steg för att stärka det långsiktiga sparandet i Sverige: införandet av en skattefri grundnivå i investeringssparkonto, det så kallade ISK. Det är en reform som vi kristdemokrater länge har efterfrågat. Vi vet att trygghet byggs underifrån genom eget ansvar, sparande och möjligheten att skapa en buffert i livet. Det gäller unga som vill spara till sin första bostad, familjer som planerar för framtiden och även pensionärer som vill spara sina pengar och se dem växa på ett tryggt sätt.

Men framför allt gäller det kvinnor. Vi vet att kvinnor kan behöva ett ”stick-och-brinn-kapital”. Man ska kunna vara fri och kunna lämna en dålig relation och inte sitta fast av ekonomiska skäl. Kvinnor behöver spara mer. Där ser vi att det finns en orättvisa.

Med en skattefri grundnivå på 150 000 kronor, som nästa år kommer att bli 300 000 kronor, får människor incitament att spara långsiktigt, ansvarsfullt och brett. Det handlar inte om skatteförmåner för de rikaste utan om att ge vanliga människor möjlighet att bygga ekonomisk trygghet utan att beskattas hårt för varje sparad krona.

Detta är också en fråga om rättvisa mellan generationer. Vi ser hur dagens unga bär tyngre lån och har högre trösklar in till bostadsmarknaden. Vi kristdemokrater vill skapa en kultur av sparande snarare än skuldsättning. Det är ett klokt steg och ett exempel på hur vi kan förena ekonomiskt ansvarstagande med socialt ansvar.

Fru talman! Sverige ska ha en långsiktigt hållbar bostadspolitik. Det är en självklar utgångspunkt – men också ett krav som förpliktar. Utan en fungerande bostadsmarknad faller grunden för människors trygghet och livskvalitet och i förlängningen hela vårt samhälles utveckling.

För Kristdemokraterna är bostaden mer än bara ett tak över huvudet. Det är ett hem – en plats för gemenskap, uppväxt, återhämtning och framtidsdrömmar. Därför måste bostadspolitiken utformas med både hjärta och

Prot. 2024/25:99
10 april

*Företag, kapital
och fastighet*

förnuft, med respekt för människans behov och förståelse för marknadens spelregler.

Det behövs fler bostäder, men inte vilka som helst. Det behövs trygga småhusområden, fler hyresrätter med rimliga hyror och en bostadsplanering som bygger lokala samhällen. Kommunerna måste också ta ansvar och ta fram bättre verktyg för att göra det enkelt att göra rätt. Med de nya bygglovsreglerna ser vi också att det faktiskt är lättare att bygga hus.

Kapitalvinstskatten skapar inlåsnings effekter för äldre. På grund av hög beskattning väljer de att bo kvar i en stor villa när de i stället skulle kunna flytta till ett lämpligt boende och samtidigt öka familjers möjlighet att förverkliga sin dröm om ett eget boende. För att bryta detta behöver flyttkedjorna komma igång. Vi ser över systemet med ägarlägenheter och införandet av en lagreglerad modell för hyrköp av bostäder. Vi vill också att schablonavdraget vid uthyrning av privatbostäder ska höjas för att stimulera ökad uthyrning av bostäder och möjliggöra ett effektivt nyttjande av bostadsbeståndet.

Kristdemokraterna vill även lyfta frågan om sponsring. Det är i dag naturligt att olika inslag i samhället samspekar mellan näringslivet och civilsamhället. Företag stöttar idrott, kultur och barn- och ungdomsverksamhet inte bara av marknadsföringsskäl utan ofta också för att ta socialt ansvar. Vi ser mycket positivt på engagemanget. Samhället mår bra när företag inte bara ser till vinsten utan också bidrar till livskraftiga föreningar, lokalt engagemang och sociala sammanhang.

Jag hade förmånen att i förra veckan träffa några familjeföretagare som har ett långsiktigt sparande i sitt lokalsamhälle. De har ett engagemang som sträcker sig även till samhället runt dem och inte bara till den möjliga vinsten. De gör en insats för lokalsamhället. De kan ge sina anställdas barn sommarjobb trots att de kanske inte bidrar så mycket till verksamheten.

Det är avgörande att reglerna för sponsring och beskattning är tydliga, rättvisa och generella. När ett företag ger ekonomiskt stöd måste det klart framgå om det handlar om en avdragsgill motprestation eller en icke avdragsgill gåva. På så sätt kan vi hjälpa till att inte underminera förtroendet för hela skattesystemet.

Fru talman! Det ska vara enkelt att göra rätt. Företagare ska inte behöva oroa sig för gränsdragningar mellan gåva och marknadsföring. Samtidigt måste vi skydda skattebasen från missbruk. Vi ser därför fram emot regeringens utredning som tittar på generella och tydliga regler för sponsring. Tydlighet skapar trygghet, och trygghet främjar ansvarstagande i samhället.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

(Applåder)

(forts. § 9)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.54 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 8 Statsministerns frågestund

*Statsministerns
frågestund*

Avskaffandet av det förstärkta bostadstillägget

Anf. 24 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Vi befinner oss i en tid av fortsatt ekonomisk kris, nu dessutom med ett sannolikt tullkrig, som påverkar Sverige och hushållen. Många familjer har under lång tid kämpat med skenande matpriser och allt högre boendekostnader. I alla våra grannländer har staten gått in och stöttat barnfamiljer ekonomiskt i kostnadskrisen. Resultatet av att statsministern och regeringen i Sverige inte väljer att prioritera barnfamiljer är ökade klyftor, ett Sverige som glider isär och nu Nordens högsta barnfattigdom. Det är inget annat än en skandal.

I går, den 9 april, bjöd organisationen Makalösa Föräldrar därför på grötlunch här utanför riksdagen. De gjorde det för att protestera mot att Sverigedemokraterna och regeringen avvecklar det förstärkta bostadstillägget från den 1 juli. Jag vet inte om statsministern var där och förklarade varför avskaffandet av det förstärkta bostadstillägget är ett viktigt beslut; sannolikt finns det ingen annan som vet det bättre.

Jag var där. Jag träffade Caroline Öberg. Hon är en ensamstående mamma som bor i Flen med tre barn. Hon jobbar och försöker få allt att funka. Hon går redan back, men med regeringens budgetförslag kommer hon att förlora ytterligare 1 000 kronor i månaden. För henne, och för många andra, är det här en smärre katastrof.

Det förstärkta bostadstillägget betalas ut till ungefär 100 000 barnfamiljer. För många är det livlinan som gör att de kan sätta mat på bordet. Det är ett tillägg för den som har en låg inkomst som inte täcker boendekostnader eller övriga levnadsomkostnader. Att ta bort det förstärkta bostadstillägget är ett slag mot ensamstående mammor som Caroline.

Mina frågor till statsministern är: Vad är motiveringen till att avveckla det förstärkta bostadstillägget, och vad mer ska Caroline och andra ensamstående föräldrar spara in på? Redan i dag avstår var tredje ensamstående förälder måltider för att barnen ska få äta sig mätta.

Anf. 25 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag börjar med den komplicerade tullfrågan och med handelsfrågorna, som nu står på högkant. Det kommer nya besked om inte varje timme så i alla fall varje dag. Vi har just samlat den samlade svenska exportbranschen – alltså fackföreningar, branschorganisationer och enskilda företag, som i mycket hög grad är konkurrensutsatta i den internationella handeln – och diskuterat igenom vad Sverige och EU nu gör för att minimera risken för ett bredare handelskrig mellan Europa och USA. Det är ju redan ett faktum att USA och Kina befinner sig i den situationen. I går kom ett åtminstone tillfälligt glädjande besked om att det ser ut som att det finns möjligheter till förhandlingar mellan EU och USA.

Frihandel är ett svenskt kärntresse. Vi tycker ju olika i många olika politiska frågor, men frihandelsfrågan förenar svenska partier, svensk arbetsmarknad och svenska branscher. Det är otroligt viktigt. Jag vill säga detta, för det påverkar svensk ekonomi väldigt mycket – 54 procent av bnp bygger på export.

Den stora uppgiften vi hade var att få ned inflationen. Det var inflationen som drev många svenska hushåll in i mycket små marginaler. Dessutom gör ju inflation att det är svårt att agera med finanspolitiken, så det var en viktig svensk uppgift att få ned inflationen. Den uppgiften har vi lyckats med. Det betyder dock inte att saker har blivit billiga, utan det betyder att saker slutar bli ännu dyrare efter hand. Det var hur som helst mycket viktigt.

Vi har goda statsfinanser i Sverige. Det gör att vi kan agera när det behövs. Det betyder inte att man kan ge allt till alla. Man kan inte ha höga bidrag som förblir sådana under mycket lång tid. Tillfälliga insatser måste vara tillfälliga. Vi har dock potential att agera om saker och ting skulle bli värre än de är just nu. För dagen är den allra viktigaste uppgiften att se till att inflationen bekämpas och att vi kan använda styrkan i svensk finanspolitik.

(Applåder)

Anf. 26 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Längre ifrån frågan kan man knappast komma. Jag frågar därför statsministern ännu en gång: Vad är motiveringen till att avveckla det förstärkta bostadstillägget, som just nu är en livlina för Caroline Öberg och 100 000 andra ensamstående mammor och barnfamiljer? Det är detta som får ekonomin att gå ihop. Många har redan ett underskott, och det här puttar dem över kanten. Jag vill gärna ha ett svar på den frågan, och jag vet att Caroline Öberg med flera är minst lika nyfikna.

Anf. 27 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tog Lena Hallengren på orden. Frågan började med risken för handelskrig och tullar och den sortens frågor. Det påverkar svensk ekonomi väldigt mycket. Det riskerar att driva upp inflationen igen och att driva ned konjunkturen igen. Detta kräver att vi har beredskap för att handla om det händer någonting. Om vi i största allmänhet hade använt de goda svenska statsfinanserna till att säga ja till alla bidragsökningar hela tiden, som en del vill, hade vi inte haft goda statsfinanser.

Vi kommer att återkomma med den samlade vårpropositionen om bara några dagar. Då kommer helheten att framkomma. Det är viktigt så.

En väldigt viktig sak i årets budget var att vi sänkte inkomsterna av arbete för väldigt många människor. Det ökar marginalerna för de människor som har varit mest drabbade av hög inflation, nämligen de som inte har bidragsinkomster som följer med inflationen uppåt. Nu är det dags för löntagarna i Sverige att få det bättre än vad de haft det tidigare.

(Applåder)

Anf. 28 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Jag noterade att statsministern sa att regeringen har sänkt arbetsinkomsterna. Jag vill förtydliga att han menade skatten på arbetsinkomster.

I går debatterade jag med Magdalena Andersson i SVT:s *Aktuellt*. Där påstod hon att regeringens politik har lett till att tusentals färre arbetar i den svenska sjukvården. Jag ifrågasatte det påståendet. Min bild är att det är ett falskt påstående. När jag bad Magdalena Andersson att uppge varifrån hon fått dessa siffror hänvisade hon bland annat till Region Skåne. Där, visar det sig, har man i stället under de senaste 26 månaderna haft en nettoökning av vårdpersonal – 656 fler sjuksköterskor, 156 fler läkare med specialistkompetens, 263 fler undersköterskor och 58 fler psykologer. Detta får alltså anses vara ett minst sagt dåligt exempel för att underbygga påståendet att tusentals färre arbetar i den svenska sjukvården.

Herr talman! Likväl var det detta Magdalena Andersson påstod: att regeringens politik har lett till att tusentals färre arbetar i den svenska sjukvården.

Min raka fråga till statsministern är: Stämmer detta påstående?

Anf. 29 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag uppskattar korrigeringen. Ibland kan ett försvunnet ord ha viss betydelse. Vi sänkte alltså *skatten* på arbetsinkomster, inte arbetsinkomsterna. Jag uppskattar att man lyssnar bättre än jag lyckades formulera mig.

Jag såg inte denna berömda debatt i går. Men jag har hört talas om den, och det jag har hört väcker både viss förvåning och en del frågor. Att man tycker olika i politiken är en sak. Men att man uppger helt olika siffror på hur verkligheten ser ut är något annat, och det försämrar möjligheten att ha en vettig debatt om vad man vill åstadkomma.

Det fanns starka skäl när vi för ett år sedan enades om att ge stora tillskott till landets regioner för att undvika att de skulle hamna i ett läge där de skulle behöva säga upp personal inom sjukvården på grund av temporära utgiftsökningar som berodde på hög inflation. Detta gjorde vi då, och min bild så här efteråt är att det har fungerat väl. Pengarna kom väl till pass, användes på rätt sätt och begränsade absolut dessa risker.

Jag såg som sagt inte debatten i går och har inga exakta siffror på detta. Men att det skulle vara tusentals som har sagts upp är helt enkelt felaktigt. Jag tycker att någon ska ta fram de exakta siffrorna, och jag förstod att det även i tv i går fanns ett intresse av att få fram dessa. På det sättet kan vi ha en seriös diskussion om exakt vad som hände, vad pengarna gjorde för nytta och vilka behov det fortsatt kan finnas framöver.

Anf. 30 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Detta var en detalj, men det är ganska allvarligt när ledande politiker vilseleder med tveksamma eller kanske till och med direkt felaktiga påståenden i debatten.

Nästa år är det val, och jag undrar om statsministern har lust att resonera lite om vad vi behöver göra och kan göra för att garantera en valrörelse där väljarna inte utsätts för vilseledande eller direkt falsk information.

Statsministerns
frågestund

Anf. 31 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Detta är en stor fråga och en diskussion som pågår i ganska många länder just nu. I Europeiska rådet har vi flera gånger diskuterat hur vi ser till att demokratier har demokratiska val och varken utsätts för internationell påtryckning eller på ett onödigt sätt själva medverkar till ett slags förflockning av samtalsklimatet.

Min bild är att två saker krävs. För det första krävs en väldigt noggrann kontroll av risken för utländskt inflytande in i europeiska demokratiers valrörelser. Det är många som är på denna fråga, och det handlar om både avsiktlig desinformation och snabbt spridande av felaktig information via sociala medier. Detta är allvarligt.

För det andra måste vi själva se till att ha en anständig ton i debatten så långt det är möjligt, försöka diskutera riktiga fakta och inte sprida felaktigheter. Denna uppgift kan man inte delegera till någon annan, utan här måste man hela tiden se sig själv i spegeln.

Jag tycker att gårdagens diskussion var ett bra exempel på att man ska granska fakta ordentligt.

(Applåder)

Konkurrensen på livsmedelsmarknaden

Anf. 32 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Herr talman! Världsläget är oroande. USA har en president vars oberäknelighet skapar stor osäkerhet i hela världen. Folk ser sina besparingar gå upp i rök när börsen åker jojo, vilket väcker oro.

Även i Sverige hopas problemen, och det är inte bara beroende på utomstående faktorer. Matpriserna är otroligt höga, och många människors går hungriga. Var tredje ensamstående mamma går hungrig för att barnen ska få äta sig mätta. Jag har själv fått detta berättat för mig av mammor.

De skattesänkningar regeringen har genomfört gynnar främst de allra mest värlönlade, däribland statsministern själv. En brevbärare eller undersköterska får kanske råd med ett eller två paket kaffe till i månaden med den skattesänkning de har fått.

För någon vecka sedan bjöd regeringen in matjättarna för samtal, och enligt Icas vd, som var med, ställde regeringen inga som helst krav på dem. När jag frågade landsbygdsministern sa han också att regeringen inte ställde några som helst krav.

Vänsterpartiet har lagt fram en rad olika förslag för att stärka konkurrensen på livsmedelsmarknaden. Nu frågar jag statsministern: Vad tänker statsministern göra? Vad är regeringens plan?

Anf. 33 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt mig först vidimera att det är enormt stökiga tider i världen. Vi har Rysslands krig mot Ukraina, och jag brukar säga att hur detta krig slutar kommer att påverka säkerheten i vår världsdel för en generation framåt. Till detta kommer alla oklarheter inom handelspolitiken och risken för handelskrig på fler ställen.

I Sverige finns ett genuint Team Sweden. Vi står gemensamt upp för Ukraina, och de allra flesta av oss står upp för frihandel. Detta är otroligt värdefullt.

Om andra saker tycker vi olika, till exempel skattesänkningar. Några vill helst höja skatten, medan regeringen är noga med att sänka skatten för dem som arbetar så att de får mer pengar i plånboken. Detta har vi gjort ett par gånger, och det har kompenserat för en del av den höga inflationen. Löntagarna får ingen automatisk kompensation vid hög inflation medan bidragssystemen ofta är kopplade till inflationen. Det var löntagarnas tid nu, vilket var otroligt viktigt.

Sverige har ett antal branscher där konkurrensen är svagare än i andra branscher. Livsmedelsbranschen är en sådan. Matpriskollen gör mycket stora insatser, och deras budskap till konsumenterna är: Var mer otrogna! Gå och handla där det är billigt! Pressa butikerna till lägre priser!

Politiken lägger sig inte i enskilda butikers prissättning, och det ska den inte heller göra i ett land som vårt. I de länder som har provat detta har resultatet blivit dåligt. Men konsumenterna är viktiga, och livsmedelsstrategin är viktig. Det är också viktigt att öka konkurrensen i Sverige. Därför markerar regeringen att vi tycker att det här är viktiga frågor, men vi går inte in och sätter priset på enskilda produkter. Ytterst är det konsumenterna som har och ska ha makten, men vi kan öka incitamenten för konkurrens i Sverige.

(Applåder)

Anf. 34 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Herr talman! Jag tror inte att statsministern hörde min fråga. Jag sa att Vänsterpartiet har lagt fram en rad olika förslag för att stärka konkurrensen inom livsmedelsbranschen, och statsministern svarar att det är konsumenterna själva som ska lösa detta genom att gå och handla någon annanstans. Var ska man gå och handla när nästan alla affärer ägs av tre bolag? De har oligopol, vilket är nästan samma sak som monopol.

Jag frågar igen eftersom jag inte fick något svar. Statsministern sa att regeringen vill stärka konkurrensen, men vilka konkreta förslag för detta lägger man fram? Jag hörde inget om det, så kan jag få ett svar av statsministern på min fråga?

Anf. 35 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Ytterst handlar det om vilka företag som sätter upp och säljer livsmedel. Det räcker att se på min egen hemstad Strängnäs. Där finns flera alternativ till de stora matjättarna. Det går alldeles utmärkt att gå och handla på billigare ställen. Matpriskollen tycker jag har en viktig poäng. Vi tenderar att vara väl konservativa i våra val av matbutiker. Det skulle öka konkurrensen om man oftare gick och köpte där det var billigast. Det är ett sätt.

Lokalpolitiker kan vara generösa genom att skapa förutsättningar för att starta nya butiker. Bara genom att använda sitt planmonopol kan de öka möjligheterna till konkurrens. Det är ytterligare ett sätt. Att se till att den svenska livsmedelsproduktionen är allmänt konkurrenskraftig är också ett sätt att öka konkurrensen i hela branschen. Det finns många sätt att göra det på.

Vad ni alltid antyder, Samuel Gonzalez Westling, är att någon ska gå in och göra prisregleringar. Det är alltid det som kommer tillbaka, men det fungerar inte. Det har gång på gång kommit tillbaka samma sak.

(Applåder)

Anf. 36 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Herr talman! Sverige jobbar när Sverige är som bäst, skrålar statsministerns ungdomsförbund. Centerpartiet håller med. Men tyvärr har en halv miljon svenskar inte något jobb att gå till, och de arbetslösa har blivit 105 000 fler sedan Tidöregeringen tillträdde. Detta sker samtidigt som den ekonomiska och politiska utvecklingen i världen skiftar från dag till dag.

I det här läget är det därför viktigt att regeringen agerar kraftfullt för att på andra sätt ta bort hinder som gör att svenska företag inte kan växa och anställa och fokuserar på en politik som sänker kostnaderna för små och växande företag.

Tyvärr gör regeringen tvärtom. Sedan regeringen tillträdde har arbetsgivaravgifterna ökat med över 10 miljarder kronor. Det betyder att ett kafé med tre unga anställda betalar 100 000 kronor mer i skatt i dag än vad de gjorde innan Tidöregeringen tillträdde.

Jag undrar om statsministern är beredd att lyssna in ungdomsförbundets låt *Sverige jobbar* och sänka kostnaderna för företag som vill anställa för att fler företag ska vilja växa så att fler har ett jobb att gå till. Sverige är ju som bäst när Sverige jobbar.

Anf. 37 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Att den här regeringen gillar att Sverige jobbar och gärna ser att ännu fler jobbar tror jag är ganska väl känt. Det är därför vi bland annat för en skattepolitik som systematiskt uppmuntrar människor att ta ett extra arbetspass när det behövs och få behålla lite mer pengar i plånboken.

Den svenska arbetslösheten är ganska tudelad. Det ena handlar om det vi kallar för strukturell arbetslöshet, som är långvarig och bygger på skäl som inte har med konjunkturen att göra. Det handlar i mycket hög grad om invandring, dålig integration, dåliga språkkunskaper och dåliga andra kunskaper. Arbetslösheten är tre gånger så hög bland utrikes födda i Sverige som bland inrikes födda, och den är fyra gånger så hög i utanförskapsområden. Det här är ett långvarigt integrations- och invandringsmisslyckande som framför allt måste lösas genom att inte ytterligare bygga på det utan lära människor svenska.

Det andra handlar om konjunktur, och där kommer regeringen tillbaka i vårpropositionen med konjunkturstimulanser för att motverka arbetslösheten.

(Applåder)

Anf. 38 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Herr talman! Jag förstår att det finns mycket konjunktursatsningar som ska göras, och det pratas mycket om mer svenska. Men jag vill gå tillbaka till frågan: Hur kommer det sig att en regering som vill att folk ska komma i jobb och som tror att det är företagen som skapar jobb väljer att göra det dyrare för företagen att anställa?

Anf. 39 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Med all respekt: Centerpartiet återkommer alltid just till arbetsgivaravgifterna för unga människor. Ärligt talat handlar det om mycket bredare saker när det gäller vilka som anställer i Sverige.

Även om jag skulle acceptera detta har jag en motfråga, för i grund och botten är jag för att sänka alla skatter som kan sänkas utan att det får allvarliga andra konsekvenser: Med vilka på den vänstra sidan skulle ni i Centerpartiet ha någon som helst chans att sänka kostnaderna för svenska småföretag?

(Applåder)

Ekonomiskt stöd till barnfamiljer

Anf. 40 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Herr talman! I går träffade jag organisationen Makalösa Föräldrar, som bjöd på grötlunch här utanför Riksdagshuset. En av föräldrarna, en ensamstående mamma med en tillsvidareanställning, berättade att hon hade slutat att äta frukost och enbart äter ägg till middag för att kunna se till att hennes son får ordentlig mat. Trots detta går hon back varje månad med 4 000 kronor. En genomsnittlig medlem i Makalösa Föräldrar har två barn, tjänar 25 000 kronor i månaden och går back drygt 3 000 kronor varje månad.

I sommar tar regeringen bort det tillfälliga bostadsbidraget, och då försvinner ytterligare mellan ett par hundra kronor och över 1 000 kronor varje månad för Sveriges mest utsatta barnfamiljer.

Min fråga till statsministern är: Vilka konkreta åtgärder kommer regeringen att genomföra för att hjälpa de barnfamiljer i Sverige som har låga inkomster?

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Anf. 41 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Som jag sa återkommer regeringen i vårpropositionen med den samlade politiken på detta område, men det är väl känt att vi tar med oss några grundläggande fakta in. Det första är att vi ärvde en 10-procentig inflation av den förra regeringen – 10 procent! Att få stopp på den utvecklingen var det absolut viktigaste vi kunde göra också för landets alla barnfamiljer. Annars skulle allt fortsätta att bli dyrare hela tiden.

Vi hade svårt att använda styrkan i de svenska statsfinanserna på grund av risken för att elda på inflationen. Nu har vi vunnit den kampen, i alla fall just nu. Men nu finns det nya risker internationellt som kan spä på inflationen igen. Att bekämpa inflationen är det allra viktigaste vi kan göra.

Vi sänker skatten för dem som jobbar så att de som tidigare inte har fått kompensation för inflationen nu får en chans att öka sin köpkraft. Det är vad regeringen gör.

(Applåder)

Anf. 42 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Herr talman! Jobbskatteavdraget ger ungefär en hundralapp mer i månaden för en barnmorska medan det tillfälliga bostadsbidraget, som nu

försvinner, kunde ge mer än en tusenlapp i månaden till samma förälder. Den diskrepansen är avgörande för väldigt många föräldrar.

Jag undrar: Hur ska regeringen kompensera de barnfamiljer som förlo-
rar en avgörande inkomst i form av tilläggsbidraget?
(Applåder)

Anf. 43 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Som jag sa kommer vi tillbaka till den samlade bilden av den ekonomiska politiken i vårpropositionen. Det är så det fungerar i Sverige. Då kommer man att se helheten.

Däremot är det alldeles uppenbart att det ibland införs tillfälliga förstärkningar av olika orsaker. Då ska man också våga stå för att det var en tillfällig förstärkning under en begränsad tid och att den kommer att upphöra. Man går tillbaka till ordinarie politik – arbete, lagom beskattning, utbildning och alla de saker som gör att folk kan stå på egna ben. Det är den viktigaste insatsen.

(Applåder)

Det ekonomiska styret i Stockholm

Anf. 44 JOANNA LEWERENTZ (M):

Herr talman! Statsministern har tidigare beskrivit Stockholm som Socialdemokraternas skyltfönster. Vårt Stockholm kan bättre, hette det i deras valprogram för 2022. Kanske var det vad många hoppades på när Socialdemokraterna tog över makten både i Stadshuset och i regionen efter förra valet. Men det som händer nu är att man slår undan benen för kvinnovården, skär ned på kollektivtrafiken och minskar antalet ordningsvakter.

Framför allt ser vi hur Socialdemokraterna, i ekonomiskt tuffa tider, efter en lång tids inflation och nu stor osäkerhet på de globala marknaderna, slår hårt mot hushållens plånböcker med höjd skatt. Jag undrar därför: Hur ser statsministern och regeringen på den ekonomiska politik som bedrivs i Stockholm just nu?

Anf. 45 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först vill jag bara, för att undvika missförstånd, säga att jag verkligen gillar Stockholm. Jag bor visserligen i Strängnäs, men jag har bott länge i Stockholm och kommer kanske att bo här igen.

Jag har jobbat intensivt med politik i Stockholm med de allra svåraste sociala problem som en storstad har. Jag gillar Stockholm, men jag är bekymrad över den politik som förs just nu därför att den motverkar den politik som vi försöker föra nationellt. Det gäller ekonomin, utan tvekan. När vi sänkte skatten för dem som jobbar för att kompensera för den höga inflationen höjde Stockholm skatten och motverkar detta, i den stad som kanske är dyrast i Sverige att leva i. Det är inte bra politik.

När vi anställer fler poliser minskar Stockholm antalet ordningsvakter, vilket motverkar den politiken.

När vi vill korta köerna tar Stockholm bort olika vårdcentraler och olika vårdval. Det är också dålig politik.

Stockholm har rätt att fatta beslut själv, men det hade varit bättre om Stockholm medverkade till den politik som vi för nationellt.
(Applåder)

Prot. 2024/25:99
10 april

Samhällsgemenskap och civilt försvar

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 46 CAMILLA BRODIN (KD):

Herr talman! Behovet av ett starkt totalförsvar har blivit alltmer bråds-
kande.

Vi kristdemokrater menar att försvarsförmågan inte enbart handlar om militära resurser utan om att bygga en stark samhällsgemenskap där våra medborgare, oavsett bakgrund, känner sig delaktiga i att försvara vårt land, våra värderingar och vårt sätt att leva.

Vi kristdemokrater har nu föreslagit reformer för att stärka känslan av samhörighet genom utökad civilplikt, införandet av ett civilt hemvärn och återkommande allmänna övningar i varje civilförsvarsavdelning – en kombination av åtgärder som vi menar kan återuppbygga det svenska folkets känsla av gemensamt ansvarstagande i samhällskritiska funktioner i tider av krig och kris.

Hur ser statsministern på sambandet mellan samhällsgemenskap och försvarsvilja? Vilken roll spelar det civila samhället i att bygga upp en bredare nationell motståndskraft?

Anf. 47 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det var kanske en så kallad ledande fråga.

Jag är positiv till detta. Jag tror att det är viktigt. Inte minst Ukraina lär oss ju att stark sammanhållning, en demokrati värd att slåss för och ett land värt att slåss för – även om allt inte är perfekt; det är det inte i något land – är fundamentalt för befolkningens vilja att göra uppoffringar.

Värnplikten är viktig för att unga killar och tjejer ska tycka att det är värt att göra den personliga uppoffringen att göra saker med vapen i hand.

Civilplikten är viktig. Det finns ju skäl till att vi har en minister för civilt försvar för första gången sedan i princip andra världskrigets dagar. Han tar civilförsvarsfrågorna på mycket stort allvar.

Vi återaktiverar civilplikten. Vi gör det steg för steg med räddningstjänst, elförsörjning och den sortens saker.

Allt det här syftar till att visa att man på olika sätt kan göra stor nytta för sitt land, men det bygger på att man är beredd att uppoffra en smula av sin egen personliga bekvämlighet för landets bästa.

(Applåder)

Hedersrelaterat våld och förtryck

Anf. 48 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt jämställdhetsproblem och också ett av vår tids svartaste brott. Det involverar ofta flera gärningsmän. Både män och kvinnor stöder de här isolerande, kontrollerande och hotfulla situationerna och många gånger våldet, och det pågår år efter år mot samma människor.

Kampen för de här personerna måste föras uthålligt och envist. Den egna familjen är i det här fallet inget skydd och inget stöd bort från våldet. De är ju själva förövare – föräldrar, syskon och stora delar av släkten begår dessa brott om och om igen i stället för att hjälpa. Det är en systematisk kollektiv uselhet, rent ut sagt.

Min fråga till statsministern är: Hur arbetar regeringen för att bekämpa och förebygga hedersrelaterat våld och förtryck?

Anf. 49 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Svaret är att vi gör det på många sätt.

De som tittade eller lyssnade på Fadimedagarna för bara några månader sedan fick en ganska bra beskrivning av allt det vi gör, inklusive att betrakta det som en egen del i jämställdhetspolitiken.

Allt det som nämns här är det som gör just hedersbrott så speciella. Det finns en bredare kontext. Andra hjälper till i brottsligheten. Man normaliserar brotten mot brottsoffret.

Vi nämnde Stockholm alldeles nyss. Jag jobbade i början av 2000-talet med de svåra sociala problemen i Stockholm som socialborgarråd. På den tiden var det kontroversiellt att ens prata om hedersbrott. De finns inte, sa en del. Det var bara en del av mäns våld mot kvinnor, inget annat.

I dag har vi en mycket nyktrare syn på hedersbrott. De finns på riktigt och ska bekämpas på ett särskilt sätt som kräver särskild kompetens. Jag uppfattar att uppslutningen kring att bekämpa hedersbrott är mycket större i dag, och det är många olika samhällsområden där vi har gjort ganska stora reformer för att bekämpa hedersbrotten.

(Applåder)

En höjning av barnbidraget

Anf. 50 DZENAN CISIJA (S):

Herr talman! Matpriser och hyror stiger. Samtidigt påverkar börsfallen svenskarnas sparande. Barnfamiljer, särskilt ensamstående, drabbas hårdast. En rapport från Majblomman och Röda Korset visar hur allvarlig situationen är för många barn.

Trots detta har regeringen inte höjt barnbidraget, något vi socialdemokrater länge föreslagit.

Nu rapporterar medierna att Sverigedemokraterna stoppade en höjning i budgetförhandlingarna, tydligen av rasistiska anledningar.

Jag förstår att statsministern inte kan kommentera förhandlingar. Men kan statsministern svara på om barnbidraget kommer att höjas? Om inte, varför? Förstår statsministern inte hur svårt barnfamiljerna har det?

Anf. 51 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det hade varit passande om en del av dem som nu är så otroligt bekymrade över det här läget hade varit lika bekymrade när den andra sidan hade makten och det var mer än 10 procents inflation. Då hörde jag ingenting om detta.

Nu har vi bekämpat inflationen, barnfamiljernas och löntagarnas värsta fiende. Vi har fått ned inflationen, i vart fall nu. Nu ser vi nya risker på den internationella himlen. Då är vi beredda att agera igen.

Att få ned inflationen så att vi kan använda styrkan i de svenska statsfinanserna var den absolut bästa och viktigaste ekonomisk-politiska insats vi kunde göra. Jag har inte riktigt hört det tack som den politiken har förtjänat.

Nu kan vi sänka skatten för dem som jobbar. Vi står beredda att agera kraftfullt om konjunkturen försämras ytterligare och inflationen sticker iväg ytterligare. Men just nu är att få ned inflationen och lägre skatt på arbete det bästa vi kan göra för hårt arbetande barnfamiljer.
(Applåder)

Vandelsutredningen och antisemitism

Anf. 52 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD):

Herr talman! I år firar vi 250-årsjubileet av judiskt liv i Sverige. Detta märkesår har dock fått en sorgkant genom att vi har tvingats bevittna en kraftig ökning av antisemitism i landet på senare tid.

Det finns en mängd olika belägg för att en stor del av den ökande antisemitismen springer ur vissa grupper av relativt nyanlända migranter och att den ofta har islamistiska förtecken.

Sverigedemokraterna tycker naturligtvis att det är helt oacceptabelt att utlänningar missbrukar vår gästfrihet genom att sprida hat och hot mot svenska medborgare av judisk börd. Det är uppenbart att vi behöver fler verktyg för att bekämpa detta.

Nyligen presenterades den så kallade vandelsutredningen. I den finns det förslag som till exempel skulle kunna göra det lättare att avvisa och utvisa utlänningar som visar offentligt stöd för till exempel antisemitiska terrorgrupper.

Delar statsministern vår uppfattning att vandelsutredningen innehåller förslag som skulle kunna vara effektiva verktyg för att bekämpa antisemitismen, och kommer statsministern i så fall att bejaka och lagfästa dessa förslag?

Anf. 53 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Vi får vara lite noga och dela upp det i två.

Att vi nu firar 250 år av judiskt liv är ett sätt att säga att vi firar livet. Vi uppmärksammar inte bara alla hot som funnits mot judar. Judiskt liv är viktigt i sig och bidrar till Sverige på många olika sätt. Det vill vi uppmärksamma, alldeles oavsett de hot som har funnits och fortsatt finns mot judar. Jag tycker att det är viktigt att säga.

Det andra är att det är väl känt att vi har ständiga problem med antisemitism. De klassiska brukar vara nynazism, vänsterextremism och islamism. Numera är det också människor som är uppfödda och uppvuxna med ett hat mot staten Israel och därför uttrycker sig och agerar antisemitiskt på detta.

Vi har sett slarv eller förfärligheter också i svensk politik alldeles nyligen som är helt oacceptabelt.

Jag tänker inte gå in på hur man ska tolka ny lagstiftning. Men det är klart att om man bryter mot svensk lag och uttrycker sig hatfullt och hotfullt vill man inte leva i ett land med svensk tolerans, och då ska man inte vara här över huvud taget.

(Applåder)

Anf. 54 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! I dag har det gått 14 dagar – alltså två veckor – sedan den svenska journalisten Joakim Medin frihetsberövades i Turkiet. Detta har fått väldigt mycket uppmärksamhet och vållat oro. Jag är övertygad om att vi i denna kammare delar denna oro. Många är djupt oroade och tänker på honom och hans familj i detta känsliga läge.

Jag vet att regeringen prioriterar att få hem Joakim Medin, men hur lång tid tror statsministern att det kommer att ta tills Joakim får komma hem? Hur har Turkiet svarat på de krav man ställt från svensk sida?

I detta anförande instämde Samuel Gonzalez Westling (V).

Anf. 55 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag vill först säga något jag tror att alla i grund och botten förstår: I sådana här lägen kan man inte berätta allt som görs. Det är viktigt att säga det.

Vi tar det här på väldigt stort allvar och har gjort det från den allra första dagen. Vi gör stora insatser hela tiden och håller tät dialog med dem som är närmast drabbade av detta. Det går dock inte att resonera om alla de här sakerna offentligt.

Utrikesministern Maria Malmer Stenergard sa häromdagen att det var ett viktigt steg att vi fick konsulärt tillträde, som det heter. Den svenska generalkonsuln i Istanbul fick tillträde. Joakim Medin träffar också sin advokat. Den sortens fundamentala saker är på plats.

Maria Malmer Stenergard har också berättat att hon har kontakt på mycket hög politisk nivå om detta. Det här är dock mycket svårt. Det råder ingen tvekan om det. Han är anklagad för brott som i turkisk lagstiftning är allvarliga – även om vi inte alls delar den synen.

Dessutom sker detta i en tid då det finns allvarliga frågetecken om hur Turkiet agerar gällande rättsstaten. Det är ett svårt läge, men vi gör allt som står i vår makt.

Förslaget om lönegolv

Anf. 56 JONNY CATO (C):

Herr talman! Läget på svensk arbetsmarknad är synnerligen allvarligt. Arbetslösheten går åt fel håll. Samtidigt hittar företag inte den kompetens man söker. Det finns ett enormt kompetensglapp på svensk arbetsmarknad.

Samtidigt finns företagens behov här och nu. Företagen kommer under lång tid att behöva arbetskraft utanför Europa. Företagens oro för det lönegolv som regeringen har aviserat på 35 600 kronor är påtaglig. Detta skulle vara ett hårt slag mot landets jobbskapare och landets företagare.

Min fråga till statsministern är om regeringen är villig att lyssna på Svenskt Näringsliv, landets jobbskapare och landets företagare och dra tillbaka förslaget om ett lönegolv på 100 procent av medianlönen.

Anf. 57 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är lite svårt att fullt ut ta Centerns oro på allvar när de själva har medverkat till så stor invandring till Sverige av människor som inte har de kunskaper som behövs. Arbetslösheten i Sverige är i mycket hög grad ett resultat av en invandringspolitik där människor som saknar rätt kunskaper, utbildning och språkkunskaper inte får jobb på den svenska arbetsmarknaden.

Hade ni varit lite självkritiska hade det ökat er trovärdighet när ni nu är så bekymrade över den svenska arbetslösheten. Det här är i hög grad en strukturell arbetslöshet som handlar om alldeles för hög invandring och alldeles för dålig integration.

Den här regeringen är för högspecialiserad arbetskraftsinvandring som kan förse svensk industri med den kompetens som behövs. Vi är emot att vi ska fortsätta att ta människor utan utbildning och språkkunskaper till Sverige för den sortens jobb där det redan finns många människor i Sverige som skulle kunna ta de jobben.

Om ni ställer upp på den politiken ökar chansen att lösa de här problemen.

(Applåder)

Kulturlivets betydelse för totalförsvaret

Anf. 58 MATS BERGLUND (MP):

Herr talman! Jag har haft förmånen att få träffa den ukrainske konstnären Gamlet Zinkivskyi här i riksdagen. Han har fått i uppdrag av sina militära befäl att fortsätta sitt konstnärliga arbete i stället för att bidra med vapen i den ukrainska armén och det ukrainska försvaret.

Mina många andra kontakter med Ukraina bekräftar bilden av hur oerhört viktigt det levande kulturlivet är för Ukraina just nu – för totalförsvaret och för det ukrainska folket. Föreställningar är utsålda, och fienden vet om det. De riktar sina vapen mot kulturlivets infrastruktur.

I Sverige växer det väpnade försvaret i snabb takt. Totalförsvaret hänger i viss mån med, men kulturlivet backar kraftigt i Tidöregeringens budgetar.

En del resurser läggs på bevarandet av kulturarvet, och det är jättebra. Min fråga till statsministern är: Har regeringen verkligen ännu inte har förstått hur betydelsefullt det levande kulturlivet är i totalförsvaret?

(Applåder)

Anf. 59 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag uppskattar detta perspektiv. Jag tror att både det levande kulturlivet och att skydda kulturarvet är väldigt viktiga delar i ett lands samhörighet. Vi lär oss ju tyvärr väldigt mycket av Ukraina nu inom alla möjliga olika områden.

Om vi ska vara allvarliga kretsar nästan alla samhällsfrågor på något sätt kring vårt försvar. Det gäller viljan och förmågan att försvara landet, och för att ta det uppenbara gäller det att barn är på säkra skolor när det händer allvarliga saker i omvärlden. Allt detta hänger ihop.

Jag tycker däremot inte att vi har någonting att skämmas för i detta. Varje enskild budget är naturligtvis en prioritering mellan olika saker, men Sverige har ett fantastiskt kulturliv på så många sätt. Att försvara och värna

det kulturlivet är absolut en viktig del av den samlade totalförsvarsuppgiften.

Seniorers roll i arbetslivet

Anf. 60 MATS SANDER (M):

Herr talman! Statsministern och jag är årsbarn och tillhör ibland den generation som kallas seniorer – trots att vi både vill och kan fortsätta bidra, eller hur?

När seniorer diskuteras handlar det ofta om vård, omsorg och kostnader. Chansen att bli kallad till jobbintervju efter 50 minskar, trots att företag och organisationer ropar efter den kompetens vi faktiskt besitter.

När boenden och aktiviteter riktas till 60-plus, och ibland till 55-plus, förstärks bilden av att ålder hör ihop med passivitet.

Herr talman! Jag undrar hur statsministern ser på seniorers roll i arbetslivet, i civilsamhället och som en fortsatt kraft i Sverige för att ta vara på erfarenheter och engagemang.

Anf. 61 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Detta är både en politisk fråga och en mer allmänmännisklig fråga om hur vi behandlar varandra. Jag noterar att begreppet senior numera kan betyda att man är riktigt gammal, att man är äldre än andra eller att man har en speciellt värdefull erfarenhet som värdesätts extra mycket – seniora rådgivare, seniora konsulter och alla möjliga saker. Det finns alltså en bredd i tolkningarna av detta.

Jag delar absolut bilden av att det här är ett problem som kanske är extra vanligt i länder som är väldigt modernt lagda, så att säga, och alltid letar efter det senaste. Man tycker alltid att yngre är bättre än äldre.

Detta skapar ibland förutsättningar för yngre att pröva sina vingar, men det kan också sortera bort äldre med erfarenheter. Jag tycker att det just nu är ett ganska väl uppmärksammat problem som både företag, fackföreningar, familjer och civilsamhället har skäl att fundera mycket på.

Politiken skjuter nu sakta men säkert fram pensionsåldern i takt med att vi lever allt längre. Det är en kristallklar signal om att man kan göra nytta mycket längre i svenskt arbetsliv.

(Applåder)

Arkivhandlingar om Raoul Wallenberg-fallet

Anf. 62 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Ny forskning om Raoul Wallenberg visar, i strid med tidigare utredningar, att Sveriges brist på agerande efter hans försvinnande 1945 berodde på att han medvetet övergavs. Redan 1946 prioriterade den svenska regeringen en miljardkredit till Sovjet och bad samtidigt formellt om att Wallenberg skulle dödförklaras. Detta gjordes trots att det fanns tydliga indikationer på att han fanns vid liv i sovjetiskt fängelse.

Dessutom har avgörande uppgifter i ärendet undanhållits i decennier. Chifferfax har hemligstämplats och så vidare. De frågor som Raoul Wallenbergs anhöriga har ställt har ignorerats.

Sveriges kändaste diplomat, som räddade tiotusentals ungerska judar från Förintelsen, förtjänar naturligtvis att detta får klarhet.

Wallenbergs anhöriga kräver nu att alla arkiv öppnas och att en oberoende utredning tillsätts. Det handlar om tusentals sidor som bland annat finns på UD. Är statsministern beredd att agera, ge ett jakande svar och öppna alla svenska arkiv om Raoul Wallenberg som finns?

Prot. 2024/25:99
10 april

Statsministerns
frågestund

Anf. 63 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tänker inte vara domare i dessa mycket svåra frågor. Det är dock väldigt bra att det skrivs, forskas och avslöjas. Sverige som land har starka skäl att idka självkritik för hur vi agerade på den tiden. Utan att vara historiker själv tycker jag att det är helt uppenbart.

Sedan var det frågan om sekretessbelagda sidor. Jag föreslår en mer detaljerad diskussion med utrikesministern och UD om detta. Den bild jag själv har fått är att 170 000 sidor har offentliggjorts. Sekretessprövningen omfattar 65 pärmar. Bara detta säger någonting.

Det finns nu 230 sidor som innehåller uppgifter om enskilda personer som ännu inte har offentliggjorts. Alla de uppgifter som har relevans för själva arbetet om vad som hände med Raoul Wallenberg ska ha offentliggjorts. Det är den bästa kunskap jag har just nu. Men jag föreslår att man diskuterar saken vidare med Utrikesdepartementet.
(Applåder)

Utrikesministerns besök i Israel

Anf. 64 JAMAL EL-HAJ (-):

Herr talman! När oskyldiga barn mördas i Gaza dör samtidigt vår gemensamma mänsklighet. Varje förlorat liv i denna tragedi är inte bara en förlust för de drabbade utan för oss alla. Världen vi en gång kände har förlorat sin oskuld. Vi står inför en framtid där vårt kollektiva samvete skakar i grunden. Vi kan inte längre blunda för det som sker, utan vi måste stå upp för rättvisa och medmänsklighet.

Vi bevitnar den mest brutala etniska rensningen och folkmordet i modern tid medan regeringen skickar sin utrikesminister till Israel, vilket uppfattas som ett legitimt stöd och diplomatiskt godkännande. Var det verkligen lämpligt eller ens nödvändigt, statsministern, att sända Sveriges utrikesminister till Israel under ett pågående folkmord?

Anf. 65 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Man kan vilseleda på olika sätt. Man kan säga saker som inte är sanna, eller så undanhåller man viktiga delar av sanningen så att de inte framstår som sanna längre.

Utrikesministern åkte alltså till Israel *och* till Palestina för att diskutera med båda sidor om vi på något sätt kan bidra ytterligare till att åstadkomma fred, tvästatslösning, frisläppande av gisslan och återupptagande av humanitärt tillträde. Allt detta diskuterade Maria Malmer Stenergård med sina motparter. Det här är precis vad vi säger inom EU-systemet.

Varför säger man att hon åkte till Israel om man vet att hon åkte till både Israel och Palestina?
(Applåder)

Anf. 66 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Herr talman! Donald Trumps handelspolitik och tullpolitik påverkar Sverige. Det tror jag att de allra flesta i kammaren är överens om. Och detta sker i en tid med hög arbetslöshet i Sverige. I mitt hemlän Skåne råder massarbetslöshet.

Den amerikanska tullpolitiken riskerar svenska jobb. Företag som Volvo annonserar redan nu att de tänker flytta sin produktion från Sverige. Många andra företag annonserar att de kommer att få betydande svårigheter med de amerikanska tullarna, och finansministern har sagt att det här kommer att påverka den svenska tillväxten negativt.

Statsministern har själv sagt att tullarna är dåliga. Det är de onekligen. Men det krävs mer än ord; det krävs också handling, med tanke på läget.

Vad gör regeringen för att säkra svenska jobb och förhindra att en hög arbetslöshet i Sverige blir ännu högre?

Anf. 67 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag kommer precis från ett möte som regeringen har haft med arbetsmarknadens parter, branschorganisationer och företag som är speciellt kunniga och inriktade på svensk exportindustri. De vet allt om varför tullar är dåliga.

Vi enades om ett stort antal saker. Det kanske viktigaste är att Sverige som land står upp för frihandel. Frihandel är ett svenskt kärnintresse. Vi kan tycka olika om många andra saker på arbetsmarknaden och i politiken, men för frihandel är det Team Sweden som gäller.

Vi var också helt eniga om att göra allt vi kan för att komma tillbaka till förhandlingsbordet med USA, att svara tydligt från EU:s sida men inte eskalera konflikten till ett handelskrig. Vi vill inte att Europa och USA ska hamna där USA och Kina befinner sig just nu.

Nu har ett fönster öppnats. I bästa fall leder det till förhandlingar mellan EU och USA om lägre tullar. Vi intecknar ingen framgång, men det är vad regeringen sysslar med just nu.

(Applåder)

Drivkraftsutredningens förslag om bidragstak

Anf. 68 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! Enligt drivkraftsutredningens schablonberäkning får en familj med fyra barn där ingen i hushållet arbetar ut ungefär 40 000 kronor netto i bidrag varje månad. Familjer med fler barn får ut betydligt mer än så.

Det faktum att bidragstagare lyfter pengasummor som överskrider lönen för en ST-läkare tar bort alla incitament för att skaffa sig en egen inkomst. Under mandatperioden har jag umgåtts tillräckligt mycket med moderater för att förstå att det här kanske även strider mot något som kallas arbetslinjen. Det här vet nog statsministern mer om än jag.

Jag undrar därför om statsministern är villig att gå fram med utredningens förslag om ett tydligt tak för bidrag utan att på förhand sätta nivån på själva taket.

Anf. 69 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag har ägnat många år av mitt politiska liv åt svensk välfärdspolitik, och jag är förtjust i grunderna i svensk välfärdspolitik: en generell politik.

Vi använder skattemedel för att ge sådant till alla som alla ska få tillgång till, det vill säga sjukvård, skola och omsorg. Bidragen är till för att komma tillbaka i arbete. Alla kan hamna i en situation där de inte kan jobba, och då ska de inte stå på bar backe. Bidraget är till för att hjälpa dig tillbaka in till självförsörjning.

Det finns några fundamentala problem just nu. Det samlade bidragssystemet är inte gjort för att man ska leva på bidrag under mycket lång tid. Det är inte gjort så att man ska kunna stapla olika bidrag på varandra och nå inkomstnivåer som inget vanligt jobb kan konkurrera med. Det var orsaken till att vi tillsatte en utredning om bidragstak, om att successivt komma in i de svenska välfärdsförmånerna så att man inte får allt från dag ett i Sverige.

Nu ska vi ta emot utredningarna och se vad vi ska göra med dem. Ambitionen att lösa problemen ligger absolut fast.

Tillsättandet av ny nationell säkerhetsrådgivare

Anf. 70 ISABELL MIXTER (V):

Herr talman! Enligt uppgifter i medierna kommer tjänsten som ny nationell säkerhetsrådgivare inte att utlysas. Personen kommer att handplockas till denna tjänst, som också är opolitisk. Troligtvis har ingen i Sverige missat skandalerna som den förra nationella säkerhetsrådgivaren Landerholm har vållat oss. Nu pågår en förundersökning, och åtal har väckts.

Statsministern har tidigare meddelat riksdagen att han räknar med en snabb rekryteringsprocess av den nya nationella säkerhetsrådgivaren.

Det är viktigt att regeringen och statsministern har lärt sig något av det som har skett. Vi har också sett hur Regeringskansliet inte har förmått utlysa tjänster på ett transparent sätt, bland annat har det förekommit uppgifter om att tjänster har utlysts på en Ipad i Regeringskansliet. Det är knappast att betrakta som transparent.

Stämmer uppgiften om att tjänsten som ny nationell säkerhetsrådgivare inte kommer att utlysas?

I detta anförande instämde Samuel Gonzalez Westling och Jessica Wetterling (båda V).

Anf. 71 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Som jag sa häromdagen är det här inte något nytt över huvud taget. Det har sedan en lång tid tillbaka under många olika regeringar funnits ett antal befattningar, ofta kopplade just till säkerhetsfrågor, som är kallelsejobb, inte jobb man söker.

Jag har inte hört något ifrågasättande av utnämning av ny överbefälhavare, utnämning av Mustchef, utnämning av chef för FRA eller utnämning av personer för andra säkerhetskopplade arbeten. Det är normalt i Sverige, och vi kommer att fortsätta att behandla frågan på det sätt som brukar vara normalt i Sverige.

(Applåder)

Anf. 72 MARTIN ÅDAHL (C):

Herr talman! Jag tror inte att vi har fått svar från statsministern på frågan om när Sverige ska agera på tullkrisen. Hemma vid köksborden oroar sig folk för sina besparingar, pensioner och jobb. Jag har träffat många företagare som är oroliga för att osäkerheten kommer att drabba deras investeringar och anställda.

När kommer statsministern och regeringen att släppa vänta-och-se-politiken? Hittills har vi haft hög arbetslöshet – stigande under er tid vid makten. Det har varit svag tillväxt, ett ökat antal konkurser och fallande företagsamhet. När ska ni se till att sänka kostnaderna här, nu och kraftfullt så att svenska företag kan värna svenska jobb och svensk tillväxt under den allvarliga krisen?

Ni har höjt kostnaderna med 15 miljarder. När ska ni sänka dem?

Anf. 73 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag känner mig inte helt övertygad om att ett upphetsat och halsstarrigt beteende är den bästa metoden för Sverige när det gäller att värna våra intressen om världen går mot ett handelskrig.

Jag säger det igen, och jag har sagt det flera gånger: Dra inte förhastade slutsatser! Räkna inte bort den transatlantiska länken i vare sig säkerhetsfrågor eller handelsfrågor, men ta inte heller USA för givet!

Att USA i 80 år har stått för en stor del av Europas säkerhet betyder inte att man gör det i 80 år till. Att USA har varit frihandelsvän i flera decennier betyder inte att USA inte kan återgå till protektionism.

Man ska ha ett iskallt huvud i detta och förhandla tillsammans med EU, världens största handelsblock. Man ska vara tuff men också vara beredd att gå till förhandlingsbordet.

Kom tillbaka till frihandelsavtal med USA! Vi ska göra allt vi kan för att värna frihandel som ett svenskt kärnintresse.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm (M).

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

§ 9 (forts. från § 7) Företag, kapital och fastighet (forts. SkU13)

Anf. 74 BO BROMAN (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi motioner som rör beskattning av företag, kapital och fastigheter – en central del av vårt samhällskontrakt. Vi står givetvis bakom samtliga våra reservationer, men för att spara tid vid voteringen yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Skattesystemet utgör grunden för vår gemensamma välfärd. Det är genom skatteintäkterna vi kan finansiera vår sjukvård, skola och äldreomsorg och vårt trygghetssystem. För att detta ska vara långsiktigt hållbart krävs ett skattesystem som är rättvist, effektivt och – inte minst – konkurrenskraftigt.

Företagen är själva motorn i denna ekvation. Genom sitt arbete skapar de jobb. De driver innovation och genererar de intäkter som bygger vår välfärd. Därför är det avgörande att företagens skattemässiga villkor är gynnsamma, tydliga och rättvisa. Risktagandet som det innebär att driva företag måste också löna sig. Samtidigt måste vi skydda och stärka skattebasen så att samhällets gemensamma åtaganden kan fullföljas.

Herr talman! Jag vill särskilt lyfta fram det samarbete som formats genom Tidöavtalet. Tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna tar vi ansvar för Sverige under den nuvarande mandatperioden. Men även inom detta samarbete finns utrymme för nyanser och olika ingångar, och i beskattningsfrågorna har Sverigedemokraterna några perspektiv som jag särskilt vill lyfta.

Ett exempel är frågan om en så kallad streamningsskatt – något som redan införts i flera europeiska länder, däribland vårt grannland Danmark. Syftet med en sådan skatt är att finansiera inhemsk filmproduktion genom att beskatta internationella streamningsplattformar. Det låter tilltalande i teorin, men i praktiken har det visat sig problematiskt. Erfarenheterna från Danmark är talande: När man införde nya filmpolitiska åtgärder valde både Viaplay och Netflix att helt upphöra med sin produktion i landet. Det är ett högt pris att betala.

Om en sådan skatt alls ska övervägas i Sverige måste det ske i nära dialog med branschen. Målet måste vara att stärka, inte skada, svensk produktion och att bevara innehåll och tillgänglighet för konsumenterna.

Herr talman! En annan fråga som kräver politiskt nytänkande gäller hur vi beskattar den växande delningsekonomin. Den digitala utvecklingen har skapat helt nya sätt att handla och erbjuda tjänster. Men skattesystemet hänger inte med, och det skapar både osäkerhet och orättvisa.

Vi menar att det behövs en särskild utredning för att tydligt definiera vad som avses med delningsekonomi och för att skapa enklare skatteregler för privatpersoner som använder dessa tjänster i liten skala. Dessutom bör digitala plattformar ta ett större ansvar för att rapportera användarnas intäkter för att förenkla administrationen och motverka skattefusk. Det handlar om att anpassa regelsystemet till verkligheten – inte tvärtom.

Herr talman! Sveriges konkurrenskraft har tyvärr urholkats under de senaste decennierna. För att stärka vår position på den globala marknaden krävs mod att reformera. Ett särskilt intressant förslag som vi vill lyfta fram handlar om möjligheten att införa carry back, ett system där företag får kvitta förluster mot tidigare års vinster.

Det är redan verklighet i vissa länder. Det är ett system som gynnar företagets likviditet, särskilt i tider av konjunktursvackor eller kriser. Det kan innebära skillnaden mellan överlevnad och konkurs. Det är en enkel och träffsäker reform för att skapa bättre förutsättningar för företagande i Sverige.

Herr talman! Jag vill också särskilt lyfta den svenska sjöfarten. Med den införda tonnageskatten har vi tagit viktiga steg för att stärka branschens konkurrenskraft, men mer behöver göras. I utredningen *Vågade skatter*, som kom förra året, pekar man på flera förändringar som kan genomföras för att utveckla systemet ytterligare.

Vi ser fram emot att den beredning som nu pågår inom Regeringskansliet kommer att leda till konkreta åtgärder. Vi har redan en proposition om borttagen stämpelskatt på vårt bord. Sjöfarten är inte bara en närings-

gren – den är en strategisk resurs. Fler svenskflaggade fartyg bidrar inte bara till jobb och tillväxt utan är också en tillgång för vårt totalförsvär. I tider av kris eller konflikt behöver Sverige ha kontroll över sina transporter. Svenskflaggade fartyg kan då sättas in för att säkerställa att livsviktig logistik fungerar.

Mot denna bakgrund förespråkar vi att fler svenska fartyg ska kunna omfattas av tonnageskatten. Vi vill även att regeringen överväger att se över punktbeskattningen för dessa fartyg, så att sjöfarten får villkor som motsvarar dess strategiska betydelse.

Herr talman! Sverige behöver en modern, framåtblickande och konkurrenskraftig skattepolitik – en politik som gynnar företagande och tillväxt, förenklar för medborgarna och stärker Sveriges position i en global ekonomi. Vi sverigedemokrater är redo att ta ansvar, tillsammans med regeringen, för att skapa just detta: en sund och välvägd skattepolitik som tjänar hela landet.

(Applåder)

Anf. 75 ANDERS EKEGREN (L):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i skatteutskottets betänkande.

Dagens debatt handlar om flera viktiga skatter för både företag och privatpersoner. Skattepolitiken ska säkra goda och stabila skatteintäkter, skapa förutsättningar för en hållbar tillväxt, en hög sysselsättning och ett rättvist fördelat välbefinnande samt bidra till ett miljömässigt och socialt hållbart samhälle.

Riksdagen har tidigare fastställt flera viktiga principer för att stödja den ekonomiska politiken. Det handlar bland annat om ett legitimt och rättvist skattesystem, om generella och tydliga regler, om beskattning i nära anslutning till inkomsttillfället och om hållbara regler i förhållande till EU.

Utskottet avstyrker motionerna av flera anledningar. Ibland är förslagen redan på gång. Ibland anser vi att det helt enkelt är felaktiga förslag.

Många av grundtankarna bakom skattereformen 1991 ligger kvar. Liberalernas bedömning är att det, om man ska gå in och göra förändringar, är viktigt att grundprinciperna ligger kvar.

Det är lätt att motionera om förändringar, men risken är att vi kommer tillbaka till det lapptäcke som var före 1991.

Genom de skattehöjningar som har skett i kommunerna sedan 90-talet är vi en bit ifrån tanken på 30 procent i kommunalskatt och ytterligare 20 procent i statlig skatt. Och man ska alltid ha minst hälften kvar. Det är Liberalernas uppfattning.

Betänkandet behandlar bland annat den populära sparformen investeringssparkonto. Sparformen har blivit populär på grund av att det nu inte är möjligt för de flesta medborgare att spara till pension med avdragsrätt. Regeringen har velat främja sparformen genom att höja den skattefria grundnivån från 150 000 kronor till 300 000 kronor. Det är en lätt form att spara i, men den är givetvis väldigt långsiktig då förlusten på sålda aktier inte kan kvittas mot vinster. Det är snarare tioåriga än femåriga sparperspektiv vi talar om.

Forskning och utveckling är en utomordentligt viktig fråga för Sverige. Därför är det bra att Utredningen om skatteregler som gynnar forskning och utveckling – en översyn av FoU-avdraget och expertskattereglerna har

lagt fram ett delbetänkande med förslag till flera förändringar av reglerna om FoU-avdrag i syfte att öka företagens investeringar i forskning och utveckling.

Det är också viktigt att regeringen fortsätter det påbörjade arbetet med att se hur man kan locka forskare i USA till Sverige och om det innebär att man måste se över expertskatten.

Jag vill ånyo yrka bifall till utskottets förslag i skatteutskottets betänkande SkU13.

(Applåder)
(forts. § 12)

Prot. 2024/25:99
10 april

*Företag, kapital
och fastighet*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.10 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 9 april

CU13 Bostadspolitik

Punkt 1 (Åtgärder på bostadsmarknaden)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

144 för utskottet

90 för res. 1

52 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 56 M, 14 KD, 12 L

För res. 1: 89 S, 1 -

Avstod: 19 V, 20 C, 13 MP

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 3 (Bostadsbyggande vid grön industrietablering)

1. utskottet

2. res. 8 (C)

Votering:

253 för utskottet

20 för res. 8

13 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 56 M, 19 V, 14 KD, 12 L, 1 -

För res. 8: 20 C

Avstod: 13 MP

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 6 (Allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag)

1. utskottet

2. res. 13 (V)

Votering:

247 för utskottet

19 för res. 13

20 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 56 M, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 13: 19 V

Avstod: 20 C

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 7 (Bostadsförmedling och förtur för vissa grupper)

1. utskottet

2. res. 18 (MP)

Votering:

144 för utskottet

13 för res. 18

129 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 56 M, 14 KD, 12 L

För res. 18: 13 MP

Avstod: 89 S, 19 V, 20 C, 1 -

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 15 (Ökat byggande i trä)

1. utskottet

2. res. 29 (SD)

Votering:

204 för utskottet

62 för res. 29

20 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 56 M, 19 V, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 29: 62 SD

Avstod: 20 C

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

JuU13 Terrorism

Punkt 1 (Internationell samverkan)

1. utskottet

2. res. (C)

Votering:

266 för utskottet

20 för res.

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 56 M, 19 V, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res.: 20 C

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU16 Processrättsliga frågor

Punkt 1 (Lagstiftning om tvångsmedel)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP)

Votering:

183 för utskottet

103 för res. 1

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 56 M, 19 V, 20 C, 14 KD, 12 L

För res. 1: 89 S, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 2 (Ökade möjligheter att delta i rättegång på distans)

1. utskottet

2. res. 2 (V, MP)

Votering:

254 för utskottet

32 för res. 2

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 56 M, 20 C, 14 KD, 12 L, 1 -

För res. 2: 19 V, 13 MP

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 4 (Personalförsörjning)

1. utskottet
2. res. 3 (C, MP)

Votering:

234 för utskottet

33 för res. 3

19 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 56 M, 14 KD, 12 L, 1 -

För res. 3: 20 C, 13 MP

Avstod: 19 V

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 5 (Säkerhetsrisker kopplade till lokalförsörjning)

1. utskottet

2. res. 5 (V)

Votering:

267 för utskottet

19 för res. 5

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 56 M, 20 C, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 5: 19 V

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 6 (Rättshjälp m.m.)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

Votering:

225 för utskottet

61 för res. 6

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 1 SD, 56 M, 19 V, 20 C, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 6: 61 SD

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Linda Lindberg (SD) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU11 Internationellt bistånd genom multilaterala organisationer

Punkt 1 (Övergripande frågor och prioriteringar inom det multilaterala biståndet)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (C)

4. res. 3 (MP)

Förberedande votering 1:

20 för res. 2

15 för res. 3

251 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

91 för res. 1

21 för res. 2

174 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Magnus Resare och Anna af Sillén (båda M) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

163 för utskottet

90 för res. 1

33 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 56 M, 19 V, 14 KD, 12 L

För res. 1: 89 S, 1 -

Avstod: 20 C, 13 MP

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 3 (Sammanslagning av FN-organisationer)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

224 för utskottet

62 för res. 5

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 56 M, 19 V, 20 C, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 5: 62 SD

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Prot. 2024/25:99

10 april

Punkt 4 (Kärnstöd m.m.)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet
2. res. 6 (S, V)

Votering:

162 för utskottet

109 för res. 6

14 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 56 M, 18 C, 14 KD, 12 L

För res. 6: 89 S, 19 V, 1 -

Avstod: 1 C, 13 MP

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 5 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 8 (C)

Votering:

146 för utskottet

20 för res. 8

120 avstod

63 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 SD, 56 M, 14 KD, 1 MP, 12 L

För res. 8: 20 C

Avstod: 88 S, 19 V, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Leila Ali Elmi (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU22 Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap

Punkt 1 (Nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

183 för utskottet

90 för res. 1

13 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 56 M, 19 V, 20 C, 14 KD, 12 L

För res. 1: 89 S, 1 -

Avstod: 13 MP

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Prot. 2024/25:99

10 april

Punkt 2 (Fortbildning och karriärvägar i hälso- och sjukvården)

1. utskottet

2. res. 4 (C)

Votering:

176 för utskottet

20 för res. 4

90 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 56 M, 19 V, 14 KD, 13 MP, 12 L

För res. 4: 20 C

Avstod: 89 S, 1 -

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 9 (Arbetsmiljö)

1. utskottet

2. res. 14 (MP)

Votering:

183 för utskottet

13 för res. 14

90 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 56 M, 19 V, 20 C, 14 KD, 12 L

För res. 14: 13 MP

Avstod: 89 S, 1 -

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 10 (Registerkontroll i hälso- och sjukvården)

1. utskottet

2. res. 15 (SD)

Votering:

224 för utskottet

62 för res. 15

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 56 M, 19 V, 20 C, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 15: 62 SD

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 24 (Beredskap i hälso- och sjukvården)

1. utskottet
2. res. 33 (V)

Votering:

164 för utskottet

19 för res. 33

103 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 56 M, 20 C, 14 KD, 12 L

För res. 33: 19 V

Avstod: 89 S, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Punkt 25 (Hälso- och sjukvård åt utlänningar m.fl.)

1. utskottet

2. res. 35 (V, MP)

Votering:

253 för utskottet

33 för res. 35

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 56 M, 20 C, 14 KD, 12 L

För res. 35: 19 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU26 Nya anpassningar till EU:s förordningar om medicinteknik

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU5 Militära frågor

Punkt 1 (Samexistens)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

19 för res. 1

14 för res. 3

252 avstod

64 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Charlotte Quensel (SD) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:
233 för utskottet
20 för res. 1

33 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 56 M, 14 KD, 12 L

För res. 1: 19 V, 1 -

Avstod: 20 C, 13 MP

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Prot. 2024/25:99

10 april

Punkt 3 (Försvarets miljöpåverkan)

1. utskottet

2. res. 6 (V, MP)

3. res. 7 (C)

Förberedande votering:

31 för res. 6

21 för res. 7

234 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Ulrika Westerlund (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

172 för utskottet

31 för res. 6

83 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 56 M, 14 KD, 12 L, 1 -

För res. 6: 19 V, 12 MP

Avstod: 62 SD, 20 C, 1 MP

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

Camilla Hansén (MP) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 7 (Skjutbanors och civila skyttars roll för totalförsvaret)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

Votering:

224 för utskottet

62 för res. 10

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 56 M, 19 V, 20 C, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 10: 62 SD

Frånvarande: 17 S, 10 SD, 12 M, 5 V, 4 C, 5 KD, 5 MP, 4 L, 1 -

*Företag, kapital
och fastighet*

§ 12 (forts. från § 9) **Företag, kapital och fastighet** (forts. SkU13)

Anf. 76 ANDERS KARLSSON (C):

Herr talman! Vi debatterar i dag SkU13, *Företag, kapital och fastighet*. Det är ett ganska brett område. Jag kommer i första hand att gå in på företagets roll och dess möjligheter.

Herr talman! Att driva företag är väldigt viktigt – för företagaren, självklart, men också för samhället. Samhället är byggt på skatteintäkter från dem som är anställda. Där behövs företagen, och i Sverige har vi många små företag.

Det ställs dock stora krav på småföretagare, speciellt när de startar upp, vad gäller hur regelverken ser ut. Hur man skapar vinst i företaget är avgörande. Att ha ett lönsamt företag är inte självklart, inte heller att få det att lira på ett bra sätt. Det behövs möjligheter att reglera överskott och underskott. Periodiseringsfonder är ett alldeles utmärkt sätt att hantera detta, men även andra saker. Det som till exempel kan komma periodiskt är stora intäkter från fjällnära skog.

Bland Centerpartiets reservationer yrkar jag bifall till reservation 13 under punkt 7, som berör skogskonto och möjlighet att hantera fjällnära skog. Det är ett sätt att bredda möjligheten för skogskontot, som också gör det möjligt att reglera en tillfällig intäkt för företaget.

Det är viktigt att kunna reglera med både skogskonto och periodiseringsfonder för att skapa mindre osäkerheter för företag. Med mindre osäkerhet finns större möjlighet att hantera möjligheter att anställa personal. Om man inte har regleringsmöjlighet kan det vara en bidragande orsak till att man inte anställer utan låter företaget gå lite långsammare i sin utveckling. Detta är ofta inget stort bekymmer för större företag. Där kan man reglera via förvärv och annan hantering. Inom en koncern kan man förflytta både vinster och förluster mellan olika delar. Detta handlar i första hand om småföretag – riktigt små företag – som har intäkter av engångskaraktär. Inte minst inom den gröna sektorn kan skillnaden vara väldigt stor och gå från ganska okej intäkter till riktigt stora underskott.

Herr talman! Ett år då skörden blir kanske en tredjedel jämfört med ett normalår – 2018 var ett sådant år – blir det otroligt svårt att hantera underskottet. Det innebär ju inte att man har mer pengar, utan det är egentligen bara resultatpåverkan. Men detta kan ge en möjlighet att gå till banken och säga vad man behöver och att hantera resultatet. Skulle man inte kunna hantera resultatet i lägen när det går upp och ned innebär det ju egentligen en högre beskattning. Det är inte det man vill ha om man vill att fler företag ska växa.

När det gäller företag finns det fler kostnader som spelar in, till exempel sponsring. Det är någonting man kan använda när man vill profilera sitt företag, och det är viktigt för många. Det kan vara en lokal småföretagare som vill profilera sig och visa att han bryr sig om sin hemmaplan och ett sätt att få acceptans, fler kunder och också bättre lönsamhet.

Vår uppfattning om sponsring är att det egentligen är som vilken kostnad som helst. Alla företag vill använda sponsringen som ett sätt att göra

en större vinst. Det är grundtanken. Även ett stort företag kan lägga ned väldigt mycket pengar, såsom vi ser det. Det kan handla om 10–20 miljoner på en stor ungdomssatsning för att få en barnprofil. Det är också någonting jag anser vara helt korrekt, om företaget behöver det för sin profil och vill vara där.

En annan del av sponsring är jämställd sponsring. Det handlar om vilken idrott man sponsrar: herr-, dam- eller barnidrott. Att ett företag vill ha en profil även på det här området är otroligt viktigt för att vi inte ska strypa dess möjligheter att visa vilket slags företag man är. Speciellt när man är på internationell nivå är detta jätteviktigt.

I EU ser man på sponsring på ett annat sätt – mer liberalt och mer som vilken kostnad som helst. Företagaren bestämmer vad man lägger sin sponsring på och på vilken nivå.

Det är viktigt att vi fattar rätt beslut, för det kan inte vara rätt att Skatteverket ska göra sådana bedömningar. Det blir många gånger ganska subjektivt och lite klumpigt. I dag gynnas de stora publiksporterna, ofta manliga, som drar mycket folk. Det bör egentligen inte vara ett kriterium.

Herr talman! Att företagen själva ska få avgöra detta är min och Centerpartiets grundinställning.

Anf. 77 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Herr talman! Klyftorna i Sverige har ökat de senaste åren. Skillnaden mellan dem med låga löner och dem med höga har blivit större. Decennier av skattesänkningar och subventioner för de rika har inneburit växande klyftor, och vi har nu ett ekonomiskt system som behöver lagas så att fler kan få det bättre.

Skatter ska jämna ut inkomstskillnader, inte öka dem. Viktiga områden att komma till rätta med är den urholkade kapitalbeskattningen och den extremt ojämna förmögenhetsfördelningen. Om vi ska ha ett samhälle som håller ihop kan vi inte upprätthålla klassamhället och de stora skillnader som finns i människors livsvillkor.

År 2023 gjorde de fyra storbankerna en vinst som var större än budgeten för hela det svenska försvaret. Medan välfärden går på knäna skär banksektorn guld med täljkniv, och det är hårt utsatta hushåll som betalar med högre räntor på sina lån och låga räntor på sina eventuella besparingar.

För 2024 ökar utdelningarna till nya rekordnivåer. De beräknas bli mellan 115 och 155 miljarder. Bankerna och matjättarna gör stora vinster, medan vanligt folks reallöner sänkts. Många ensamstående har inte ens råd att äta sig mätta, och de stigande hyrorna och räntorna har tvingat barnfamiljer från hus och hem.

Den svenska bankmarknaden är ett oligopol som domineras av de fyra storbankerna. Detta har resulterat i att de svenska bankerna under lång tid har tjänat mer än sina europeiska motsvarigheter. För att komma till rätta med det har Vänsterpartiet föreslagit att man ska använda statens bank, SBAB, för att sätta press på de övriga bankerna. Men så länge det inte finns ett regelverk på plats som skapar en mer pressad konkurrens på bankmarknaden anser Vänsterpartiet att bankernas övervinster ska beskattas. Vi föreslår därför en tillfällig bankskatt.

Det är inte bara bankerna och deras ägare som skär guld med täljkniv. De förmögna i Sverige blir bara fler och fler. Antalet dollarmiljardärer har

nu ökat till 45. De flesta har arvt sina förmögenheter. Sverige hör till de länder i världen där den totala förmögenheten är mest ojämnt fördelad, och arv är ett tydligt exempel på hur kapital påverkar en individs livschanser. Arvs- och gåvoskatter finns i många OECD-länder. Vänsterpartiet föreslår att en arvs- och gåvoskatt införs också i Sverige. Vi vill dock ha ett ganska stort fribelopp.

En central tanke bakom 1990-talets skattereform var att lika inkomster skulle beskattas lika. Sedan reformens genomförande har en rad undantag gjorts, bland annat för utdelning från fåmansbolag och från onoterade aktier. De så kallade 3:12-reglerna ger arbetande ägare i fåmansbolag betydligt lägre skatt på sina inkomster än vanliga löntagare. Det vill Vänsterpartiet ändra på.

I dag är fastigheter ett sätt att undvika skatt. Vänsterpartiet vill därför komplettera den kommunala fastighetsavgiften med en statlig fastighets-skatt.

Såväl avskaffandet av fastighetsskatt och arvs- och gåvoskatter som sänkning av skatt på utdelningar och kapitalvinster har bidragit till att Sverige gått från att vara ett av världens mest jämlika länder till att vara ett av de länder i världen där den totala förmögenheten är mest ojämnt fördelad. Vänsterpartiet vill se ett Sverige som är jämlikt, där alla har mat på bordet.

Politiken har ett stort ansvar för att det byggs fler bostäder men också för att rätt typ av bostäder byggs. Det som framför allt behövs är hyresrätter med rimliga hyror. Vi har en bostadsmarknad där skeva ekonomiska och regelmässiga villkor gäller för de olika upplåtelseformerna, till hyresrättens nackdel. Därför vill Vänsterpartiet se en totalöversyn av både regler och skatter som kan jämna ut villkoren.

Vi behöver en skattepolitik som gynnar vanligt folk och inte dem som är förmögna.

Jag står naturligtvis bakom samtliga av Vänsterpartiets reservationer men yrkar här bifall endast till reservation 26.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 april.)

§ 13 Tillgång till kultur och kulturskaparnas villkor

Kulturutskottets betänkande 2024/25:KrU6
Tillgång till kultur och kulturskaparnas villkor
föredrogs.

Anf. 78 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Herr talman! För några veckor sedan kom den otroligt efterlängtade och saknade statistiken över hur stor kulturbranschen, den kulturella och kreativa näringen, egentligen är och hur många som arbetar i den kulturella näringen. Vilken glädjande läsning! Vi visste redan att Sverige är världskänt för sin kultur och att till exempel bara USA har en större musikexport än Sverige.

Att statistiken skulle visa på en så stor omsättning och att så många jobbar i den kulturella och kreativa näringen överraskade nog de flesta. Exempelvis arbetar 250 000 människor i den kulturella och kreativa bran-

schen, som består av 48 000 aktiebolag och 78 000 enskilda firmor. Om-sättningen är på hela 650 miljarder kronor, vilket i sin tur genererar 8 mil-jarder i bolagsskatt till staten.

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att vi påminner oss om att kulturen är mycket större än det som vi behandlar här och delvis finan-sierar med skattemedel. Redan under den moderatledda regeringen 2006–2010 påbörjades en process och en omläggning av kulturpolitiken, och även de statliga målen för kulturpolitiken förändrades till dem vi har i dag.

Vi tog bland annat bort formuleringen ”att motverka kommersial-ismens negativa verkningar”, en målsättning som hade funnits i decennier. I stället införde vi, den moderatledda regeringen, en statlig målsättning om att kulturpolitiken särskilt skulle uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur. Det är en målsättning som nog inget parti ifrågasätter i dag.

För första gången införde vi också en målsättning om att statens kul-turpolitik särskilt skulle beakta kulturarvsfrågorna. Inte heller det är något som någon ifrågasätter i dag.

Den moderatledda regeringen införde Skapande skola, något som vi pratar om i dag, och har nu tillsammans med Sverigedemokraterna höjt anslaget med 50 miljoner. Den moderatledda regeringen införde också kul-tursamverkansmodellen, där Kulturrådet nu har fått i uppdrag att efter en statlig utredning ledd av Mats Svegfors se över hur mer pengar kan gå till kulturen i stället för till administration.

Herr talman! Vi har äntligen fattat ett beslut om renovering av Operan, något som aktualiserades redan när Lena Adelsohn Liljeroth var kulturmi-nister.

Med de orden vill jag yrka bifall till kulturutskottets förslag till beslut och avslag på alla motioner.
(Applåder)

Anf. 79 MATS BERGLUND (MP):

Herr talman! Sedan jag blev ordförande för kulturutskottet för snart ett år sedan har jag ägnat en rätt stor del av min tid åt att träffa och samtala med sektorn – kulturlivet, föreningslivet och civilsamhället. Jag har natur-ligtvis lärt mig väldigt mycket av det – om kulturlivets organisering, hur villkoren för dem som arbetar med kultur ser ut och så vidare. Det är jag väldigt tacksam för.

Det slående är samstämmigheten i hela sektorn gällande det besvärliga läge som svenskt kulturliv befinner sig i just nu. Jag vet inte om jag ska använda ordet kris även om det var just det ordet som användes i ett upprop i filmat format som ett stort antal av våra största artister nyligen medver-kade i. Tillsammans med unga, ännu oetablerade musiker uttryckte stora delar av Sveriges artistelit sin frustration över replokalskrisen, som de kal-lar den.

Det är en kris för svenskt kulturliv som har skapats av Tidöregeringen, huvudsakligen genom nedskärningar av stödet till studieförbunden, och som naturligtvis förvärras av neddragningar och urholkningar i anslagen också på andra kulturområden. Enligt studieförbunden själva kommer 20 000 svenskar att förlora sin replokal. Enligt Folkbildningsrådet är det framför allt de kulturella verksamheterna som har drabbats av nedskär-ningarna inom studieförbunden. Skadan är som störst på de mindre orterna

Prot. 2024/25:99
10 april

*Tillgång till kultur och
kulturskaparnas villkor*

och i glesbygden. Det framgår i deras rapport *Nedskärningarnas konsekvenser*.

Mönstret går igen genom hela kultursektorn. När jag talar med till exempel Dansalliansen, som på ett väldigt tydligt sätt kan följa konjunkturen för kulturlivet över hela landet mer eller mindre från dag till dag eftersom dansare har väldigt korta kontrakt, menar de att läget nu är värre än under pandemins tidiga skede, alltså innan pandemistöden kom.

Svenskt kulturliv och Sveriges kulturskapare har under en lång tid drabbats av flera slag. Pandemin gjorde det väldigt svårt att skapa kultur tillsammans och slog undan benen för scenkonsten. Med pandemistöd och senare återstartsstöd lyckades vi hålla kulturlivet flytande och säkra tillgången till kultur över hela landet.

Sedan kom lågkonjunkturen och inflationen – ytterligare ett slag mot kulturen med höjda hyror, ökade priser och kostnader och minskade intäkter. Publiken stannade kanske hemma.

Som ett tredje slag kom sedan Tidöpolitiken, med minskade anslag och urholkningar av stödet, uteblivna pris- och löneomräkningar och indragna återstartsstöd.

Nu ser vi nya orosmoln på himlen. Kanske står vi inför ett fjärde slag mot kulturen. Vi har ett möjligt handelskrig med USA. Börsen är extremt volatil just nu. I morse tyckte jag att den gick upp väldigt mycket efter att ha gått ned flera dagar i rad. Det är lite aprilväder på börsen just nu.

Vi har en osäker omvärld med krig i vår närhet. Försvarsanslagen har väl ungefär tredubblats på några år och ska fortsätta öka i snabb takt. Det samma gäller anslagen till civilförsvaret, men kanske i något mindre skala.

Finns kulturen med i Tidöregeringens totalförsvär? Jag ställde den frågan till statsministern alldeles nyss och fick ett relativt bra svar, tycker jag ändå. Statsministern verkade inte vara medveten om att kulturen spelar en roll i totalförsvaret, men han var ändå intresserad av det perspektivet. Kanske kan vi hoppas att någon pollett ändå har trillat ned hos regeringen.

Vi var några från utskottet som träffade den ukrainske konstnären Hamlet Zinkivskyj, vars befäl uppmanat honom att fortsätta med sin konst i stället för att delta med vapen. Det är nog fler än jag som har haft kontakt med det ukrainska kulturlivet och förstått hur viktigt det levande kulturlivet är för Ukraina och det ukrainska totalförsvaret – men uppenbarligen ännu inte de styrande i regeringen.

Det finns väldigt få skäl att dra ned så mycket på kulturlivet och kulturens infrastruktur och ekosystem som Tidöregeringen gör. Det finns många skäl att satsa på kulturen och investera i ett starkt svenskt kulturliv, med starka kulturskapare och god tillgång till kultur över hela landet.

Det handlar inte minst om talangutvecklingen, som vi i kulturutskottet hörde om i morse när Nationellt centrum för musiktalanger var på besök. Sveriges Radio var också i utskottet och berättade vilka oerhörda neddragningar de står inför om inte anslagen skruvas upp. Den debatten kommer vi naturligtvis att ha lite senare.

Miljöpartiet har i det här betänkandet ett motionsyrkande och en reservation, nummer 1, om att permanenta återstartsstöden, som jag också yrkar bifall till. Det handlar om en ny återstart efter Tidöpolitikens härjningar, får man väl säga, så att vi får igång kulturlivet igen. Vi har förslag för hur det kan gå till i den utredning som kom efter pandemin, återstartsutred-

ningen. Nya stöd kan väl tillkomma, och man kan behöva utreda detta ytterligare.

Vi vill naturligtvis använda oss av den infrastruktur som finns, med förstärkningar till regionerna genom kultursamverkansmodellen, som också har blivit rätt illa åtgången av regeringen. De lokalhållande organisationerna och den ideella kulturen behöver vi satsa på. Vi har förslag i betänkandet om en förstärkning av livekulturen och det fria kulturlivets förutsättningar. Det som sker nu är inte rimligt – att kulturlivet trycks allt längre bort från städernas centrala delar och inte har några spelplatser alls på de mindre orterna och i glesbygden.

Vi måste också få ett stopp på misstänkliggörandet av civilsamhället och kulturlivet. I går läste vi att Sverigedemokraterna vill lägga ned Allmänna arvsfondens finansiering till civilsamhället och föreningslivet. Det tycker vi inte är så bra.

Miljöpartiet vill att regeringen utreder och tar fram en långsiktig utvecklingsstrategi för att stärka och säkra landets infrastrukturer inom det fria och ideellt organiserade kulturlivet, på nationell men också på regional och lokal nivå. Inte minst kommunerna kan behöva stöd i hur de kan planera för kulturens återkomst och ett starkare kulturliv framöver.

Vi föreslår också att Myndigheten för kulturanalys får i uppdrag av regeringen att kartlägga och ta fram statistik över den väldigt stora och faktiskt helt omistliga ideella sektorn så att det blir tydligt vilken roll den sektorn spelar och vilka effekter den har – så att vi får ett fullständigt underlag för en bättre planering för kulturlivet.

Vi behöver också bli bättre på att bredda kulturlivets finansiering. Det finns saker att göra som jag inte tycker har kommit fram i just den debatten. Enprocentsregeln, till exempel, är ett jättebra verktyg för att få med näringslivet när det gäller att betala för den offentliga konsten. Här kan kommunerna, regionerna och staten bli ännu bättre på att erbjuda till exempel byggbranschen eller fastighetsbranschen dessa möjligheter.

Jag hade ett seminarium här i riksdagen med Intercult, som är en väldigt bra resurs för kulturens internationalisering. De hjälper till med att få EU-stöd för kultur till Sverige. Kreativa Europa, till exempel, har en budget på nästan 2 ½ miljard euro för en sjuårsperiod. Det kanske inte är jättemycket pengar i den stora EU-budgeten, men för kulturen är det mycket. Vi behöver bli bättre på att fånga de resurserna; det breddar finansieringen. Sedan finns det naturligtvis skatteregler och annat som självklart också behöver komma på plats.

Herr talman! Vi måste förbättra kulturarbetarnas villkor. Här har Miljöpartiet ett särskilt yttrande i betänkandet eftersom det handlar om yrkanden som vi har lagt fram tidigare och som nu behandlas förenklat och därför inte finns med. Men eftersom regeringen och kulturministern uppenbarligen sitter på händerna och inget händer i denna fråga lägger vi fram samma yrkanden igen.

Vi har utrett frågor om tryggare anställningsformer, a-kassa, sjukförsäkring och så vidare i betänkandet från Konstnärspolitiska utredningen, som kom för ganska många år sedan. Det finns utredda och remissbehandlade förslag kring nya SGI-regler i betänkandet av utredningen om ett trygghetssystem för alla, färdiga att omvandla till en proposition. Vad väntar regeringen på, undrar vi. Detta gäller till exempel också elitidrottare och andra med ojämna inkomster som vi behöver förbättra villkoren för.

Prot. 2024/25:99

10 april

*Tillgång till kultur och
kulturskaparnas villkor*

Herr talman! Kulturministern menade på en presskonferens om kulturbudgeten att kulturen hade fokus på bildning, beredskap och barn. Folkbildningen går bakåt i finansieringen. Och vad gäller beredskapen saknar man helt ambitioner för det levande kulturlivet. Det finns några satsningar på barn och unga, framför allt i skolan, men de är inte tillräckliga.

En höjning med 50 miljoner ska göra att Skapande skola går från 50-procentig träffsäkerhet till att två tredjedelar av Sveriges elever ska få ta del av pengarna. Jag tror att det finns andra strukturella problem med Skapande skola än bara bristande medel. Det krävs väldigt mycket av lärarna, rektorerna och skolpersonalen för att söka medlen och använda dem. Det ställs inga krav på skolorna, och det finns inga garantier för att barnen ska få ta del av de statliga medlen.

Miljöpartiet vill införa en skolkulturgaranti, där alla elever får tillgång till professionell kultur med regelbundenhet, helst minst varje termin. Vi har den norska modellen, Den kulturelle skolesekken, som den heter, som en förebild. Vi har organisationen Assitej, som har bra förslag. Det finns goda möjligheter att genomföra en sådan här garanti.

Regeringen borde utreda både tillgången till eget skapande och kreativa ämnen och tillgången till professionell kultur i skolorna. Miljöpartiet har ett förslag om en sådan utredning i betänkandet.

Utöver detta menar vi att kulturskolan måste stärkas så att den får möjlighet att utvecklas och finnas i alla kommuner. En kulturskolelag bör komma till som en pendang till bibliotekslagen.

Herr talman! Jag ska avsluta med att säga något om kulturens frihet och principen om armlängds avstånd. Vi har ju sett ett antal exempel de senaste åren där det har gått snett – när politiker har varit inne och petat i kulturens innehåll. Jag ska inte i det här anförandet peka finger åt något håll. Vi känner till exemplen.

Det har funnits och kan finnas problem med att myndigheter och förvaltningar gör fel. Om det är ideologiskt betingat är demokratin illa ute, men många gånger har det förmodligen mer att göra med okunskap, bristande tillit eller invanda arbetssätt.

I tider då demokratin hotas och yttrandefriheten begränsas är kulturens frihet viktigare än någonsin att försvara. Principen om armlängds avstånd måste alltid värnas och stärkas. Vi menar att Kulturrådet är den myndighet som bör få i uppdrag att se till att detta blir gjort och att principen efterlevs. Det är framför allt kunskapshöjande insatser och stöd till landets kulturaktörer, kommuner, regioner och myndigheter som behövs snarare än repressiva åtgärder, tror vi. Detta uppdrag bör regeringen ge till Kulturrådet.

Med detta, herr talman, vill jag, som jag tidigare nämnde, yrka bifall till reservation 1.

Anf. 80 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Det är intressant att Mats Berglund tar upp studieförbunden och vill göra gällande att regeringens och SD:s neddragning till studieförbunden skulle vara skälet till att replokaler stänger. Det är en kampanj som just nu leds av Studieförbunden i samverkan där man påstår att en massa replokaler kommer att stängas på grund av regeringens politik.

Då vill jag passa på att ställa en fråga till Mats Berglund. Det stämmer att vi har studieförbund. Men efter Riksrevisionens rapport, som visade ett stort fusk bland studieförbunden, blev till och med Ibn Rushd av med rätten till bidrag och valde att stänga ned, tillsammans med ett annat studieförbund. Det är alltså två studieförbund färre än det var tidigare.

Ja, vi skär ned från 1,8 miljarder till 1,3 miljarder under några år. Men enligt den statistik som SCB kom med för några veckor sedan är 40 procent av dem som går på studieförbunden högskoleutbildade pensionärer. Det är inga ungdomar som använder replokaler. Det är också så att en majoritet av den verksamhet som studieförbund har handlar om exempelvis djurvård, demokrati, religion och historia. Musikverksamheten är en mycket mindre del av studieförbundens verksamhet.

Att studieförbunden sedan väljer att göra besparingar genom att lägga ned replokaler beklagar vi från Moderaterna, regeringen och Sverigedemokraterna, för vi har en prioritering som gäller just barn och unga. Men vi vill inte lägga oss i studieförbundens verksamhet, och vi ska heller inte göra det eftersom vi har principen om armlängds avstånd.

Herr talman! Jag vill fråga Mats Berglund om han tycker att vi i staten – i kulturutskottet eller i riksdagen – ska besluta vilken verksamhet studieförbunden ska bedriva.

Anf. 81 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Tack, Kristina Axén Olin, för frågan! Jag tycker inte att vi ska bestämma vilken verksamhet de ska ha. Men jag tycker att vi kan bestämma att de ska få lite mer pengar, så att de kan bedriva verksamhet som verkligen behövs.

Det är studieförbunden själva som har gjort analysen att ungefär en tredjedel av dem som i dag använder replokaler kommer att bli av med dem. Det är alltså ungefär 60 000 som använder replokaler, och 20 000 kommer att bli av med dem.

Studieförbunden är inte ensamma om den analysen. Vi kan följa utvecklingen på Nedskärningskartan, som plottar in medienyheter om lokaler och verksamheter som läggs ned. Där ser man att det till stor del är just replokaler, musikhus och så vidare.

Folkbildningsrådet har också, som jag nämnde, gjort en egen rapport som visar att det är kulturen som man drar ned på. Det är väl inte så konstigt. De ordinarie kurserna löper på. Jag vet inte varför studieförbunden lägger ned just replokaler, men man har naturligtvis höga kostnader och hyror för lokaler. Det är väl en anledning.

Jag har flera gånger hört ledamoten Kristina Axén Olin förminska den här nedskärningen, men en minskning med en tredjedel av det statliga anslaget innebär självklart en enormt stor neddragning som drabbar inte bara studieförbunden utan hela kulturlivet och det kulturella ekosystemet. Lokalerna används ju av inte bara studieförbunden själva. De används av hela föreningslivet. Miljöpartiet, som är ett litet parti och inte har egna lokaler överallt, använder dem. Det är idrottsklubbar, hembygdsföreningar och så vidare.

Anf. 82 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Om staten har ett mål om att prioritera barn och unga och studieförbunden inte följer det är det något som jag i och för sig kan tycka är anmärkningsvärt.

Om 40 procent av deltagarna i studieförbundens verksamhet är högskoleutbildade pensionärer och den minsta gruppen av alla ålderskategorier är gruppen 20–24 år kan jag tycka att det är lite anmärkningsvärt att man just väljer att hota med att lägga ned replokaler när man får ett besparingsbeting i stället för att överväga att lägga ned några av de andra verksamheterna.

Kan det vara så att generalsekreteraren för Studieförbunden i samverkan har ett förflutet som både politisk sekreterare och politiskt sakkunnig i den socialdemokratiska regeringen och att detta påverkar prioriteringen? Man gör det alltså mer till ett partipolitiskt kampanjarbete.

Herr talman! Jag har fortfarande inte fått svar från Mats Berglund: Tycker Mats Berglund att vi ska ta över och tala om vad studieförbunden ska använda pengarna till eller hur de ska göra sina besparingar? Ska vi inte ha armlängds avstånd, som Mats Berglund tidigare talade om här i talarstolen? Det vill ju säga att vi inte får lägga oss i det.

Anf. 83 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tror att jag inledde mitt svar med att säga att jag inte tycker att vi ska göra de prioriteringarna. Där måste vi ju lita på verksamheterna och studieförbunden själva.

Jag tycker inte att det är konstigt att man väljer att lägga ned lokaler, för det är där de stora kostnaderna är. Men sedan finns det verksamheter, löner och sådant som är kostnadsdrivande. Det är inte så konstigt.

Jag noterar att Kristina Axén Olin är missnöjd med hur studieförbunden har prioriterat. Jag tycker också att misstänkliggörandet – att det skulle vara något slags infiltration i kulturlivet och att studieförbunden skulle välja att göra neddragningar som skadar dem själva bara för att kunna peka finger åt regeringen – är ett mycket märkligt resonemang. I mitt anförande varnade jag också för misstänkliggörandet av kulturlivet.

Kristina Axén Olin tog upp den nu sex år gamla händelsen på Järva som resulterade i kritik från Riksrevisionen.

Det här är ju väldigt gammal kritik. Vi vet ju att det var studieförbunden själva som upptäckte det här misstaget. De har vidtagit kraftfulla åtgärder. Riksrevisionens rapport har gång på gång använts på ett felaktigt sätt. Man har tolkat den felaktigt, och det har vi ju diskuterat hur många gånger som helst i den här kammaren. Jag förstår inte varför den politiska majoriteten inte kan släppa det där.

Det här är sex år gammalt. Det finns uppenbarligen inte längre några problem att peka på, utan man använder de här urgamla exemplen gång på gång.

Anf. 84 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag tycker personligen att det är väldigt trist att så många barn och unga saknar kontakt med kultur i olika former. Det kan bero på språksvårigheter, social utsatthet eller fattigdom. Det kulturpolitiska målet att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet, som det heter, är inte uppnått.

Vi har inom Kristdemokraterna tagit fram ett nytt kulturpolitiskt program. Jag kanske ska säga att det inte enbart handlar om fritidskortet, även om detta är en kristdemokratisk baby som vi är mycket stolta över. Kultur är så mycket mer. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att kulturskapare har goda arbetsvillkor och god social trygghet och att det finns behov av att synliggöra kulturskaparnas villkor och förutsättningar. Det gäller deras osäkra ekonomiska förutsättningar och den specifika arbetsmarknaden, som präglas av korta anställningar och projekt och som varierar över tid.

Staten ska eftersträva att kulturarbetare har tillgång till ett fungerande system för social trygghet utifrån sina förutsättningar. En utredning har haft i uppdrag att se över reglerna för sjukpenninggrundande inkomst, SGI, alltså det inkomstunderlag som ligger till grund för beräkning av bland annat sjukpenning och föräldrapenning. I korthet föreslår utredningen att SGI ska kunna beslutas såväl utifrån historiska inkomster som, om det är mer fördelaktigt, utifrån aktuella inkomster för både anställda och egenföretagare. Utredningen föreslår vidare att SGI även ska kunna beslutas utifrån inkomster i form av exempelvis stipendier och kulturpriser. Förslagen bereds inom Regeringskansliet. Vi får se vad som kommer ut av detta.

Herr talman! Det är oerhört avgörande att människor i hela landet kan ta del av kulturuttryck och kulturverksamhet. Vi är alla en del av ett större sammanhang. För att förverkliga det införde den tidigare alliansregeringen den så kallade kultursamverkansmodellen. Den kanske inte är någon kioskvältare, men den är viktig för att hela landet ska få del av kultur. Utskottet bedömer att kultursamverkansmodellen gör det möjligt att anpassa olika insatser till lokala förutsättningar och olika grupper i befolkningen.

Herr talman! Konceptet Skapande skola är ett statligt projekt. Även detta infördes av alliansregeringen. Det ska stimulera skolans huvudmän att jobba med aktiviteter för kulturskapare och skola och stimulera till samverkan för att långsiktigt integrera kulturella uttryck i skolans arbete. Forskning visar att barn som regelbundet har kontakt med kulturell verksamhet får större förmåga att känna igen och uttrycka sina känslor, vilket är avgörande för att förstå andras känslor och känna empati. Sedan starten har Skapande skola byggts ut, mycket tack vare förslag från Kristdemokraterna, så att det nu omfattar hela grundskolan och förskolan. Vi värnar denna form av integrering av kultur i skolan.

När jag arbetade som lärare på 70-talet och i början av 80-talet hade vi hade ganska många besök av professionella kulturarbetare i skolan. Jag minns bland andra Eva Rydberg och Lasse Kühler. Jag minns även Galenskaparna, som framträdde alldeles i början av sin karriär.

Herr talman! Vad är en politisk debatt om kultur för barn och unga om inte fritidskortet får utrymme? Fritidskortet har till och med fått en egen hemsida, fritidskortet.se, där man kan gå in och läsa det man behöver för att veta vad det handlar om.

Jag läser från hemsidan: ”Har du barn som är mellan 8 och 16 år? Då finns ett förslag från regeringen att du ska kunna använda ett nytt Fritidskort för att betala barnens fritidsaktiviteter från hösten 2025. Grundbeloppet är 500 kronor per barn och år. För hushåll som fick bostadsbidrag förra året är beloppet 2 000 kronor per barn. Fritidskortet är ett stöd för att ge fler barn och ungdomar möjlighet till en meningsfull fritid.”

Vem i den här församlingen önskar gå emot denna positiva satsning för barn och unga över hela landet?

Anf. 85 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag ska inte bli så långrandig. Jag noterade bara att ledamoten Roland Utbult nämnde Calle Nathansons utredning *Ett trygghets-system för alla* och SGI-frågan. Jag tyckte att det var positivt att höra – det lät i alla fall så – att Kristdemokraterna gärna vill driva igenom det här. Jag vet att det bereds i Regeringskansliet; jag har ställt frågan till socialförsäkringsministern ett par gånger och har hela tiden fått det svaret.

Jag tänkte fråga ledamoten hur Kristdemokraterna ser på att genomföra den huvudsakliga reform som föreslås, alltså att räkna SGI historiskt i stället för att räkna framtida inkomster. Jag vill också ställa en fråga som jag tidigare ställt till Anna Tenje: Kommer den att genomföras under mandatperioden? Vad är Roland Utbults bedömning av möjligheten att den faktiskt genomförs? Den är väldigt viktig, inte bara för kulturarbetare utan också för till exempel elitidrottare, som jag nämnde i mitt anförande. Den är egentligen viktig för alla som har en ojämn inkomst, exempelvis för gigarbetare.

Anf. 86 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Tack, Mats Berglund, för frågan!

Jag blir svävande i svaret. Det pågår ju arbete på andra sidan vattnet, som vi brukar säga, och det arbetet vet vi inte allt om när vi sitter här i riksdagen.

För Kristdemokraterna är det jätteviktigt att kulturarbetare får trygghet. Jag har själv arbetat som kulturarbetare och varit kombinator, som det kallas. Jag har nästan alltid haft ett jobb, framför allt som lärare och sedan som socialarbetare, och har använt kulturen på fritid och helger. Jag vet att tillvaron som kulturarbetare är osäker, och jag vill naturligtvis vara med och bidra till att ändra på detta.

Vad som händer på andra sidan vattnet, alltså på regeringens håll, vet jag inte just nu; jag har inte den informationen. Jag får bara invänta den, liksom alla vi andra.

Anf. 87 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag förstår naturligtvis det svaret. En fin sak med den här utredningen är ju att den föreslår att man inte ska slopa det gamla systemet bara för att man inför ett nytt. De ska i stället läggas ovanpå varandra, och så ska man kunna räkna det som är bäst för en själv, vilket många gånger kan vara de framtida inkomsterna. För de allra flesta som har en jämn inkomst kommer detta att vara helt jämnt och därmed inte kosta någonting för staten, förutom att fler får rätt till det som de ska ha rätt till, helt enkelt.

Jag har haft kontakt med ledamöter från majoritetssidan i socialförsäkringsutskottet som ändå har uttryckt något slags förhoppning om att det här ska genomföras. Vi hade ett möte med Riksidrottsförbundet, Parasporthörsförbundet och Sveriges Olympiska Kommitté på Bosön för någon vecka sedan där vi diskuterade det här, och det är väldigt viktigt just för idrottsrörelsen.

Kan man hoppas på att Kristdemokraterna ändå på något sätt arbetar för att genomföra den här oerhört viktiga reformen?

Anf. 88 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Jag tror att Mats Berglund och jag delar uppfattningen att kulturarbetare måste få en större trygghet. Det är jätteviktigt, och jag brinner själv för detta och ska göra allt vad jag kan.

Vi vet alla att det inte alltid blir något av alla dessa utredningar, men jag hoppas i alla fall att det här med att stipendier, kulturpriser och annat ska kunna vara pensionsgrundande kan bli verklighet. Delar av det kommer förhoppningsvis att genomföras i alla fall.

Anf. 89 LARS MEJERN LARSSON (S):

Herr talman! Vi socialdemokrater står bakom våra reservationer och särskilda yttranden. Jag yrkar bifall till reservation 9.

Herr talman! Selma Lagerlöf lät i *Gösta Berlings saga* gyllene bin svärma fritt över Värmland – bångstyriga, fria men outhärliga. De spred liv, rörelse och skönhet.

Precis så kan vi se på kulturen. Kulturen är inte ett bihang till samhällsbygget. Den är dess hjärta. Den pollinerar våra tankar, ger näring åt demokratin och formar vår gemensamma berättelse, och utan kulturskapare, konstnärer, författare, musiker och skådespelare tystnar denna gemensamma berättelse.

Just nu är många av dessa bin hotade. Villkoren för att verka som fri kulturskapare i Sverige är ofta otrygga och präglade av tillfälliga uppdrag, låga inkomster och bristande social trygghet. Det är en paradox. De som ger oss mening, tröst och framtidstro får själva kämpa för sin överlevnad. Om vi vill ha ett riktigt kulturliv måste vi också värna om dem som bär det. Precis som bina behöver sina kupor behöver kulturskaparna rimliga arbetsvillkor och långsiktig trygghet.

Att investera i kultur är att investera i vår demokrati, vår identitet och vårt hopp. Låt oss inte glömma Lagerlöfs visdom: De gyllene bina må vara bångstyriga, men utan dem blir livet tyst och fattigt.

Herr talman! Kulturen är inte bara en källa till glädje och eftertanke. Det är också en arbetsmarknad, en livsnerv för tusentals människor i vårt land som försörjer sig genom sitt konstnärliga arbete. De flesta konstnärer, musiker, formgivare och författare är egenföretagare. De syns inte i Arbetsförmedlingens statistik, och de får inte del av det stöd som många andra arbetstagare kan lita sig emot i tuffa tider.

I stället vänder de sig till centrumbildningarna, som är unika och livsviktiga aktörer i det svenska kulturlivet. Det är dessa organisationer som hjälper kulturskaparna att hitta uppdrag, förhandla avtal och få juridisk hjälp och nätverk. Det fungerar som en arbetsförmedling inom kultursektorn och har blivit en allt viktigare aktör på en pressad arbetsmarknad.

Trots detta har deras statliga stöd sänkts. Under 2024 minskade stödet med 5 procent. I år ligger det kvar på samma nivå, samtidigt som inflationen gröper ur värdet ännu mer. Resultatet säger sig självt: uppsägningar, nedskärningar och minskad möjlighet att stötta kulturskapare.

Detta är djupt oroande, för när centrumbildningarna försvagas, då försvagas också hela kulturens infrastruktur. Det blir svårare för konstnärerna att hitta uppdrag, svårare att få rätt ersättning och svårare att få stöd i en bransch som redan är osäker.

Herr talman! Sveriges kulturlän Värmland visar oftast vägen, men även här behövs stöd. I mitt Värmland vet vi vilken kraft kulturen har. Vi ser

det i arbetet med Alma Löv Museum i Östra Ämtervik som sätter samtidskonst på kartan, mitt i glesbygden. Vi ser det i Arvika Konsthall, där unga konstnärer får växa fram. Västana Musik & Teater är någonting alldeles eget. Deras sätt att blanda berättelser, folkmusik och dans är magiskt. De griper tag i hjärtat och lämnar ingen oberörd. Det är sådant som bygger både själ och stolthet i bygden.

Bakom detta står alla de vardagshjältar som jobbar med kultur varje dag. Musiklärare, bibliotekarier, scenkonstpedagoger och frilansare får kulturen att leva, inte för att det är enkelt utan för att de inte kan tänka sig att göra någonting annat. Men deras engagemang räcker inte ensamt. Vi politiker måste också ta ansvar. Vi måste stötta, satsa på och stå upp för kulturen, för utan stöd falnar elden, och det har vi inte råd med.

Herr talman! Jag vill även prata om kulturskolan, grogrunden för framtidens kulturliv. Lika viktig som möjligheten att verka som kulturskapare är möjligheten att växa in i kulturen som barn och ung. Kulturskolan är en av de allra finaste investeringar vi kan göra, både för individen och för samhället. Den ger barn och unga från alla bakgrunder chansen att spela, sjunga, skapa och uttrycka sig.

I Karlstad har kulturskolan öppnat dörrar för generationer av barn, och jag har själv sett vad det betyder för självförtroendet, kreativiteten och sammanhanget att få hålla ett instrument i handen, stå på en scen och uttrycka sin känsla i färg och form.

Henrik Dorsin, en av våra mest folkkära skådespelare, uttryckte i förra veckan tvivel på att han skulle ha samma möjligheter att slå sig fram inom sitt yrke om han vore ung i dag. Han pekade på det minskade stödet till kulturskolan och avvecklingen av roliga timmen – de där små men avgörande fröna till kulturell bildning och kreativ utveckling.

Herr talman! Jag citerar vad Henrik Dorsin sa i Dagens Nyheter: ”Hade man som jag en fallenhet för skådespeleri så fanns det andra möjligheter på den tiden. Även om man inte hade ekonomiska förutsättningar.”

Han sätter fingret på hur allvarliga konsekvenserna kan bli när tillgången till kulturutövning begränsas, särskilt för barn som inte har ekonomiska förutsättningar hemifrån.

Även här finns oroväckande tendenser. Avgifter höjs, utbudet minskar och tillgången blir ojämlik mellan kommuner. Vi riskerar att kulturen återigen blir någonting för de få i stället för de många.

Herr talman! Det stannar inte vid Henrik Dorsin. ”Jag är säker på att varje ’problemunge’ som plockar upp en pensel eller gitarr och ges tillgång till en ateljé eller replokal är en stor vinst för samhället.” Det säger Lars Winnerbäck i ett filmklipp som premiärvisades under Grammisgalan den 27 mars.

Jill Johnson uttrycker sin förfäran kring den kris som nu hotar Sveriges replokaler och musikliv, och hon är långtifrån ensam. I ett gemensamt upprop har flera av Sveriges största artister, – som Håkan Hellström, Shellback, Karin Dreijer, The Hives och många fler – protesterat mot regeringens nedskärningar i folkbildningen.

Uppropet har gjorts i form av en film där en stor del av Sveriges artistelit och ett flertal unga musiker uttrycker sin oro över den minskade tillgången till just replokaler. Flera välkända namn vittnar om vad replokaler har betytt för dem under uppväxten. Bakgrunden till uppropet är att regeringen har minskat statsbidraget till studieförbunden med 250 miljoner

kronor under 2024 och med ytterligare 100 miljoner kronor 2025. Inför 2026 planeras ytterligare en minskning om 150 miljoner kronor.

Herr talman! Det är inte bara jag som ställer mig frågan: Vad händer med kulturens förutsättningar i vårt land?

Herr talman! Kulturen är inte bara en fråga om identitet, yttrandefrihet eller livskvalitet; den är också en fråga om jämlikhet, rättvisa och framtidstro. Det är därför vi måste ha en kulturpolitik som säkrar rimliga villkor för kulturskapare, återställer och stärker stöden till centrumbildningarna, satsar långsiktigt på kulturskolan och gör den tillgänglig för alla samt erkänner kulturens roll i arbetsmarknadspolitiken och i demokratin.

Det här är inte en kostnad – det är en investering. Med varje krona vi lägger på kultur bygger vi ett starkare, klokare och mer sammanhållet samhälle. Och vi gör det tillsammans med kulturskaparna, med civilsamhället, med kommunerna och med alla dem som bär kulturen på sina axlar.

Herr talman! Jag ska avsluta med ett citat. ”Egentligen är kulturen i mångt och mycket svaret på frågan vad som är värt att försvara.” Så sa Finlands president Alexander Stubb vid Nordiska rådets temasession i Helsingfors den 1 april.

(Applåder)

Anf. 90 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! I går kände jag hopp och framtidstro. Det kan verkligen vara svårt att känna hopp och framtidstro i de här tiderna, så det var ack så välbehövligt.

Tillsammans med kollegorna i utskottet hade vi ett seminarium om kulturen i norr. Förutom en lång lista över intressant kultur i norra Sverige att ta del av framöver var min behållning av seminariet det brinnande engagemanget för att skapa mötesplatser och kultur. Det är ett engagemang som gav framtidstro och smittade av sig. Låt mig berätta om några av inspirationskällorna!

I Vitsaniemi, en liten by strax söder om polcirkeln, växer Konsthall Tornedalen fram. Byggnaden finns inte än, men verksamheten har startat. Målet är att utställningar med konstverk från de stora museerna ska kunna ställas ut där – särskilt sådana konstverk som har skapats i norr men samlats i arkiv i söder. Engagemanget är stort för att se tornedalsk konst i Tornedalen, och många vill vara med och bidra till att få byggnaden på plats.

I Jokkmokks kommun ligger Jillat, ett samiskt danscenter där eldsjälar har byggt upp ett produktionshus för frilansande konstnärer som särskilt välkomnar dansare från Sápmi och andra urfolk. ”Jillat” betyder för övrigt ”tindra” – ett underbart uttryck. När vi lyssnade till föreläsarna från Jillat tror jag att vi alla föreställde oss barns tindrande ögon när de för första gången upplever magin i ett fantastiskt dansuppträdande.

I Sundsvall finns Sveriges äldsta rockklubb, Pipeline. Där förenar musiken gubb-bandet som spelat ihop sedan 70-talet med 14-åringar som tar sina första stapplande steg ut på scenen. Eldsjälar i generationer håller igång verksamheten, i medgång och motgång.

Herr talman! Dessa och alla de andra exempel vi mötte i går – och som vi möter varje vecka när vi besöker kulturskapare, institutioner och eldsjälar – påminner oss om hur viktigt det är med tillgång till kultur. Engagemang föder engagemang, gemenskap byggs och oväntade möten uppstår. Kulturen är verkligen samhällets intellektuella infrastruktur. Den ger män-

Prot. 2024/25:99

10 april

*Tillgång till kultur och
kulturskaparnas villkor*

niskor verktyg att förstå, ifrågasätta, påverka och se sig själva och samhället ur nya perspektiv. Det är därför ett levande kulturliv är så viktigt för oss liberaler.

När människor utövar eller tar del av kultur föds inspiration, kreativitet och nya idéer. Kultur kan öka människors nyfikenhet också på sådant som de tidigare inte riktigt var intresserade av eller inte ens visste fanns. I mötet med kultur växer man som människa. Kulturpolitiken handlar därför om att skapa förutsättningar för människor att lära sig mer om sig själva, sin personlighet, sin förmåga och sina fördomar, liksom sitt sammanhang, sitt samhälle, sin samtid och sin framtid – kort sagt om livet, helt enkelt.

Herr talman! Hur skapar vi då dessa förutsättningar? Vilken är vår roll här i riksdagen? Ja, för det första kan ju inte ens eldsjälarna leva på luft och vatten. Statlig finansiering är en viktig och nödvändig grundplåt för att säkra tillgång till kultur för alla. Men vi behöver också öppna för fler vägar till finansiering. Målet måste vara att kulturkakan blir större genom att såväl stat som andra bidrar.

Konsthall Tornedalen är förresten ett väldigt bra exempel på det här. Där har man hittat olika kreativa lösningar till finansiering. Där kan den som vill bidra genom att köpa några plankor, skruv eller en säck sand. Man får det såklart inte hemskickat, utan det går till själva bygget. På så sätt får man vara med och skapa mer kultur.

För det andra behöver vi riva de hinder som man stöter på i de kreativa näringarna och i den ideella sektorn. Inget kan ta död på ett brinnande engagemang som onödig byråkrati och krångliga regler.

För det tredje är vår roll att hålla armlängds avstånd till kulturen. Det är inte minst viktigt för kulturskaparnas villkor. Det är aldrig politikens roll att lägga sig i innehållet. Kultur måste få provocera; det är en del av vår yttrandefrihet. Inte heller ska vi ha system som styr kulturen genom ekonomiska incitament som inkräktar på kulturens frihet.

Herr talman! I dessa oroliga tider av tullkrig, riktiga krig och annan galenskap hamnade vi såklart även i går i temat beredskap när vi pratade om kultur i norr. Kulturen är viktig i sig, för att vi är människor, och kultur handlar om oss. Men kulturen hjälper oss även att bygga försvarsvilja och låter oss tänka på något annat en liten stund.

Inte minst i Ukraina ser vi kulturens betydelse mitt i brinnande krig. Ukrainarna slåss mot den ryska invasionen, inte bara för att få behålla sitt lands gränser utan även för att få behålla sin kultur och vara som de är. Det handlar både om deras fysiska kulturarv och om deras sätt att leva och vara.

Herr talman! För att sluta där jag började: Jag hoppas att även Ukrainas tappra folk i sin svåra situation får känna glimtar av hopp och framtidstro genom kultur.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 91 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3 i betänkandet.

Det här är ett betänkande som är ganska spretigt på många sätt och som behandlar många olika ämnen. Jag kommer dock att fokusera på kulturell frihet och kulturskaparnas villkor.

I två år har jag suttit i kulturutskottet, men jag har en historia av att sitta i många andra utskott i Sveriges riksdag. Under de här två åren har det varit ganska mycket debatt kring de här frågorna, vilket är bra. Jag tror att det är jättebra att ha en spänstig debatt. Det är bra för demokratin, om inte annat. Men det har också fått mig att tänka mycket på var vi i Sverige befinner oss när det kommer till de här frågorna och varför vi är där vi är. Vad är det som ligger bakom att vi har de strukturer och system som vi arbetar efter på olika sätt?

Som jag också har nämnt många gånger tidigare i den här kammaren är jag uppvuxen i en familj som har livnärt sig på scenkonst och som kulturskapare. Alla vi människor präglas självklart på olika sätt av vår historia, var vi kommer ifrån och vår uppväxt, och det är klart att det här har påverkat mig jättemycket.

Jag har en pappa som har varit musiker sedan långt innan jag föddes och livnärt sig på det. Han växte upp i Göteborg under proggtiden. När han sökte bidrag för sin verksamhet fick han aldrig stöd. Det är klart: Han hade inte vänsteråsikter, han var inte kommunist och han sjöng inte om punk på det sättet. Han hade andra åsikter, och det är klart att det påverkade hur man gav stöd. Uppenbarligen handlade det inte om kvaliteten på musiken, eftersom man sedermera nådde framgång och slog över hela världen. Men de andra banden, som fick miljoner i stöd, blev det inte så mycket av i slutändan.

Jag tror att anledningen till att det var så under 68-vänsterns frammarsch genom institutionerna var att man hade en tydlig politisk agenda. Jag har många gånger lyft fram effekterna av att man från socialdemokratin 1974 lade fram en proposition där man ville motverka kommersialismens negativa inverkan på kulturen. De fria kulturskaparna blir beroende av den hand som föder dem.

Det finns många exempel. Jag läste nyligen om Abbas historia. Socialdemokratin och vänsterrörelsen var mot Abba och deras glitter och glamour; det kommersiella var fruktansvärt på olika sätt. Man skulle motverka kommersialismen och dess negativa inverkan på kulturen, vilket man för övrigt fortfarande skriver i Socialdemokraternas inriktningsprogram för kulturen.

Nu pratar man om musikundret som om det vore någonting man välkomnade under den sista delen av 1900-talet, men det var inte så. Det är tragiskt att man har gjort kulturskapare så beroende av offentliga medel. Det måste brytas. Det kommer att ta tid, men vår ambition är att det ska bli mycket enklare att stå på egna ben som kulturskapare. Det är väldigt viktigt.

Att arbeta inom underhållningsbranschen är någonting fantastiskt vackert. Jag känner jättemånga som jobbar inom den branschen. Det är någonting som man ska vara väldigt stolt över. Något som var påtagligt under pandemin – jag satt i finansutskottet under den tiden och hanterade småföretagens villkor – var att man som icke offentligberoende kulturskapare inte ens såg sig som kulturskapare. Man såg det som att man jobbade i underhållningsbranschen.

Det var väldigt påtagligt, och det här är ganska unikt. När jag reser runt i olika andra länder och tar upp den här frågan med kulturpolitiker märker jag att Sverige sticker ut. Man har där inte den syn på kultur som man har i Sverige.

För två veckor sedan var vi i folketinget i Köpenhamn för att träffa kulturskapare och politiker. Vi diskuterade den danska modellen för finansiering av kulturen. Man jobbar där med fonder och har en helt annan syn inom det privata näringslivet. Man är med och finansierar kulturen på ett helt annat sätt. Det är en helt annan attityd. Det är stor skillnad mellan våra två grannländer i de frågorna.

Det är klart att det finns mängder av kultur som behöver finansieras med offentliga medel. Det gäller inte minst barn och unga, kulturarvet och så vidare. Men jag som sverigedemokrat kan värja mig mot att man ibland ska vara med och finansiera att vuxna människor till exempel ägnar sig åt någon viss form av hobby. Jag tycker att det blir fel. Jag tycker att man som vuxen människa måste ha med sig i sin grundtanke att man ska hitta egna förutsättningar för att finansiera sin verksamhet.

Reaktionerna på filmtoppmötet var ganska slående; det handlar om den egna synen på den egna rollen i den samtid vi lever i. Det behövs ett entreprenörskap även inom kulturen. Vi kan inte leva på bidragsberoende. Det är inte rimligt i längden.

Vad är då kulturell frihet? Den frågan har jag ställt mig ganska ofta den senaste tiden. Det blir naturligtvis nästan en filosofisk diskussion när man ska prata om vad frihet egentligen är. Men är man fri om man präglas av sin omgivning, av utbildningsväsendet och av åsiktskorridorer, som vi har diskuterat mycket? Vad är stigmatisering? Vad innebär det att ha en avvikande åsikt på sin arbetsplats, att inte tycka som alla andra? Vad innebär deplattformer? Vilken hand är det som föder en? Vågar man egentligen säga vad man tycker och tänker? Jag menar att det inte är så.

Efter att vi haft debatter i kultursammanhang kommer personer fram till mig och frågar – ibland viskar de: Skulle jag kunna få prata med dig i enrum lite grann? Jag vill bara säga att jag håller med dig. Jag tycker att det du sa var bra. Men jag kan inte säga det offentligt. Jag kan inte säga det så att andra hör. Jag får också mejl från folk som skriver: Du Alexander! Jag vill bara säga att jag tycker att du gör ett jättebra jobb för kulturen. Men på grund av min situation på arbetet kan jag inte stå upp för det, för jag är rädd för att bli avskedad.

Är vi fria då? Jag tycker inte det. Jag tycker inte att det är frihet. Är det så att vi kanske lurar oss själva när vi säger att vi har en fri kultur i Sverige, om vänsterideologi dominerar utbildning, institutioner och myndigheter och personer med avvikande åsikter pressas att inte våga säga vad de tycker? Jag tror det. Om man riskerar att bli stigmatiserad gäller ju inte ordet frihet i den bemärkelsen.

Sverigedemokraterna har tillsammans med regeringen arbetat aktivt för att hitta vägar att skapa förutsättningar för kulturskapare att hitta andra finansieringsmöjligheter, så att de kan stå på egna ben. I dag säger min pappa: Jag är glad att jag inte fick några stöd utan fick lära mig själv att stå på egna ben från början. Det gjorde mig framgångsrik, säger han. Jag tror att det gäller många andra också.

De förslag som ligger är bra, men jag tror i ärlighetens namn att vi skulle behöva se en betydligt större reform av kultursektorn. Jag menar att det här också sitter i institutionernas väggar. Likt fågelungar i fågelboet har man lärt sig att skrika högre för att få mamma fågel att komma med mer föda. Det är inte bra. Man behöver i stället lära sig att skapa egna förutsättningar.

Men långsamt förändras detta. Vi har hört exempel på det här i dag, och jag vill ge ett annat exempel. När jag är ute och pratar med organisationer inom kultursektorn frågar jag: Hur ser er styrelse ut? Hur är den uppbyggd? Nästan alltid består den av folk från olika delar av kultursektorn. Det brukar vara människor som inte alls har förmåga att tänka i nya banor i fråga om finansiering.

Vissa har dock faktiskt tagit in näringslivet i styrelserna. Det är ganska spännande. När jag frågar vilken responsen varit när de frågat näringslivet om att ingå i styrelserna får jag höra att det kommit väldigt positiva besked. Det är många från näringslivet som har hjärta för kulturen och vill vara med och utveckla. De organisationerna har faktiskt lyckats bättre. De har lyckats hitta olika andra vägar att hitta finansiärer.

Det krävs entreprenörskap. Har man inte det själv är det bra att ta hjälp från andra som har det. Jag tror att vi behöver se den förändringen. Vi sverigedemokrater kommer framöver att arbeta aktivt för att på olika sätt utveckla kulturen åt det hållet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jonas Andersson (SD).

Anf. 92 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Alexander Christiansson för anförandet, som tydliggör åsiktsskillnaderna inom kulturutskottet. Jag tror att vi alla tycker att det är bra att vi har en debatt där skillnaderna kommer fram. Jag har tänkt länge på det här med att man ofta säger att vi är överens inom kulturen, att vi drivs av samma kulturpolitiska mål och så vidare. Det är väl snarare så att debatten tyvärr gått lite under radarn för de stora medierna och så vidare. Därför har man inte sett de här ideologiska skillnaderna, och det är kanske också en orsak till att de har lyckats växa, vilket de gör.

Jag ska inte gå in alltför mycket på de åsikter som vi inte ställer upp på, till exempel det här med att det inte skulle vara värt att stödja den ideella kulturen som hobby och vad jag tycker är ett misstänkliggörande som går ut på att man skulle stödja vänsterinriktad kultur och inte annan, något som jag inte alls tror stämmer.

Jag tänkte i stället fråga hur Sverigedemokraterna ser på det här med att bredda finansieringen och få in näringslivet. Alexander Christiansson nämnde det danska systemet. Jag tycker också att det är bra. Carlsberg, Mærsk och andra stora finansiärer ger pengar till kulturen. I Sverige har vi av historiska skäl en annan struktur. Wallenberg, de här med Tetra Pak och så vidare började för hundra år sedan lägga in pengar i forskningen snarare än i kulturen. Det är jätteviktigt för forskningen. Det är otroligt viktiga pengar, men de kom inte till kulturen.

Att det nu är läge för det här tror jag att vi är rätt överens om. Vi måste försöka få in näringslivet som finansiär utan att staten för den delen backar. Vad vill Sverigedemokraterna göra för att uppmuntra näringslivet att fondera pengar till kulturen?

Anf. 93 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Mats Berglund för en relevant fråga som diskuteras mycket. Inte minst har Parisa Liljestrand pratat mycket om de

kreativa branscherna, och en del utredningar har gjorts om hur kulturen i Sverige finansieras.

Jag ser det som en ganska stor omläggning, och det handlar ofta om attityd. Jag tror att man inom kultursektorn har en del fördomar mot näringslivet. Som jag nämnde i mitt anförande har jag haft en del spännande diskussioner med kulturarbetare, som inte alls vet hur de ska lösa detta. Men när frågan har ställts till näringslivet om det finns ett intresse av att sitta i styrelsen för ett museum eller en teater har näringslivets respons varit överväldigande. Man sitter gärna med i styrelser och kommer med nya, kreativa idéer och sätt att tänka när det gäller finansiering, och i dessa fall har det faktiskt också gått väldigt bra.

Jag tror att det handlar mycket om kulturförändring och självbild. I mitt anförande försökte jag belysa att jag upplever att kulturskapare ofta har ett visst tankesätt och en viss syn på sig själva eftersom de är präglade av sin uppväxt och utbildning. Det är tråkigt, för jag upplever inte detsamma i Danmark. Där har kulturskaparna en annan attityd och en annan syn på det privata. Jag menar att det i mångt och mycket är ideologi som ligger bakom, för 1974 års kulturproposition är väldigt tydlig när det gäller just frågan om det privata.

Anf. 94 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Det var ett intressant svar.

Det var inte motverka kommersialismen ledamoten sa i talarstolen utan motverka kommersialismens negativa inverkan. Jag tycker att man ska motverka negativ inverkan, så då är det väl bra att statliga medel går till det.

Det är inte min uppfattning att kulturlivet har en negativ syn på privata pengar. Vi har kanske träffat olika delar av kulturlivet, för jag tycker att det snarare finns en förhoppning att näringslivet ska vara med och finansiera kulturlivet. Det viktiga för vår del är att staten inte drar sig undan. Nu kan man få uppfattningen att om staten drar sig undan skapas ett vakuum där någon annan kommer in, men den mekanismen tror jag inte på. Kulturskapare är i stor utsträckning egenföretagare och jobbar på kommersiell basis; de måste ju dra in pengar till sin egen försörjning.

Det är snarare så att i delar av näringslivet har kultur en negativ klang och låg status, och det är här vi behöver göra den stora förändringen.

Klyftorna i samhället ökar, och det är en av de mest oroande tendenserna i dagens samhälle. I Sverige går det fort, och här finns nu många dollarmiljardärer. Denna grupp skulle vi behöva få in i bidragsgivningen på det sätt som skedde för drygt hundra år sedan med familjen Wallenberg och så vidare.

Anf. 95 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Även om jag sa något annat står det "kommersialismens negativa inverkan på kulturen" i mitt manus, och det var givetvis det jag menade. Och återigen: Jag tror att detta har skapat denna diskrepans.

När jag har besökt andra länder med kulturutskottet och på egen hand har jag ställt frågor om detta. Ibland förstår de inte vad jag menar eftersom de har ett annat sätt att se på kulturfinansiering, kulturell frihet och så vidare.

Mats Berglund har rätt. Det handlar inte bara om kulturens syn på näringslivet. Näringslivets syn på kulturen är ett minst lika stort problem. Ta till exempel näringslivstoppens kända uttalande ”Vad fan får jag för pengarna?”. Man tycker att man betalar hejdlöst mycket pengar i skatt när man jobbar och sliter och undrar vad man får tillbaka. Långa vårdköer? Och nu ska jag vara med och finansiera kulturen också! Någoting kan väl politikererna göra rätt!

Jag kommer själv från näringslivet och skulle vilja påstå att det finns sådana tongångar där.

Det jag försöker få fram är att vi måste tänka större om vi ska komma till rätta med detta. En attitydförändring från båda håll tar mer än fyra år, och vi behöver jobba mycket mer med incitamenten, exempelvis gåvoskatteavdrag, så att näringslivet vill vara med och bidra till kulturen. Det är dock små skruvar, och det löser inte allt. Men att börja prata om det på ett annat sätt tror jag kan bidra. Det finns ju något fint med att som företagare vara med och bidra till kultur, och jag tror att de flesta inom näringslivet tycker det. Låt oss därför hitta incitament för att göra det enklare.

Anf. 96 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr talman! *Tillgång till kultur och kulturskaparnas villkor* är namnet på betänkandet vi nu debatterar. Det är en viktig debatt när arbetslösheten bland kulturarbetare har ökat med runt 30 procent sedan denna regering tog över med hjälp av Sverigedemokraterna.

Allt är naturligtvis inte regeringens fel, utan det handlar troligtvis om en kombination av flera olika saker. Men det finns riktade nedskärningar från regeringen på några områden och för låga eller inga uppräknings- och stödet på andra områden. Inflationen och den dysfunktionella elmarknaden har inneburit stora problem med ökade räntor, höjda hyror, högre uppvärmnings- och elkostnader och så vidare. För regioner och kommuner har dessutom pensionskostnaderna varit ett stort bekymmer i och med den höga inflationen.

I detta läge har regeringen prioriterat skattesänkningar för de allra rikaste i stället för att skjuta till de medel som efterfrågats för att undvika uppsägningar inom den ideella, privata och offentliga kultursektorn.

Herr talman! Det stör mig att Tidöpartiernas representanter i kulturskottet i debatt efter debatt säger att man bara har prioriterat annorlunda. Det handlar om bildning, barn och stöd till Ukraina, men nästan alltid glömmar man att säga att man också har prioriterat att sänka skatterna med 34 miljarder. Ministern har i alla fall pratat om den prioriteringen och sagt att när människor får mer pengar i plånboken kommer de att kunna konsumera mer kultur. Men för de allra flesta ger skattesänkningen knappt något tillskott. En hundralapp eller två räcker inte ens till att täcka den ökade matkostnaden. Och den som går på sjuk- och aktivitetsersättning får inget alls men drabbas exempelvis av högre priser på mediciner.

I går manifesterade organisationen Sveriges Makalösa Föräldrar utanför riksdagen för att tala om att man som ensamstående förälder har svårt att ge sina barn mat månaden ut. Dessutom avstår man från fritidsaktiviteter och kan inte byta ut barnens kläder i den takt de växer. Det är ett hån att hävda att de kommer att kunna gå oftare på bio eller konsert.

När kulturskapare får sämre villkor är risken stor att tillgängligheten försämras. Alla riksdagspartier brukar hävda att de vill ha god tillgäng-

lighet till kultur i hela landet, men då måste de också erkänna detta samband. Utan bra villkor för kulturskaparna får vi inget kulturutbud.

Till en viss gräns kan man anpassa kostymen och spela pjäser med mindre ensembler, låta skådespelarna spela flera roller var, framföra musikstycken med färre instrument och turnera med mindre musikgrupper som arrangörerna har råd att anlita. Men till slut riskerar kvaliteten att bli så låg att man inte kan stå för den. Eller så behöver man höja biljettpriserna så mycket att publiken krymper, och då blir intäkterna ändå inte högre. I slutänden tvingas många lägga ned.

Herr talman! Nu när vi pratar om kulturarbetares villkor vill jag lyfta upp frågan om de stora nedskärningarna på studieförbunden, som har debatterats här tidigare. Ett stort antal musikhus och replokaler har försvunnit på grund av regeringens och Sverigedemokraternas nedskärningar, och mer är att vänta.

I ett upprop från Studieförbunden i samverkan får en lång rad artister som har nått publika framgångar berätta om sin musikaliska väg, och samstämmigheten är stor: Utan en plats att repa på, till låg eller ingen kostnad, hade de kanske aldrig utvecklats till de artister de är i dag. Duktiga musiker och kompositörer är inte något man trollar fram ur intet. Nu eroderar Tidöpartierna grunden för det svenska musikundret, som man är så stolt över och som ska stärka Sverigebildens och ge exportinkomster.

Kulturutbildningarna är redan i dag de mest snedrekryterande vi har på våra högskolor och universitet. Arbetarklassens unga vågar inte satsa och ta studielån för att verka i en så osäker bransch. Om nu dessutom den informella bildningsvägen genom studieförbunden stängs kommer vi att få en ännu mer homogen kultursektor.

Jag blev lite förskräckt tidigare när Kristina Axén Olin från Moderaterna gjorde ett yvigt inlägg här. Det gjorde mig faktiskt både förvånad och förskräckt, så jag måste ta någon minut och bemöta det. Jag tycker att hon kom med en rad misstänklighetsöranden mot studieförbunden. Hon till och med nämnde enskilda medarbetares partitillhörigheter på ett sätt som vi inte brukar göra. Jag tycker inte att det är respektfullt och heller inte ett debattklimat som vi ska ha här.

Jag tycker också att man ska vara mer varsam med sanningen om vad som är vad i det här. Det kom till exempel klagomål på åldersspridningen bland deltagarna. Då tycker jag att det är viktigt att åhörarna får reda på att det inte är tillåtet att registrera deltagare under 13 år för statsbidrag. Det finns en 13-årsgräns, så det är inte konstigt att det inte finns yngre barn registrerade i verksamheterna.

Den unga gruppen finns framför allt i musikverksamheterna. Om regeringen menar allvar med att nå ut till unga är det viktigt att se på musikverksamheten. Om Moderaterna inte vet varför musikhus och replokaler läggs ned tycker jag att man ska kontakta organisationerna och studieförbunden och fråga dem i stället för att komma med olika påståenden här i kammaren, för det tycker jag är oseriöst.

Vår ordförande i utskottet försökte ge en förklaring. Det kan vara så att det är väldigt höga kostnader för lokaler, något som hör ihop med det jag nämnde tidigare: inflation, uppvärmningskostnader, hyror, räntor och så vidare. Det kostar att ha hus. Samtidigt bedrivs mycket av den övriga studieverksamheten av ideella aktörer. De stora kostnaderna – de fasta kostnaderna – finns i fastigheter. Jag tycker inte att det är så svårt att förstå.

Jag tycker också att åhörarna behöver få veta att alla partier här i kam-maren utom Sverigedemokraterna är knutna till ett studieförbund. Det är därför det genom åren har funnits en bred förståelse för vikten av studie-förbundens verksamhet, för att vi alla har en koppling. Vi bedriver studier själva som partier genom studieförbunden. Moderaterna är till exempel knutna till Medborgarskolan. Gå hem och fråga er egen organisation hur neddragningarna funkar egentligen! Det är inte svårt.

Men nog om detta, även om det fanns lite annat om Ibn Rushds och Kulturens nedläggningar. Vi får spara det till en annan gång, för nu vill jag avslutningsvis, herr talman, lyfta fram de förslag som Vänsterpartiet har för att stärka kulturskaparnas villkor.

Vi ser att regeringen behöver komma till skott i frågan om stärkt soci-alförsäkring kopplat till utredningen om SGI och skyndsamt hantera frå-gan om AI och upphovsrätten.

I vår budget för 2025 finns satsningar på scenkonstallianserna, som är en anställningsform särskilt anpassad till de osäkra förhållanden som många kulturarbetare har. Fler musiker, dansare och skådespelare skulle kunna få en tryggad försörjning med vårt förslag.

Vi föreslår också satsningar – 30 miljoner – på MU-avtalet för bild-konstnärer. De har väldigt låga ersättningar i dag och skulle behöva garan-teras rimliga nivåer. Även den individuella visningsersättningen vill vi höja.

Sedan behövs förstås en återställning av stödet till studieförbunden. Vi vill också se breda satsningar på hela kultursektorn och även förstärk-ningar av kommuner och regioner så att de kan se till att vi har fungerande folkbibliotek, kulturskolor och så vidare. Det skulle säkra ett kulturutbud i hela landet.

Det förslag från Vänsterpartiet som finns med bland de motioner som behandlas i dagens betänkande rör möjligheten för personer med funk-tionsnedsättning att ta del av kultur och ha en aktiv fritid. I dag finns en mängd hinder för detta. Den här veckan har vi till exempel kunnat läsa i medierna om hur indragen ledsagning bland annat har lett till att paralymp-iern Nicolina Pernheim Goodrich kan behöva avbryta sin idrottskarriär.

Frågor om färdtjänst och ledsagning avgörs inte i vårt utskott, men vi från Vänsterpartiet vill att de verksamheter som får offentligt stöd ska vara så tillgängliga som möjligt. Därför vill jag yrka bifall till reservation 14, som handlar om den frågan.

(Applåder)

Anf. 97 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Vasiliki valde att ställa frågor och verkade inte vilja förstå vad jag sa tidigare om neddragningen på studieförbunden. Jag ber därför att få upprepa det, lite lugnare den här gången.

Först och främst ska jag be att få tala om för Vasiliki att jag inte har något studieförbund. Medborgarskolan är inte mitt studieförbund. Med-borgarskolan finns, absolut. Medborgarskolan är ett av de få studieförbund som nu expanderar när det gäller barns och ungas kultur. De håller precis på att starta ett kulturhus i Malmö, och i går blev det klart att de tar över Calle Flygare Teaterskola. Det är väldigt roligt att Medborgarskolan följer de statliga kulturmålen och prioriterar barn och unga.

Det jag menade tidigare var att det stämmer att vi drar ned från 1,8 till 1,3 miljarder kronor under tre år när det gäller studieförbunden. Å andra sidan är det två studieförbund färre som ska dela på de statliga bidragen, eftersom Ibn Rushd och ytterligare ett har valt att lägga ned. Ibn Rushd lade ned eftersom de fick bidragen indragna.

Herr talman! Jag tycker fortfarande att det är märkligt och tråkigt att studieförbunden – inte alla men de flesta – väljer att lägga ned replokaler när de får mindre pengar. 40 procent av deltagarna i studieförbunden är ju högskoleutbildade pensionärer. Den stora merparten av verksamheterna handlar inte om musik över huvud taget utan, som sagt, om djurvård, facklig verksamhet, historia, religion, släktforskning och alla möjliga andra aktiviteter. Därmed inte sagt att de inte är bra, men jag tycker att det är anmärkningsvärt att studieförbunden väljer att lägga ned just verksamhet för barn och unga och musikverksamhet.

Herr talman! Därför vill jag återigen fråga Vasiliki: Tycker hon att det är vi som ska tala om för studieförbunden vilken verksamhet de ska bedriva, eller ska vi fortsätta att försöka hålla armlängds avstånd? Är det bara regeringspartierna och SD som tycker att vi ska hålla armlängds avstånd? Tycker inte Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet det?

Anf. 98 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! Både jag, ledamoten och flera andra har beklagat att man lägger ned just musikverksamheten. Det tycker inte jag är att styra, utan det är att beklaga. Det är en viktig verksamhet, och det låter som att vi är överens om det och att ledamoten tycker att det är synd att den läggs ned. Då tycker jag att man kan ta ett samtal. Det är inte att försöka styra, utan det är ta reda på varför det är på det sättet. Det tycker jag inte är problematiskt. Vi har en dialog med olika organisationer, och de vill på olika sätt framföra att det är väldigt beklagligt.

Det jag inte förstår är om ledamoten trodde att det inte skulle märkas att man planerar att skära ned med 500 miljoner kronor. Eller är det så att ledamoten nu argumenterar för att man borde skära ned på den verksamhet som berör de 40 procent högskoleutbildade som ledamoten nämnde två gånger? Då tycker jag att man är inne och styr.

Man kan också skapa ett annat regelverk. Som jag sa är det 13-årsgräns. Tycker man att det ska ändras för att man ska jobba mer med barn och unga, eller vill man sätta ett övre tak för att pensionärer inte ska få vara med? Jag ser att Tidöpartierna har andra satsningar på ensamma pensionärer just för att många äldre sitter ensamma. Då är det utmärkt att de kan vara med i en studiecirkel.

Det finns något mer som är viktigt. Jag som har ett klassperspektiv i min politik ser att många med låg utbildning framför allt finns i glesbygd, på landsbygden och på mindre orter. Där försvinner mycket verksamhet nu därför att det blir dyrare när det är färre deltagare. Flera av lokalerna står tomma på mindre orter. Om man vill se till att det finns verksamhet i hela landet – på mindre orter och på landsbygden – ska man inte skära ned. Detta tycker jag är viktigt att säga.

En annan poäng är att många av de kurser som äldre högskoleutbildade går, som ledamoten nämnde, är kurser som de betalar för själv. Mycket är avgiftsfinansierat av deltagarna och betalas inte med skattepengar.

Anf. 99 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! All bildning är bra, och all kunskap är bra – absolut, det är jag den första att instämma i. Men om man vill ha en bokcirkel kanske man inte alltid måste lägga det som en studiecirkel och få pengar för det. Man kanske kan läsa böcker och fika ihop utan att för den skull lägga det som en studiecirkel.

Jag tycker ändå att det är anmärkningsvärt att studieförbunden, eller rättare sagt de flesta av studieförbunden, väljer att göra en neddragning på just replokaler för barn och unga när vi nu har som mål att prioritera barn och unga och tycker att det är viktigt att barn och unga får ta del av kultur. Man kunde ha valt att göra en besparing på andra sätt.

Det kvarstår att det inte är vi som ska styra studieförbunden. Studieförbunden är själva ansvariga för att välja vilka verksamheter de prioriterar och lägger pengarna på. Det är ju inte så att jag ska kontakta mitt studieförbund och tala om hur de ska använda skattepengarna. Det är i alla fall inte en politik som jag och Moderaterna och regeringspartierna inklusive Sverigedemokraterna står bakom.

Anf. 100 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! Den poäng jag ville göra när jag nämnde att alla partier är anknutna till studieförbund handlade om det som ledamoten gjorde – att lyfta upp en enskild medarbetare och misstänkliggöra den personen.

Det är ju så att alla studieförbund är nedlusade med människor som har partianknytning. Det har ju varit partier som varit med och startat studieförbunden. Det finns massor av medarbetare som har partibok eller har ett ideellt uppdrag på sin fritid, och det är inget konstigt. Det tycker jag är fullt naturligt. Bildning är viktigt, som ledamoten säger, och partierna bedriver också bildningsverksamhet genom studieförbunden. Det var den poängen jag ville göra med det.

En annan poäng som jag gjorde i mitt inlägg handlar om att ledamoten står här och klagar på prioriteringar som studieförbunden har gjort. Det är ju regeringen och Sverigedemokraterna som har gjort den stora prioriteringen här – att plocka bort 500 miljoner till bildning, som ledamoten säger är viktigt.

Ni har prioriterat att sänka skatterna med 34 miljarder, och de pengarna har framför allt gått till dem som redan hade det väldigt gott ställt – de som har 65 000 och över i månadsinkomst. Den prioriteringen har ni gjort. Ville ni att de lågutbildade på landsbygden skulle få bildning hade ni valt annorlunda.

(Applåder)

Anf. 101 CATARINA DEREMAR (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 7 under punkt 3.

Tillgång till kultur och kulturskapares villkor är två delar som är varandras förutsättningar. Vad kan vi politiker göra för att underlätta och för att infrastrukturen ska fungera, och hur ska vi ge kulturskaparna de bästa förutsättningarna och samtidigt hålla armlängds avstånd?

Det är klart att vår uppgift blir att se till att infrastrukturen finns där och fungerar. Då ska vi inte radera det som i dag är grundläggande för att vi ska ha tillgång till kultur oavsett var i landet vi bor.

Då blir civilsamhället grundläggande. Biblioteken blir forum för mer än endast böcker och läsning. De blir rum för samtal och platser att mötas på för att ta del av en konstutställning eller möta kultur från skilda genrer.

Föreningssverige, herr talman, är verkligen en resurs som vi inte nog kan uppskatta. Det finns en förening i varje liten by i vårt land, och det är ofta den föreningen som håller ihop bygden. Det är allt från idrottsföreningar till hembygdsföreningar eller teaterföreningar. Det här är en förutsättning för att kulturen ska kunna komma ut i landet. Det hänger nämligen på att det är någon som är där och låser upp dörren när teatersällskapet eller författaren kommer för att möta sin publik.

Herr talman! Det har varit en debatt här om finansiering. Vi i Centerpartiet anser att den offentliga finansieringen är viktig och i många fall svår att ersätta. I vissa fall är den kanske inte heller önskvärd, men det är önskvärt att vi tittar på ytterligare finansieringsben till kulturen. Låt oss göra det från grunden, och låt oss ta oss tid att diskutera! Det är fortfarande okänd mark för de allra flesta. Vi behöver resonera så att vi får ett system som garanterar att de offentliga pengarna inte försvinner utan att vi växlar upp den offentliga finansieringen med den kompletterande eller alternativa finansieringen – givet att vi fortsatt kan garantera den konstnärliga friheten.

Jag tycker också att det är intressant att titta på vad man gör i andra länder där man har ett annat synsätt eller redan har ett system för olika sorters finansiering av kulturen.

Vi i Centerpartiet har flera förslag för att kulturskapare ska få fler ben att stå på.

Vi anser att regeringens satsning på Skapande skola är bra. Där kan kulturarbetare få en anställning eller en del av en anställning.

Vi vill att man ska kunna göra avdrag för förstagångsinköp av konst för att ge ytterligare möjlighet för ny konst att komma in på marknaden och inte minst för nya konstnärer att etablera sig.

Herr talman! Att satsa på den fria och frivilliga folkbildningen är också ett sätt att få kulturen att nå fler, inte minst personer med funktionsnedsättningar av olika slag, men också för att få ut kulturen i hela landet.

Förra året arrangerades enligt Folkbildningsrådets verksamhetsberättelse drygt 120 000 kulturarrangemang runt om i vårt land – en imponerande siffra, måste jag säga. Trots det var det en minskning jämfört med tidigare år, alltså åren 2022 och 2023.

Studiecirkeln är ett sätt för unga, nya band att få en struktur för sin verksamhet – om replokalen finns där, förstås. Det här har betydelse för det svenska musikundret, men här kan jag dessvärre konstatera att regeringen har gått helt fel. Att man inte ser kopplingen mellan den lilla studiecirkeln eller kursen på folkhögskolan och det svenska musikundret är verkligen att beklaga. Vi har ändå hört statsministern prata om kulturen och musiken som en ny basnäring. Om man menar allvar med det kan man inte slå av rötterna på det träd som ska växa sig starkt.

Om man menar allvar med det man sa i regeringsförklaringen förväntar jag mig att man också kommer med reformer så att kulturskapare får ökade möjligheter att leva på sin konst.

Herr talman! Precis som Malin Danielsson kände jag ett väldigt hopp i går på vårt seminarium med titeln Kraften i norr – kulturen banar väg. Jag

hoppas verkligen att mina skruvar kommer att passa i den nya konsthallen som ska byggas.

Konsten och kulturen har en alldeles särskild ställning i vårt samhälle, och i den oroliga tid vi lever i just nu är den av yttersta vikt för att stärka vår mentala och själsliga resiliens. Konsten och kulturen ska få utvecklas och stärkas för sin egen skull, och vi politiker ska hålla armlängds avstånd från dess innehåll och ägna oss åt att ge förutsättningar så att den kan frodas och utvecklas och därigenom utveckla och stärka oss som människor.

Anf. 102 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, Catarina Deremar, för anförandet! Jag håller med om mycket av det som framfördes. Till stora delar håller jag med om det som gällde finansiering.

Jag har funderat ganska mycket på Centerpartiets ideologiska kompass som liberalt parti som ska försöka skapa något slags regeringsunderlag med tre partier. När dessa satt i regeringsställning var det inte i närheten av de fantasisummor man lägger fram i dag.

Hur ser Catarina Deremar på möjligheten att som liberalt parti kunna bygga en kulturbudget, med tanke på de ganska stora skillnader som finns? Om vi bortser från studieförbunden är Centerpartiets kulturbudget egentligen väldigt lik regeringens. Det är knappt några förändringar över huvudet taget.

Hur tänker man att man ska få ihop detta? Jag är nyfiken på att höra svaret på den frågan. Det riktades kritik mot den tidigare rödgröna regeringen kopplat till politisk styrning från rapporten vi har citerat många gånger. Kan Catarina Deremar tänka sig att stödja en – gud förbjude – miljöpartistisk kulturminister om det skulle bli så efter nästa val?

Anf. 103 CATARINA DEREMAR (C) replik:

Herr talman! Jag noterar att olika ledamöter i flera debatter har varit väldigt intresserade av att höra hur Centerpartiet ser på nästa regering. Jag kan väl konstatera att den regering som nu sitter inte tänker fortsätta.

Jag har funderat lite när jag hört dessa debattskiften på hur man ska ställa sig till detta. Det jag har presenterat i dag, herr talman, är Centerpartiets politik. Det vill jag också säga till ledamoten Christiansson.

När vi har haft val 2026 kommer vi att gå in i förhandlingen med vår politik. Jag kan inte säga hur valresultatet kommer att bli, så jag har inget bättre svar eller någon närmare förklaring till Alexander Christiansson i denna fråga.

Centerpartiets kulturpolitik innebär att kultur ska finnas i hela landet. Vi ska ge de bästa förutsättningarna inte minst för folkbildningen. Det är en oerhört viktig grundsten för Centerpartiets politik.

Anf. 104 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, Catarina Deremar, för svaret – eller försöket till svar!

Detta är en svår fråga. Jag förstår det. Det är förstås hypotetiskt när man diskuterar detta. Jag tror att anledningen till att inte bara jag utan många andra politiker ställer sig denna fråga är att det finns en viss paradox. Man är nyfiken på att försöka förstå hur man som centerpartist tänker

Prot. 2024/25:99
10 april

*Tillgång till kultur och
kulturskaparnas villkor*

när det gäller dessa frågor. Det är ju inte en orimlig fråga heller. Det är en ganska rimlig fråga att ställa.

Vi sitter själva som regeringsunderlag, så jag förstår verkligen vad det innebär att sätta sig och kompromissa och försöka slå ihop olika ingångar till en gemensam budget och ett gemensamt förslag. Just i det här fallet skiljer det sig dock så enormt och på så många punkter. Jag kan tycka att vi med den regering som sitter nu har haft hyfsat samma ingångsvärden i det mesta. Centerpartiet är ett parti som kallar sig liberalt och som ska försöka få ihop ett underlag tillsammans med vänsterpartier som har en helt annan syn på skattepolitik och finansiering av statliga och offentliga medel.

Centerpartiet har väl historiskt också haft vissa sådana drag när det gäller offentliga medel som ska stödja olika saker, så jag förstår att det kanske finns en socialliberalism.

Tack för försöket till svar! Om du vill utveckla det ytterligare är jag tacksam, och det hade varit väldigt intressant att också få höra svaret på om man skulle kunna tänka sig att stödja en miljöpartistisk kulturminister.

Anf. 105 CATARINA DEREMAR (C) replik:

Herr talman! Jag har ingen åsikt om någon blivande kulturminister. Jag hoppas att den som blir kulturminister efter nästa val kommer att ha en mycket större kulturbudget än dagens kulturminister har. Det är inte så stora delar av reformutrymmet som har gått till kulturbudget, så det är mitt önskemål. Huruvida det blir en miljöpartist eller någon annan återstår att se.

Jag kommer att fortsätta jobba med kulturens förutsättningar. Kulturen ska nå alla människor, och den ska finnas i hela landet. Det är också väldigt viktigt att barn och unga i framtiden får träffa professionella kulturskapare. Jag ber att få återkomma vad gäller regeringsfrågan efter valet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 april.)

§ 14 Litteratur, språk och konstarter

Kulturutskottets betänkande 2024/25:KrU7
Litteratur, språk och konstarter
föredrogs.

Anf. 106 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Herr talman! För tredje gången i historien omsatte bokbranschen över 5 miljarder svenska kronor. I löpande priser ökade bokförsäljningen med 1,7 procent till den högsta siffran någonsin: 5,15 miljarder. Tryckta barn- och ungdomsböcker ökade i volym med nästan 7 procent till 6,5 miljoner sålda böcker. Omsättningen i genren ökade därför med 12,7 procent, eller 733 miljoner. Så skriver Svenska Förläggareföreningen och Svenska Bokhandlareföreningen i ett pressmeddelande.

Ökningen sammanfaller med utbetalningen av det nya statsbidraget för inköp av litteratur till skolan. Det är otroligt glädjande när man direkt ser resultat av våra politiska beslut. Det är beslut som faktiskt gör skillnad.

Bakgrunden till regeringens och majoritetspartiernas satsningar på läsande är en tragedi: att vart femte barn i svensk skola lämnar den utan att kunna läsa och utan att ha knäckt läskoden. Den stora satsningen är att vi just i år har ökat pengarna till skolorna med 480 miljoner kronor i statsbidrag – nästan en halv miljard – för inköp av facklitteratur och skönlitteratur. Det känns riktigt bra i hjärtat.

Vår regering har dock inte bara gjort detta för att öka barns läsande och få fler barn att klara skolan. Jag tittade på vilka beslut vi har fattat bara de senaste månaderna som handlar om böcker, litteratur och barns läsande. Jag kan räkna upp sex saker som vi har fattat beslut om.

Den 22 november kom propositionen om rätt till bemannade skolbibliotek. Den 2 december presenterades de läslistor med litteratur och bokval som Skolverket har tagit fram tillsammans med experter. De ska ge skolor lite hjälp och inspiration till bra böcker att läsa. Den 21 december fattade vi det beslut jag nyss talade om: att lägga nästan en halv miljard i statsbidrag som skolor kan skicka in fack- och skönlitteratur för, vid sidan om läroböcker, som har ett helt annat bidrag.

Den 10 februari fick Myndigheten för tillgängliga medier ett uppdrag att säkerställa att berättigade studenter får tillgång till Legimus. Det är en bibliotekstjänst som finns med kurslitteratur för olika funktionsnedsättningar. Ett problem som har funnits inom läromedelsbranschen och bokbranschen har varit att för många har kunnat ta del av särskilt tillgängliga medel utan att betala för det.

Den 4 april fick Kungliga biblioteket i uppdrag att arbeta fram krav och standard för utlåning av e-böcker och ljudböcker.

Herr talman! Det här var bara de saker som Kulturdepartementet har tagit fram och som vi har fattat beslut om vid sidan av allt det som även Utbildningsdepartementet har gjort för att öka barns läsande. Tillsammans med Utbildningsdepartementet kommer vi att fortsätta arbetet för att fler barn ska lära sig att läsa. Målet är självklart att vartenda barn som går ut årskurs 9 ska kunna både läsa och räkna så att de får ett bra liv och kan delta i det demokratiska samtalet.

Med de orden, herr talman, vill jag hänvisa till och yrka bifall till utskottets förslag till beslut och yrka avslag på de motioner som finns.
(Applåder)

Anf. 107 MATS BERGLUND (MP):

Herr talman! Regeringen har fått kritik under de senaste veckorna för sin – som det verkar – något oengagerade politik kring vårt urfolk, samerna.

För en månad sedan, ungefär, i början av mars, nåddes vi av nyheten att det inte blir någon återbegravning under 2025 av de samiska kvarlevor som fördes bort från Rounala kyrkogård 1915. Orsaken är att de medel, 1 miljon, som regeringen avsatt ligger hos Riksantikvarieämbetet och bara kan sökas av de små ideella sameföreningarna, inte av Sametinget, som är den aktör som skulle kunna klara av att planera och genomföra en återbegravning. Resultatet är att pengarna ligger kvar på Riksantikvarieämbetet. Samerna från trakten runt Rounala kommer att fortsätta behöva leva med

vetskapen att deras anhöriga ligger i kartonger på ett museum i stället för att bli behandlade på det respektfulla sätt som den svenska staten faktiskt har erkänt och beslutat.

I slutet av mars kom ytterligare en nyhet. FN:s rapportörer om mänskliga rättigheter och urfolks rättigheter riktar allvarlig kritik mot den svenska regeringens hantering av sanningskommissionen för det samiska folket. Kommissionen har inte tilldelats tillräckliga resurser från regeringen, vilket, om det stämmer, enligt rapportörerna strider mot internationell rätt. Man pekar också på organisatoriska brister, till exempel att det under en tid har saknats ordförande och att det finns oro kring att sammansättningen i kommissionen inte upprätthålls. Regeringen har inte heller reagerat på förfrågningar om att justera tidsramarna för kommissionen.

Jag har lämnat in skriftliga frågor till kulturministern om båda de här ärendena. Svaren är tyvärr rätt nedslående. Man refererar händelseförloppen, men några åtgärder eller ansatser till åtgärder presenterades inte alls i svaren.

Nu har jag på omvägar ändå fått höra att kulturministern har bjudit in berörda aktörer till en konferens och ett samtal kring återbegravningsfrågorna. Kanske är det början till en lösning. Jag hoppas det. De här frågorna behöver tas på stort allvar. Det finns naturligtvis mycket mer att göra kring urfolket samer och våra övriga minoriteter. Miljöpartiet lyfter fram en rad frågor i det betänkande som vi debatterar i dag.

Resursbiblioteken för de nationella minoriteterna fyller viktiga funktioner, till exempel kompetensutveckling och verksamhet och att ge sverigefinnar, samer, romer, tornedalingar och judar tillgång till material. Biblioteken i Jokkmokk, Övertorneå, Stockholm och Malmö har stor betydelse både som platser och som funktioner för våra minoriteter. Finlandsinstitutets resursbibliotek har blivit alltmer populärt och efterfrågat samtidigt som finansieringen har minskat.

Sverigefinnar är den största av Sveriges fem nationella minoriteter, men tyvärr är det många som har förlorat sitt finska språk och i stället har svenska som sitt förstaspråk. Allt fler har övergått till att tala svenska i allt fler sammanhang. En följd av det är att vi i dag har brist på finstalande personal till exempel inom äldreomsorgen. En allt äldre finskspråkig befolkning i Sverige har önskemål om och behov av att kommunicera på finska. Eftersom de bor och verkar över hela landet blir det än mer angeläget att tillhandahålla ett utbud på fler platser än bara huvudstaden.

Miljöpartiet håller sverigefinnars rättigheter högt och har under lång tid drivit på för högre ambitioner i minoritetspolitiken. Det fortsätter vi med. Vi gjorde under vår tid i regering stora satsningar på alla nationella minoriteter och deras språk och kultur. Men vi anser att mer måste göras för att synliggöra och främja den särskilda kultur som tillhör sverigefinnar, tornedalingar, judar, romer och samer för att stärka de här gruppernas egenmakt och revitalisera de olika minoritetsspråken – finska, meänkieli, jiddisch, romani chib och samiska.

Vad gäller samiskan vill jag särskilt nämna det gemensamma centrumet Sámi Giellagáldu som finansieras av Sametinget gemensamt i Sverige, Norge och Finland. Den finansieringen har också minskat.

Herr talman! Public service spelar naturligtvis jättestor roll för en ökad medvetenhet och kunskap om de nationella minoritetsspråken. Genom att höras i radio och tv får språken en mer självklar plats i samhället. Det ger möjlighet för människor att ta del av sitt minoritetsspråk och sin kultur på ett relevant sätt i en relevant kontext i hela Sverige. Miljöpartiet vill att kraven på programutbud på de nationella minoritetsspråken ska öka i det kommande sändningstillståndet från 2026. Det behövs mer av både nyhetsinslag och kulturinslag för att hålla minoritetskulturerna och minoritetsspråken levande.

Man borde undersöka möjligheterna till mer gränsöverskridande samarbeten mellan våra nordiska grannländer när det gäller tidningar och text på finska, meänkieli och samiska. För att stärka den samiska kulturen i hela Sverige vill Miljöpartiet också att Giron Sámi Teáhter ska göras till nationalscen. Det yrkar vi på.

Herr talman! Jag har så här långt valt att prata framför allt om minoritets- och urfolksfrågor. Men jag ska nämna några andra frågor som Miljöpartiet har motionerat om under allmänna motionstiden. De finns också med i betänkandet och rör konstarterna, läsningen och litteraturen.

Den första rör bild- och formområdet, som förmodligen av historiska och organisatoriska skäl har tenderat att missgynnas i systemet med medlen till regionerna via kultursamverkansmodellen. Mindre än 2 procent av modellens medel går till bild och form. Kulturrådet har också ett anslag riktat till det fria konstlivet, men det är relativt lite pengar. När Riksutställningar monterades ned överfördes inte de medlen till konstlivet. Enligt Bildkonst Sverige behöver situationen ses över. Det finns ett antal förslag i deras rapport *Bildkonstens arrangörer* som kom i februari 2023.

Nu har Kulturrådet fått ett uppdrag av regeringen att ta utredningen om kultursamverkansmodellen vidare. Vi får se vad som kommer ur det. Men jag tror att det i vilket fall som helst kommer att behöva göras ytterligare en större översyn för att identifiera luckor och ojämlikheter i den statliga bidragsgivningen till de olika konstarterna och kanske också till de olika regionerna. Men för att det ska ske någon förändring krävs självklart mer resurser. Annars fungerar det inte. Med dagens Tidöpolitik minskar man tyvärr budgeten för kultursamverkansmodellen för att få pengar till Skapande skola.

Herr talman! Regeringen lägger energi och en del resurser på barns och ungas läsning. Det tycker vi är bra. Det är fint och jättebra att propositionen om skolbiblioteken kom. Det var Miljöpartiet i regeringen som tog initiativ till den utredningen. Reformen med bemannade skolbibliotek kommer naturligtvis att behöva följas upp. Det måste vi hålla i minnet. Den är viktig, och den måste följas upp så att den fungerar i skolorna runt om i Sverige.

Det har också kommit läslistor och medel till inköp av klassuppsättningar och annan litteratur till skolorna, som vi hörde i det tidigare anförandet. Man ska gå från skärm till pärm. Det kan i och för sig oroa oss lite med tanke på den rapport som kom för några månader sedan om att den digitala kompetensen hos barn och unga i hela Europa, även i Sverige, är bristfällig.

Läsning kan inte bara börja med barnen. För att barn ska börja läsa böcker krävs naturligtvis även att vuxna läser böcker – deras föräldrar men också andra vuxna, vilket vi tyvärr gör allt mindre. Miljöpartiet har därför yrkanden i betänkandet som handlar om fortsatta läsfrämjande åtgärder men framför allt om behovet av en övergripande litteraturpolitisk utredning. Det behövs för att stärka hela ekosystemet för litteraturen med bra villkor för författarna, förlagen, bokhandlarna, biblioteken och så vidare. Hur kan ersättningssystemen se ut med tanke på ljudböckerna, AI-frågorna och så vidare?

Herr talman! Jag står naturligtvis bakom dessa motionsyrkanden och alla andra yrkanden från Miljöpartiet i detta betänkande. Men för att spara tid yrkar jag nu bifall bara till reservation 6, som handlar om behovet av en nationalscen för Sápmi och Giron Sámi Teáhter.
(Applåder)

Anf. 108 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Mats Berglund höll ett intressant tal om urfolken. Jag reser själv till New York och FN om bara någon vecka och är där i två veckor. Det ska handla om urfolkens situation. Jag delar detta intresse och tycker verkligen att frågorna är viktiga.

Herr talman! Regeringen lämnade i april 2024 en skrivelse med namnet *Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher* till riksdagen. I strategin, som gäller fram till 2033, formuleras en vision om att Sverige ska stärka sin position som ett ledande land för de kulturella och kreativa branscherna.

Kanske skulle vi kunna säga att vårt samhällsklimat, vår demokrati – även om den har tröga inslag – och vår allmänt kända ordning och reda skapar speciella förutsättningar för att sätta sådana mål. Vi pratar ofta om oss själva som land i negativa termer. Jag tycker att vi borde tänka precis tvärtom. Här finns förutsättningar för inte minst kulturell kreativitet.

Branscherna har god tillväxt och bidrar till svensk ekonomi och ett dynamiskt näringsliv liksom också till ökad export och en positiv Sverigebild i utlandet. Företag inom de kulturella och kreativa branscherna bidrar till en mångfald av kulturella uttryck och kulturupplevelser i hela landet.

Herr talman! Vår kulturkanon närmar sig nu. Arbetet leds av professor Lars Trägårdh. Kulturkanonen ska göra svensk kultur tillgänglig för fler och bli ett levande och användbart verktyg för bildning, gemenskap och inkludering. Den kommer att presenteras i slutet av augusti i år.

Jag fick en fråga vid lunchen i dag. Vad är syftet med kulturkanon? Mitt svar var enkelt: bildning.

Bildning har för många varit ett slutet rum. En kulturkanon kan öppna perspektiv för människor, inte minst för barn, till en värld som tidigare bara har tillhört andra. Ofta har det varit privilegierade grupper.

I slutet av augusti kommer kulturkanonen. Det ska bli spännande att se omfattningen av intresset hos svenska folket.

Herr talman! Skapande skola är en av Kristdemokraternas prioriterade frågor på kulturområdet. Kulturskapare och skola samarbetar där för att långsiktigt integrera kulturella uttryck i skolans arbete. Sedan starten har Skapande skola byggts ut, mycket tack vare förverkligande av förslag från Kristdemokraterna, så att den nu omfattar hela grundskolan och förskolan.

Forskning visar att barn som regelbundet har kontakt med kulturell verksamhet får en större förmåga att känna igen och uttrycka sina känslor, vilket är avgörande för att förstå andras känslor och känna empati. Regeringen har förstärkt bidraget till Skapande skola, eftersom det är en viktig insats för att barn och unga ska möta kulturen.

Herr talman! Jag stannar i skolans värld. Regeringen har en satsning på stärkta skolbibliotek. Det ser i dag väldigt olika ut. Vissa elever har tillgång till ett fullt utrustat skolbibliotek med många böcker, olika medier och kanske en utbildad bibliotekarie, medan andra enbart har några böcker i ett litet avsides rum.

Med skolbibliotek avses en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen. Man ska alltså ha tillgång till ett skolbibliotek på den egna skolenheten. Men om det finns särskilda skäl kan skolbiblioteket i stället få finnas på en annan skolenhet eller på ett folkbibliotek. Skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att ändamålen med skolbibliotek uppnås. Förslaget är tänkt att träda i kraft i juli i år.

Herr talman! Låt mig avsluta med att säga något om Kungliga Operan. I januari i år hände det som ingen tidigare lyckats med trots flera decenniers vetenskap om Operahusets dåliga tillstånd. Regeringen presenterade tillsammans med Statens fastighetsverk och Kungliga Operan AB en lösning som bland annat innebär plats för Kungliga Hovkapellet, en påbyggnad mot Kungsträdgården, en ny entré och publikfoajé, en rymlig andrascen, tre nya balettsalar och en ny terrass för publiken ovanpå Café Opera.

Det blir drygt 3 miljarder i kostnad för staten, men delar av ombyggnaden kommer att finansieras via privata donationer på 300 miljoner, vilket gör Operan helt funktionell.

Donatorer utgör ett komplement till statliga medel, och det rimmar väldigt bra med mina tankar om mecenaternas återkomst, något jag har framfört tidigare. Som ett komplement till de statliga medlen kommer donatorerna att bidra på ett helt nytt sätt.

Anf. 109 EWA PIHL KRABBE (S):

Herr talman! Först och främst står jag bakom samtliga av våra reservationer och vårt särskilda yttrande, men jag yrkar bifall endast till reservation 18.

Herr talman! År 2025 fyller vår mest älskade superhjälte, Pippi Långstrump, 80 år. Det känns viktigare än någonsin att möta världen som Pippi gör, med styrka och mod nog att bryta mot normer och ställa sig på de svagas sida gentemot översittare och maktmissbrukare. Pippi visar att vi alltid kan välja att hjälpa våra medmänniskor och göra världen lite bättre och lite mer rättvis. Hon är en symbol för frihet, styrka, snällhet, mod och rättvisa – en rebell som använder sina superkrafter med klokhets och aldrig missbrukar sin makt.

Så beskriver förlaget Rabén & Sjögren Pippi.

Internationella barnboksdagen, som instiftades 1967, firas varje år den 2 april på H.C. Andersens födelsedag och syftar till att uppmärksamma barn- och ungdomslitteratur samt främja barns läsning världen över. I år är Nederländerna värdland för internationella barnboksdagen, och temat för årets firande är friheten i fantasin – ett nog så viktigt budskap i dag.

Den 21 mars skrevs studiecirkeln in på Sveriges nationella förteckning över immateriella kulturarv – ett mycket viktigt steg för att lyfta fram dess roll i kunskapsdelning och demokratiskt deltagande. Den nationella förteckningen är en del av Unescos konvention om trygghet av det immateriella kulturarvet. Allmänheten kan nominera traditioner och metoder till förteckningen, och studiecirkeln blev nu en av de metoder som erkänns för sitt värde i att föra vidare kunskap och kultur.

Studiecirklar har en lång historia i Sverige – vi har pratat mycket om det i dag – och är en bärande del av folkbildningen. De har länge fungerat som mötesplatser där deltagare delar kunskap och utvecklas tillsammans. Genom att studiecirkeln blir en del av Unescos förteckning får den ett officiellt erkännande för sin pedagogik och tradition och som en levande och betydelsefull kulturform.

Förteckningen över immateriella kulturarv innehåller nu ett nittital olika traditioner, metoder och hantverk som bidrar till att bevara och vidareutveckla Sveriges kulturella arv. Sex nya traditioner skrevs in på förteckningen den 21 mars: förssta tossdan i mass, höhässning, kura skymning, Loshulta torsda och ängshävd på Gotland – och så studiecirkeln.

Herr talman! Apropos kulturarv och litteratur vill jag slå ett slag för den svenska bokhandeln. På Augustgalan i höstas tilldelades Dillbergs bokhandel i Kalmar Svenska Förläggareföreningens hederspris för sitt entusiastiska arbete med att sprida läsglädje och för att man visar på bokhandelns betydelse för lokalsamhället, författarna och läsarna. Dillbergs har under väldigt många år framgångsrikt arbetat med att främja läsning genom stora och små författar- och bokkvällar. Personalen har också aktivt varit ute på skolor för att möta elever och prata böcker – den kunniga personalen är naturligtvis en av nycklarna.

I Malmö finns exempelvis bokhandeln Bokvärlden, som varje torsdag anordnar författarbesök som är väldigt välbesökta. I bland annat Höganäs, Båstad och Osby, för att nämna några orter i Skåne, hittar man välsorterade boklådor som erbjuder bokprat, författarsamtal och mycket bläddrande i böcker. Utan dessa entusiaster till bokhandlare som stimulerar kulturlivet på orten hade Sverige varit fattigare.

Delar av kulturutskottet var för ett tag sedan på besök i Berlin, och vi kunde konstatera att bokhandeln i Tyskland generellt har en starkare ställning än i Sverige. Detta beror till stor del på den tyska fastprismodellen för böcker, som innebär att förlag sätter ett fast pris för varje ny bokutgivning som samtliga återförsäljare måste följa – för att främja kulturell mångfald och för att även små bokhandlare ska kunna överleva.

Tyskland har också betydligt fler fysiska boklådor per capita jämfört med Sverige. Tyvärr har antalet fysiska boklådor minskat i Sverige under flera decennier eftersom konkurrensen med näthandeln har blivit för stor och även på grund av avsaknaden av ett fastprissystem. Man har även i Norge system som gynnar bokhandlarna.

I Tyskland ses bokhandeln också som en del av kulturpolitiken, och så borde vi i Sverige också se på våra boklådor.

Herr talman! Jag har under året gjort många besök på skolbibliotek och vanliga bibliotek, bland annat i Ängelholm och Tomelilla, orter med varierande omland och med samma utmaningar när det gäller ungdomars läsande. I den lilla byn Ausås utanför Ängelholm är pizzan framdukad, och

böckerna ligger i en hög på bordet i väntan på att bli lästa. I bygdegården träffas fem killar vid fem tillfällen för att läsa, prata och umgås.

När biblioteket i lilla Ausås lades ned och ersattes med bokbuss valde kommunen att göra en extra satsning på ungdomar just för att man ville stimulera till mer läsande bland ungdomar. Fem killar i 14-årsåldern anmälde sitt intresse. De har två veckor på sig att läsa en bok i Sävaträskserien, en lättläst bokserie om epa och landsbygden, innan det är dags för nästa träff, då de pratar om boken. På den träffen läser de dessutom de två första kapitlen i nästa bok i serien högt. De läser sedan klart boken hemma. Och vet ni – här läser de mer än de gör på ett helt år i normala fall.

Detta är ett litet men lysande exempel och något som kan ge goda effekter för dessa killar i framtiden, kanske om och när de själva blir pappor. Läsande pappor är nämligen särskilt viktiga förebilder för sina barn.

Ett annat projekt bedriver man på Kastanjeskolan, en högstadieskola i Tomelilla i södra Skåne, en ort med ganska stort omland där man på alla skolor arbetar aktivt med Läslyftet. På Kastanjeskolan har man en ständigt pågående process för att påverka läsandet, som ju också är nyckeln för att förstå matematiken, och det finns stora behov hos många ungdomar. Liksom i Ängelholm har man ägnat sig lite speciellt åt epaintresserade ungdomar och har nu ett femtiotal ungdomar som läser böcker som både fångar deras intresse och har ett läsformat som passar dem. Och skolbiblioteket lockar – det märker man tydligt när man tittar in och pratar med dem. Det gjorde jag, och det var en väldigt trevlig pratstund.

Vid besök på Österängsgymnasiet i Kristianstad och Björnekullaskolan i Åstorp kan man också se bemannade skolbibliotek som är av hög klass. Det som kännetecknar dessa skolor är, vill jag nog påstå, att man har en kraftfull rektor, som ser vikten av ett bra skolbibliotek med bra bemanning, och djupt engagerad personal, som gör sitt yttersta för att stimulera läsandet hos barn och ungdomar. När det gäller att nå barn och unga är det också, kan jag konstatera, av vikt var i skolan skolbiblioteket är beläget. Det ska inte ligga undanskymt.

Herr talman! Jag kan naturligtvis inte låta bli att säga något om avsaknaden av en ny pliktlagstiftning. Den nuvarande pliktlagstiftningen är från 1993 respektive 2012 och är i många avseenden omodern och helt klart inte anpassad till den digitala utvecklingen och det ständigt förändrade medielandskapet.

Mediernas utveckling och de stora förändringarna i hur publicering sker ledde fram till att den dåvarande regeringen 2019 fattade beslut om direktiv för en utredning med uppdraget att få fram en ny och mer ändamålsenlig lagstiftning. Detta hade föregåtts av en utredning som regeringen gav Kungliga biblioteket i uppdrag att utföra redan 2017. Det blev en rapport, *Plikten under lupp!*, där man från Kungliga bibliotekets sida varnar för vad som händer med ett pliktbibliotek om det insamlade materialet inte håller hög klass.

Sedan kom 2021 utredningsbetänkandet *Papper, poddar och ... Plikt-materiallagstiftning för ett tryggt källmaterial*, med förslag på hur pliktinsamlingen av material kan utformas så att den blir medie-, teknik- och formatoberoende och därmed långsiktigt hållbar.

Prot. 2024/25:99
10 april

*Litteratur, språk
och konstarter*

Kungliga biblioteket är Sveriges nationalbibliotek och har bland annat till uppgift att samla in och bevara nästan allt som publiceras i Sverige – och det är inte lite – utifrån rådande lagstiftning. Uppdraget utgår huvudsakligen från den nu omoderna lagstiftningen från 1993, vilket medför stora problem och väldigt onödiga kostnader för myndigheten för löpande digitalisering av nya dagstidningar, som tekniskt sett skulle kunna samlas in i digital form direkt från leverantören. Myndighetens uppgift att stödja forskning kan inte heller upprätthållas om pliktlagstiftningen inte ger möjlighet att samla in relevanta medieformer.

Jag vet att arbete pågår i Regeringskansliet och att det förmodligen är en snårig lagstiftning. Man borde kanske göra detta i två steg så att man löser de lättaste problemen först, för det är akut att få fram en lagstiftning. Det är väldigt kostsamt som situationen nu är för Kungliga biblioteket. Det kommer också att bli stora problem för framtida forskning, och det vill vi ju inte.

Herr talman! Alla ungar behöver trygghet, närhet och bra uppväxtvillkor. Alla barn behöver läsa, bli lästa för och få resa i sin fantasi. Astrid Lindgren sa en gång: ”Ge barnen kärlek, mera kärlek och ännu mera kärlek, så kommer folkvettet av sig själv.”
(Applåder)

Anf. 110 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! Jag fortsätter på temat litteratur. Litteraturen ger oss inte bara en spegel för vårt eget samhälle, utan den öppnar också en dörr till andra världar, andra perspektiv och andra livsberättelser. Den utvecklar vår förmåga att tänka kritiskt, att reflektera över vår plats i världen och att fatta egna och informerade beslut.

Det handlar inte bara om att läsa för nöjes skull eller för att hålla sig à jour med de senaste strömningarna inom kulturen. Det handlar också om vår förmåga att diskutera, att argumentera och att förstå varandra trots våra olikheter. Litteraturen är en grundläggande förutsättning för demokratin, för den fria tankens utveckling och för den enskilda individens rätt att förstå och förändra sin värld.

Herr talman! Läsrisen i Sverige är inte en ny företeelse. Men dess allvar har under de senaste åren blivit alltmer påtagligt. Vi ser en oroande nedgång i både ungdomars och vuxnas läsvanor, vilket inte minst för unga kan leda till minskad förmåga att läsa och förstå längre texter. Detta i kombination med en alltmer fragmenterad konsumtion av information, där den djuplodande reflektionen får stå tillbaka för snabba och ibland ytligt presenterade nyheter och åsikter, kan leda oss till en oönskad utveckling. Det är därför det är så viktigt för oss liberaler att ta läskrisen på allvar.

Herr talman! Den som har följt Liberalerna genom åren vet att det finns ett återkommande tema i våra budskap: Skolan först. Därför är det ingen slump att vi i regeringen för att lösa läskrisen sätter just skolan först. Det långsamma i att läsa och reflektera har svårt att konkurrera med skärmar- nas snabba klipp i en oändlig ström. Därför är det otroligt viktigt att fler barn får möta böckernas magi.

Att alla elever nu ska få tillgång till bemannade skolbibliotek är verkligen på tiden. Att som svensk hålla sig à jour med all fantastisk barn- och ungdomslitteratur som produceras och matcha rätt bok med rätt barn för att väcka läslusten är en riktigt omfattande uppgift. Även om Skolverket

nu till viss del kommer att underlätta med läslistor för olika åldrar är det just de engagerade skolbibliotekarierna som är nyckeln till framgång.

Herr talman! En annan viktig satsning från regeringen på litteraturområdet är satsningen på inköp av skönlitteratur och facklitteratur i skolan. Som Kristina Axén Olin har varit inne på ser vi nu fantastiska resultat där det köps in mer litteratur till våra barn och unga.

För några år sedan kom en av mina söner hem med ett väldigt dåligt uppkopierat exemplar av klassikern *Den store Gatsby*. På en del sidor kunde man inte läsa de sista orden i raderna, utan man fick gissa sig till dem. Jag tror att det är ganska svårt att uppleva den där magin när man ska sitta och gissa vad det egentligen står i slutet av meningarna.

Vid andra tillfällen har mina barn kommit hem med böcker i e-format som de ska läsa i mobilen. Det kan säkert fungera bra för en del, men ni som har 17-åringar hemma vet att det hela tiden trillar in Snapchatmeddelanden som stör läsningen. Det är kanske inte en bra lösning för det stora flertalet.

Självklart behöver våra barn och unga få riktiga böcker att läsa. Det är inte bara barn och unga som behöver få möjlighet att hitta tillbaka till böckernas magi. Ett råd har inrättats av regeringen för ett läsande land. Det ska bli väldigt spännande att se vad civilsamhället, akademien och näringslivet gemensamt kan mobilisera för resurser, strukturer och nätverk för att främja läsande i hela landet i alla åldrar.

Herr talman! Slutligen finns det någonting som oroar mig när det gäller litteratur i Sverige i dag. Vi har tidigare sett att vi i Sverige har anammat avarter från amerikansk politik. Nu ser vi ytterligare influenser från USA som oroar. På ett skolbibliotek i Sverige har föräldrar haft synpunkter på att boken *Gender Queer* lånas ut till mellanstadieelever. Det har lett till att skolan har fattat beslut om att boken fortsättningsvis bara får lånas ut till högstadieelever.

Denna utveckling oroar mig. Vi har i fall efter fall sett hur föräldragrupper i USA har fått den ena boken efter den andra förbjuden i skolan och på biblioteken. Det har gått så långt att man nu till och med skämtar om att det nästan är lättare att ta fram en lista på böcker som är tillåtna än böcker som är förbjudna. Den utvecklingen vill vi verkligen inte ha i Sverige.

Tillit till professionen – i det här fallet bibliotekarierna – måste finnas. Den här formen av censur hör inte hemma i en demokrati. Jag hoppas verkligen att detta var ett undantag som inte bekräftar regeln och inte upprepas. Vi vill inte få fler sådana här fall.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 111 RUNAR FILPER (SD):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall vår reservation 13, Nordiska språk. Vi skandinaver har genom historien fram till nu kunnat prata med varandra på våra respektive språk. Om det har varit svårt att förstå har vi artikulerat tydligt och lagt om lite till mottagarens nivå och talat långsammare. Den skandinaviska språkförståelsen har varit ganska unik eftersom det är tre olika språk där vi ändå har kunnat förstå varandra i stort sett fullt ut.

Den ömsesidiga nordiska språkförståelsen har tyvärr blivit allt sämre. Något grundläggande är på väg att gå förlorat: våra band till historien och

våra språkliga rötter. Relationen mellan svenska och norska är kvar vid det gamla. Vi talar svenska med våra norska grannar, och de svarar oss på norska. Det fungerar bra, även om vi kan behöva dra ned tempot lite när vi talar och öka tydligheten i artikulationen lite beroende på varifrån i landet vi är. Alla inte lika vana vid att prata med normmän som värmlänningar är. De som bor i Norrland, vid Norrlandskusten eller för den delen Stockholm kan nog ha lite svårare med norskan. Det har jag märkt genom åren.

Men på detta sätt gör vi ju alltid då när vi pratar med någon som inte har svenska som modersmål: Vi artikulerar och pratar tydligt och väljer kanske vissa ord som är vanliga i det landet.

Ungefär på samma sätt var det i samtal mellan svenskar och danskar för inte så många år sedan, men så är det inte längre. Det har kanske delvis med ålder att göra. Den äldre generationen går in i en dansk butik och talar svenska medan de yngre väljer engelska. De äldre får svar och följdfrågor på danska – de yngre får svar på engelska. Detta avsteg från skandinaviskän förekom inte för 30, 40 eller 50 år sedan, men det har blivit allt vanligare nu.

Nu faller språkvalet mer och mer på engelska, framför allt hos den yngre generationen. Engelskan tar sig alltmer in i den nordiska språkgemenskapen. Detta är som sagt en förändring som har pågått några decennier. Den allsmäktiga engelskan har blivit ett hot mot det svenska språket.

Vi måste värna om vår språkliga identitet och våra nordiska band. Här har nog Nordiska rådet, skolan och för den delen också public service med sitt språkliga ansvar en läxa att göra.

Det kanske främsta exemplet i nutid som det har varit debatt om gäller den svenska förbundskaptenen i fotboll Jon Dahl Tomasson från Danmark, som pratar engelska med svenska journalister och med det svenska landslaget. Det är lite sludrigt och underligt eftersom han också var tränare i Malmö i två år och pratade svenska med journalister och spelare. Han kan bara han vill.

Vi ser även att sociolekter med inslag av bland annat engelska, turkiska, serbokroatiska och arabiska tar en allt större plats. Denna utveckling beror till stor del på de senaste decenniernas höga invandring till Sverige och segregering som en följd av detta. Utvecklingen har på många sätt påverkat svenskan. I dag präglas hela områden av sådana sociolekter, som i vardagsspråk kallas för ortensvenska. Denna utveckling är oroande då den påverkar svenskans särart negativt och försämrar de språkliga förutsättningarna för ett stort antal människor som lever och verkar i Sverige, vilket i sin tur kan påverka deras möjligheter på arbetsmarknaden och i samhället i stort.

Minoritetsgruppers språk har genom historien förtryckts, försumrats och övergetts i hela världen. Under delar av 1900-talet fanns bland annat ett förbud mot att tala det egna modersmålet, vilket i praktiken innebar att barn inte fick tala vare sig samiska eller meänkieli i skolan. Detta bidrog starkt till att talandet av dessa språk minskade och att den nya generationen inte fick möjlighet att lära sig språken ordentligt, vilket man lider av i dag. Därför är bevarandet av den samiska kulturen – och såklart även den tornedalska kulturen – extra viktigt, också när det gäller språket. Det är framför allt en fråga om identitet, rötter, ursprung och kulturellt arv.

Med anledning av detta är det av stort värde att arbeta för bevarandet av dessa språk. De är en del av såväl det samiska och tornedalska kulturarvet som det svenska, då samerna även är ett urfolk i Sverige. Den svenska minoritetslagstiftningen syftar till att garantera svenska nationella minoriteters rättigheter, däribland deras rätt till språk och kultur. Självklart gäller detta inte bara samiska och meänkieli utan även den finska kulturen och det finska språket, den romska kulturen och romani chib samt den judiska kulturen och språket jiddisch.

Jag blev väldigt nöjd och glad när läslistorna presenterades i december. Jag tycker att man har lyckats göra ett väldigt bra urval av såväl lättlästa, roande och pedagogiska böcker för de yngre som spännande och lärorika volymer för de lite äldre. Väldigt mycket har man själv läst för sina barn; det framkallade till och med lite nostalgi när jag läste de 250 olika titlarna.

I regeringens uppdrag till Skolverket ingick att tillsammans med Kulturrådet ta fram läslistor med olika typer av litteratur, bland annat svenska och internationella skönlitterära klassiker. Uppdelat utifrån skolform ska de fungera som ett stöd för förskollärare och lärare när de ska välja litteratur för sin undervisning. Vid behov ska läslistorna uppdateras. De är alltså inte statiska, utan det kanske både kommer och går olika verk.

Jag såg flera verk av Astrid Lindgren och Elsa Beskow. Jag saknade dock Elsa Beskows läsebok, som blev en klassiker för alla generationer. *Vill du läsa?* utgavs första gången 1935 och påverkade en hel generation svenska skolbarn. Den gavs ut ända fram till 1962 och lästes i skolorna fram till 60-talet.

Samma sak gäller den svenska skolans föregångare, som alla våra mor- och farföräldrar en gång i tiden läste. Jag talar om Anna Maria Roos *Sörgården* och *I Önnemo*, som är fantastiska skildringar av det gamla Sverige. De utgavs 1912 som läseböcker för Sveriges barnskolor i serien *Hem och hembygd*. Jag har själv läst dem. Därifrån kommer begreppet ”en riktig sörgårdsidyll”. Om man till exempel kommer till ett mysigt och fint ställe ute på landet kanske man utbrister ”Vilken sörgårdsidyll!”. Det kommer från boken *Sörgården*. Det är inte många som gör den kopplingen i dag.

Till och med Gustaf Fröding från Värmland har fått plats, med poesi för barn mellan 0 och 3 år. Det kanske inte är det första man tänker på vad gäller Fröding, men han har med en liten dikt om en snigel.

Listorna kan som sagt uppdateras årligen, så den som saknar litterära verk kan nog vara lugn. Listorna är ju enbart tips och vägledning för att hjälpa förskollärare och lärare med idéer, så det handlar inte på något vis om tvång.

Detta är ett riktigt bra initiativ av regeringen, och jag tror att det kommer att få effekt på framtidens läsande. Förskollärare, lärare och skolbibliotekarier som har stor erfarenhet av barns läsning har varit delaktiga i arbetet och i framtagandet av förslagen.

Jag tror att läslistorna kan bidra till att väcka lärares, barns och elevers nyfikenhet och läsglädje. Jag tror även att de kan bidra till att väcka föräldrars läsglädje när föräldrarna får läsa för sina barn. De kommer att hjälpa många att både hitta nya favoriter och bli påmind om en älskad bok man har glömt. Alla föräldrar kanske inte har läsvana, men nu kan de få tips. De här listorna är ju offentliga, så de är inte så svåra att få fram.

Detta kan som sagt även ge föräldrar tips och vägledning. Det är bara att googla.

Jag blev som sagt glad när jag fick se de här läslistorna, som presenterades för fyra månader sedan. Det är ett riktigt bra litterärt initiativ. (Applåder)

Anf. 112 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr talman! Språket skapar mening för oss människor och är grunden för vår kommunikation. En sådan grundläggande mänsklig funktion blir ofrånkomligen också en viktig politisk fråga. Vem som får tillgång till ett språk, vilken status ett språk har och vilket sätt att kommunicera som anses vara det rätta styr i förlängningen vilka personer och grupper som kan göra sig hörda i det offentliga samtalet och få makt och inflytande.

Var tid har sina språkfrågor att hantera, och det är sällan man kan frikoppla de diskussionerna från den rådande synen på till exempel klass och kultur och den svenska självbilden. Sverige lagstiftade mycket sent på det språkpolitiska området. I stället har det varit reformer inom bland annat religion, skolväsen och arbetsmarknad som satt ramarna för språkutvecklingen.

Sveriges flerspråkiga historia är lång. Tanken att en nation ska ha ett nationalspråk är relativt ny i jämförelse. I olika perioder har till exempel franska, latin och tyska haft en stark ställning vid sidan av en mängd lokala mål och språk.

Herr talman! Förtryck av nationella minoriteter och en politik för tvångsassimilering är en hemsk och fortfarande på många sätt obearbetad del av Sveriges mörka historia som lever kvar och har konsekvenser in i vår tid. Människor har osynliggjorts och kartlagts på diskriminerande sätt enbart för att de tillhört en minoritet. Den tidigare assimileringspolitikens medförde att människor var tvungna att förneka sitt ursprung och sluta tala sitt språk för att inte bli uteslagna från majoritetssamhället. Genom internationella avtal har Sverige sedan ratificeringen år 2000 förbundit sig att skydda de nationella minoriteternas rättigheter när det gäller identitet, språk, kulturarv och religion, men mycket återstår att göra.

Även om det dröjde ända till 2000-talet innan vi fick en ordentlig minoritetspolitik gjordes vissa språkpolitiska förändringar under 70-talet. Den ökade invandringen ledde då till att riksdagen lämnade idén om assimilering och tydliggjorde att Sverige var ett mångkulturellt samhälle. Nya kurser instiftades för att möta undervisningsbehoven hos såväl nyanlända som nationella språkliga minoriteter.

I dag ser vi att ökad globalisering och digitalisering har gett engelskan en alltmer dominerande ställning inom utbildning, medier, it och delar av näringslivet. Detta har väckt diskussioner om svenskans ställning. Under 2000-talet har vi därför sett större språkpolitiska utredningar, vilka utmynade i språklagen. Språklagen är en ramlag som är skriven för att fastställa vilka skyldigheter det allmänna har gentemot enskilda när det gäller språk-användning. Det är en väldigt viktig lag.

De senaste åren har den politiska debatten snarare fokuserat på den enskildes skyldighet att lära sig svenska för att få uppehållstillstånd eller medborgarskap. Högern vill utreda om det går att ta betalt för tolktjänster av vissa grupper, och man ifrågasätter nyttan med modersmålsundervisning. Det har varit en debatt som ofta färgats av rasism och ignorering av

kunskapsläget inom språkforskningen. Vi ser det som nödvändigt att vända den debatten och se flerspråkighet som någonting positivt för både individen och samhället.

EU har som mål att unionens invånare ska kunna två språk utöver modersmålet, och där ligger Sverige i dag i toppen. Det är något vi ska vara stolta över.

Herr talman! Som flera ledamöter har nämnt hade vi i går besök av en mängd kulturaktörer från norra Sverige. Det var ett stort seminarium här i riksdagen som var väldigt trevligt och upplyftande på alla sätt och vis. Det visade framför allt på den mångfald av kulturuttryck som finns i vårt land och på hur stor roll kulturen spelar för att bevara språk och identitet.

Från Vänsterpartiet har vi föreslagit att den samiska teatern, Giron Sámi Teáhter, ska bli nationalscen och få ett större ekonomiskt stöd. Vi tror att man också behöver titta närmare på den tornedalska teaterns villkor så att de kan nå ut till invånare i hela landet som talar meänkieli.

Det här riksdagsåret har vi lagt fram två motioner och en mängd budgetförslag som behandlar rätten till språk och närliggande frågor om bibliotek och litteratur. Allt hinner jag förstås inte nämna i dag. Flera av förslagen som rör nationella minoriteter hamnar dessutom i konstitutionsutskottet, men här i kulturutskottet har vi ansvar för frågan om resursbibliotek, så det tänkte jag nämna.

Den förra regeringen gav Kungliga biblioteket i uppdrag att genomföra en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek. Uppdraget innebär en satsning på särskilda resursbibliotek som ska stötta landets övriga bibliotek och se till att litteratur finns tillgänglig för Sveriges nationella minoriteter i hela landet. Barn och unga är särskilt prioriterade.

Det vi tyvärr har sett är att finansieringen av resursbiblioteken är både otillräcklig och oklar. Vem har egentligen ansvaret? Vänsterpartiet tycker att finansieringen behöver klarläggas och permanentas. Flera partier har träffat det finska resursbiblioteket här i Stockholm. Det här behöver göras nu. Vi har även föreslagit en ökning av anslaget med 5 miljoner för det här året.

Jag yrkar bifall till reservation 9, som rör den här frågan.

Herr talman! Jag vill också prata lite om teckenspråkets ställning. Vi har i Sverige ungefär 30 000 personer som är teckenspråkiga. Många tänker sig kanske att det är personer som har en hörselnedsättning och tänker inte på att det snarare handlar om en kulturbärande minoritet med ett eget språk.

Om vi i stället benämner gruppen teckenspråkig omfattar det även hörande, och det tycker jag är en viktig poäng. Det här är ett språk. Även anhöriga till döva eller personer med hörselnedsättning eller andra som har velat lära sig det här språket ska räknas in i gruppen.

Det är också viktigt att minnas att för många är teckenspråk deras första och svenska deras andra språk. Det var tyvärr inte förrän 1981, efter en lång kamp från dövrörelsen, som Sverige som första land i världen gav teckenspråket status som ett erkänt språk. Innan dess var det till exempel inte tillåtet att använda teckenspråk inom skolväsendet.

Det kulturella utbudet för den som är döv eller har en hörselnedsättning har ökat. Men ett område som fortfarande är eftersatt är litteratur på teckenspråk. I dagsläget finns det knappt något utbud. Specialpedagogiska skolmyndigheten hade fram till 2014 ett uppdrag att ta fram böcker. Det

utbudet är tillgängligt via lånetjänsten Legimus som sköts av Myndigheten för tillgängliga medier och som sedan distribuerar verken via biblioteken. De flesta av verken är alltså över tio år gamla i dag. För att låna ska du gå till ett bibliotek, och så ska bibliotekarien bränna boken på en dvd-skiva som du ska ta hem. I dag är det väldigt många som inte har en dvd-spelare, så ni förstår att systemet är krångligt. Ansvarsfördelningen är svår, och vi skulle behöva göra någonting åt detta.

Jag hade därför hoppats att fler partier i dag skulle se det orimliga i situationen och backa upp vårt förslag. Men vi får försöka igen nästa år.

Herr talman! Jag ser att tiden drar iväg, men eftersom det var flera som pratade lite kort kör jag på en stund till.

Vi ser att det finns en mängd aktuella utmaningar också inom litteratursektorn som jag tycker att vi behöver adressera politiskt, och detta är ett område som flera har varit inne på.

Den senaste större litteraturpolitiska utredningen gjordes 2012, och de propositioner och satsningar som har gjorts sedan dess har främst varit inriktade på läsfrämjande verksamhet och biblioteksfrågor. Det har varit välkomna satsningar både från den förra regeringen och från den nuvarande, men för att vi ska få en heltäckande litteraturpolitik behöver man ta ett helhetsgrepp kring alla delar i det litterära ekosystemet, det vill säga även skapande, förmedling och distribution.

Svenska folkets sätt att ta del av litteratur har förändrats radikalt de senaste åren. De strömmade ljudböckerna tar större plats, medan köpen av fysiska böcker minskar. Vi köper också allt oftare de fysiska böckerna på nätet, och bokhandlarna får därmed en tuffare situation. Detta nämndes bland annat från Socialdemokraterna tidigare. Dessa nya läs- och köpbehovanden påverkar bokutgivningen och i slutändan även både författare, översättare och illustratörer.

Vi tycker att det är väldigt positivt att ljudboken har gjort litteraturen tillgänglig för fler på ett fantastiskt sätt, men det finns problem med den här affärsmodellen som behöver ses över. Illustratörerna får till exempel inget betalt när deras böcker strömmas och ingen ser bilderna. Inom barnlitteraturen är detta ett bekymmer.

Jag vill därför passa på att uppmärksamma åhörarna på att vi i dag är tre partier som föreslår en större litteraturutredning, och jag hoppas även gällande denna fråga att vi kan bli fler partier som ställer oss bakom detta yrkande. Här behöver det inte finnas några ideologiska skiljelinjer, utan vi borde kunna vara överens om att det behövs ett större omtag.

(Applåder)

Anf. 113 CATARINA DEREMAR (C):

Herr talman! Nu ska jag göra något som jag inte trodde att jag skulle använda mig av: Jag tänker endast och väldigt kort yrka bifall till reservation 12.

Därmed tackar jag för ordet och debatten!

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 23 april.)

Följande dokument anmälades och bordlades:

Proposition

2024/25:156 Extra ändringsbudget för 2025 – Tillfälligt höjd subventionsgrad för rotavdraget

Motioner

med anledning av prop. 2024/25:123 Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer

2024/25:3377 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C)

2024/25:3379 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2024/25:131 Nya regler för datacenter och hållbara bränslen samt en ny reduktionsplikt

2024/25:3364 av Kajsa Fredholm m.fl. (V)

2024/25:3368 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S)

2024/25:3372 av Rickard Nordin m.fl. (C)

2024/25:3385 av Katarina Luhr m.fl. (MP)

EU-dokument

COM(2025) 140 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2021/691 vad gäller stöd till arbetstagare som inom kort förväntas bli uppsagda i företag som genomgår omstrukturering

JOIN(2025) 120 Gemensam vitbok om europeisk försvarsberedskap 2030

§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 9 april

2024/25:928 Vattkoppsvaccin i det allmänna vaccinationsprogrammet för barn

av *Ewa Pihl Krabbe* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2024/25:967 Begränsningar av kinesiska lågpriskedjors verksamhet i Sverige

av *Jennie Nilsson* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2024/25:963 Fortsättning på Äldreomsorgslyftet

av *Jennie Nilsson* (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2024/25:966 Hantering av säkerhetsintrång mot företag

av *Johnny Svedin* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:965 Skydd mot olaglig aktivism

av *Johnny Svedin* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:964 Åtgärder mot stölder som drabbar företagare
av *Johnny Svedin* (SD)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:972 Tidsplanen för den nya elbilsbonusen
av *Rickard Nordin* (C)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:986 Balansering av va-taxan
av *Martina Johansson* (C)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:969 Villkorlig frigivning
av *Teresa Carvalho* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:973 Jämställdhet inom biståndet
av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:988 Bistånd för ökad jämställdhet
av *Janine Alm Ericson* (MP)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:971 Regeringens hantering av Sanningskommissionen för det samiska folket
av *Mats Berglund* (MP)
till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2024/25:979 Sanningskommissionen för det samiska folket
av *Jessica Wetterling* (V)
till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2024/25:970 Avskrivning av brott
av *Lars Isacson* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:968 Diagnosen utmattningssyndrom
av *Anna Vikström* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2024/25:974 Sveriges agerande för att försvara och stärka SRHR inför FN:s befolkningskommission
av *Linnéa Wickman* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:977 Ratificering av ILO 169
av *Jan Riise* (MP)
till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2024/25:991 Uttalande om dödade hjälparbetare i Gaza
av *Jacob Risberg* (MP)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2024/25:985 Åtgärder för att säkerställa att skrotningspremien når berörda bilägare
av *Rickard Nordin* (C)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:989 Justitiedepartementets arbete mot vansinneskörningar
av *Malte Tängmark Roos* (MP)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:984 Unga kvinnors situation på jobbet
av *Johanna Haraldsson* (S)
till statsrådet Nina Larsson (L)

2024/25:978 Vårdpersonal utan legitimation

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2024/25:980 Statlig finansiering för Riksglasskolan i Pukeberg

av *Laila Naraghi* (S)

till utbildningsminister Johan Pehrson (L)

2024/25:975 Kvalitetsredovisning av Sis

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:981 Årsrapporten från Institutet för mänskliga rättigheter

av *Erik Hellsborn* (SD)

till statsrådet Nina Larsson (L)

2024/25:982 Krigsplacering av personal inom lantbruket

av *Mikael Larsson* (C)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2024/25:983 Förbjudande av Onlyfans

av *Teresa Carvalho* (S)

till statsrådet Nina Larsson (L)

2024/25:987 Marknadskontroll och tillsyn

av *Janine Alm Ericson* (MP)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:976 Stängda replokaler

av *Tomas Eneroth* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

Prot. 2024/25:99

10 april

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 18.36.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.54,

av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.10,

av talmannen därefter till och med § 13 anf. 94 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

REBECCA HEINEMANN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Anmälan om faktapromemorior	2
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5 Nya anpassningar till EU:s förordningar om medicinteknik.....	2
Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU26	2
(Beslut fattades under § 11.)	2
§ 6 Militära frågor	2
Försvarsutskottets betänkande 2024/25:FöU5	2
Anf. 1 ERIK EZELIUS (S)	2
Anf. 2 PER SÖDERLUND (SD)	5
Anf. 3 LARS PÜSS (M).....	7
Anf. 4 EMMA BERGINGER (MP) replik.....	8
Anf. 5 LARS PÜSS (M) replik	9
Anf. 6 EMMA BERGINGER (MP) replik.....	9
Anf. 7 LARS PÜSS (M) replik	10
Anf. 8 HANNA GUNNARSSON (V)	10
Anf. 9 MIKAEL OSCARSSON (KD)	12
Anf. 10 MIKAEL LARSSON (C).....	14
Anf. 11 EMMA BERGINGER (MP).....	15
Anf. 12 GÖRAN HARGESTAM (SD).....	18
(Beslut fattades under § 11.)	20
§ 7 Företag, kapital och fastighet	20
Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU13	20
Anf. 13 FREDRIK AHLSTEDT (M).....	20
Anf. 14 MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	22
Anf. 15 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik.....	22
Anf. 16 MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	23
Anf. 17 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik.....	23
Anf. 18 MATHIAS TEGNÉR (S).....	24
Anf. 19 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik.....	26
Anf. 20 MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	27
Anf. 21 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik.....	27
Anf. 22 MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	28
Anf. 23 CECILIA ENGSTRÖM (KD).....	28
(forts. § 9).....	30
Ajournering.....	30
Återupptaget sammanträde.....	31
§ 8 Statsministerns frågestund	31
<i>Avskaffandet av det förstärkta bostadstillägget.....</i>	<i>31</i>
Anf. 24 LENA HALLENGREN (S)	31
Anf. 25 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	31
Anf. 26 LENA HALLENGREN (S)	32
Anf. 27 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	32
<i>Antalet anställda i sjukvården</i>	<i>33</i>
Anf. 28 JIMMIE ÅKESSON (SD).....	33

Anf. 29 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	33
Anf. 30 JIMMIE ÅKESSON (SD).....	33
Anf. 31 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	34
<i>Konkurrensen på livsmedelsmarknaden</i>	34
Anf. 32 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	34
Anf. 33 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	34
Anf. 34 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	35
Anf. 35 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	35
<i>Arbetsgivaravgifternas följder för företagen</i>	36
Anf. 36 ELISABETH THAND RINGQVIST (C).....	36
Anf. 37 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	36
Anf. 38 ELISABETH THAND RINGQVIST (C).....	36
Anf. 39 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	37
<i>Ekonomiskt stöd till barnfamiljer</i>	37
Anf. 40 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	37
Anf. 41 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	37
Anf. 42 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	37
Anf. 43 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	38
<i>Det ekonomiska styret i Stockholm</i>	38
Anf. 44 JOANNA LEWERENTZ (M).....	38
Anf. 45 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	38
<i>Samhällsgemenskap och civilt försvar</i>	39
Anf. 46 CAMILLA BRODIN (KD)	39
Anf. 47 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	39
<i>Hedersrelaterat våld och förtryck</i>	39
Anf. 48 LINA NORDQUIST (L)	39
Anf. 49 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	40
<i>En höjning av barnbidraget</i>	40
Anf. 50 DZENAN CISIJA (S).....	40
Anf. 51 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	40
<i>Vandelsutredningen och antisemitism</i>	41
Anf. 52 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD).....	41
Anf. 53 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	41
<i>Fängslandet av Joakim Medin</i>	42
Anf. 54 JESSICA WETTERLING (V)	42
Anf. 55 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	42
<i>Förslaget om lönegolv</i>	42
Anf. 56 JONNY CATO (C).....	42
Anf. 57 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	43
<i>Kulturlivets betydelse för totalförsvaret</i>	43
Anf. 58 MATS BERGLUND (MP).....	43
Anf. 59 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	43
<i>Seniorers roll i arbetslivet</i>	44
Anf. 60 MATS SANDER (M).....	44
Anf. 61 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	44
<i>Arkivhandlingar om Raoul Wallenberg-fallet</i>	44
Anf. 62 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	44
Anf. 63 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	45
<i>Utrikesministerns besök i Israel</i>	45
Anf. 64 JAMAL EL-HAJ (-).....	45

Anf. 65 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	45
<i>Amerikanska tullar och arbetslösheten i Sverige</i>	46
Anf. 66 ADRIAN MAGNUSSON (S)	46
Anf. 67 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	46
<i>Drivkraftsutredningens förslag om bidragstak</i>	46
Anf. 68 LUDVIG ASPLING (SD).....	46
Anf. 69 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	47
<i>Tillsättandet av ny nationell säkerhetsrådgivare</i>	47
Anf. 70 ISABELL MIXTER (V)	47
Anf. 71 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	47
<i>Företagen och regeringens ekonomiska politik</i>	48
Anf. 72 MARTIN ÅDAHL (C).....	48
Anf. 73 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	48
§ 9 (forts. från § 7) Företag, kapital och fastighet (forts. SkU13)	48
Anf. 74 BO BROMAN (SD).....	48
Anf. 75 ANDERS EKEGREN (L).....	50
(forts. § 12).....	51
Ajournering	51
Återupptaget sammanträde	51
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 9 april	51
CU13 Bostadspolitik	51
JuU13 Terrorism	53
JuU16 Processrättsliga frågor.....	53
UU11 Internationellt bistånd genom multilaterala organisationer.....	55
SoU22 Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap.....	56
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	58
SoU26 Nya anpassningar till EU:s förordningar om medicinteknik.....	58
FöU5 Militära frågor	58
§ 12 (forts. från § 9) Företag, kapital och fastighet (forts. SkU13)	60
Anf. 76 ANDERS KARLSSON (C)	60
Anf. 77 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	61
(Beslut skulle fattas den 23 april.).....	62
§ 13 Tillgång till kultur och kulturskaparnas villkor	62
Kulturutskottets betänkande 2024/25:KrU6.....	62
Anf. 78 KRISTINA AXÉN OLIN (M)	62
Anf. 79 MATS BERGLUND (MP)	63
Anf. 80 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	66
Anf. 81 MATS BERGLUND (MP) replik	67
Anf. 82 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	68
Anf. 83 MATS BERGLUND (MP) replik	68
Anf. 84 ROLAND UTBULT (KD).....	68
Anf. 85 MATS BERGLUND (MP) replik	70
Anf. 86 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	70
Anf. 87 MATS BERGLUND (MP) replik	70
Anf. 88 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	71
Anf. 89 LARS MEJERN LARSSON (S).....	71

Anf. 90 MALIN DANIELSSON (L).....	73	Prot. 2024/25:99
Anf. 91 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD)	74	10 april
Anf. 92 MATS BERGLUND (MP) replik	77	
Anf. 93 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	77	
Anf. 94 MATS BERGLUND (MP) replik	78	
Anf. 95 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	78	
Anf. 96 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	79	
Anf. 97 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	81	
Anf. 98 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	82	
Anf. 99 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	83	
Anf. 100 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	83	
Anf. 101 CATARINA DEREMAR (C).....	83	
Anf. 102 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	85	
Anf. 103 CATARINA DEREMAR (C) replik	85	
Anf. 104 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	85	
Anf. 105 CATARINA DEREMAR (C) replik	86	
(Beslut skulle fattas den 23 april.)	86	
§ 14 Litteratur, språk och konstarter	86	
Kulturutskottets betänkande 2024/25:KrU7	86	
Anf. 106 KRISTINA AXÉN OLIN (M).....	86	
Anf. 107 MATS BERGLUND (MP).....	87	
Anf. 108 ROLAND UTBULT (KD)	90	
Anf. 109 EWA PIHL KRABBE (S).....	91	
Anf. 110 MALIN DANIELSSON (L).....	94	
Anf. 111 RUNAR FILPER (SD).....	95	
Anf. 112 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	98	
Anf. 113 CATARINA DEREMAR (C).....	100	
(Beslut skulle fattas den 23 april.)	100	
§ 15 Bordläggning.....	101	
§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	101	
§ 17 Kammaren åtskildes kl. 18.36.....	103	